

CPB-3/2011.
(CPB-3/2010-2014.)

J e g y z ő k ö n y v *

**az Országgyűlés A cukorgyárak privatizációját, valamint
Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozása óta a közösségi cukorreformok
során képviselt magyar álláspontot értékelő, és annak itthoni következményeit feltáró
vizsgálóbizottságának**

2011. augusztus 8-án, hétfőn, 10 óra 7 perckor
a Képviselői Irodaház V. emelet 515. számú tanácstermében
megtartott üléséről

A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.

Tartalomjegyzék

Napirendi javaslat	3
Az ülés résztvevői	4
Elnöki bevezető, a napirend elfogadása	5
Meghallgatások.....	5

Napirendi javaslat

1. Meghallgatások

Meghallgatásra meghívottak:

Kelemen István, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetsége főtitkára

Dr. Zsigmond András, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója

2. Egyebek

Az ülés résztvevői

A vizsgálóbizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Font Sándor** (Fidesz), a vizsgálóbizottság társelnöke

Hanó Miklós (Fidesz)
Horváth István (Fidesz)
Ivanics Ferenc (Fidesz)
Simonka György (Fidesz)
Sáringger-Kenyeres Tamás (KDNP)
Ficsor Ádám (MSZP)
Varga Géza (Jobbik)
Z. Kárpát Dániel (Jobbik)

Helyettesítési megbízást adott

Dr. Józsa István (MSZP) Ficsor Ádámnak (MSZP)
Koncz Ferenc (Fidesz) Sáringger-Kenyeres Tamásnak (KDNP)
Magyar Zoltán (Jobbik) Varga Gézának (Jobbik)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Kelemen István, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetsége főtitkára
Dr. Zsigmond András, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 7 perc)

Elnöki bevezető, a napirend elfogadása

FONT SÁNDOR (Fidesz), a vizsgálóbizottság társelnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó napot kívánok! Szeretettel köszöntöm a bizottság tagjait, köszöntöm a munkánkat segítő tisztviselőket, köszöntöm szakértőinket, a bizottság állandó és megválasztott szakértőit. Köszöntöm mindazokat, akik már a napirendi ponthoz érkeztek mint előadók, akiket majd külön, név szerint is szólítok az első napirendi pontnál, Kelemen Istvánról és dr. Zsigmond Andrásról van szó. És köszöntöm mindazokat, akik figyelemmel kísérik a cukoripar privatizálását és a kvótaeladás körülményeit vizsgáló parlamenti bizottság munkáját.

Az elmúlt időszakban elfogadtuk az ügyrendünket és a munkatervünket. Ennek megfelelően döntöttünk a múlt ülésen arról, hogy a mai napon két személy meghallgatását kezdeményezzük, ezt napirendipont-tervezetben is kiküldtük a bizottság tagjainak. Dr. Józsa István társelnök úr jelezte, hogy nem tud részt venni a mai bizottsági ülésen, de a váltakozó vezetés szabályainak megfelelően a mai napon amúgy is én kerültem sorra az ülés vezetésében.

Kérdezem a bizottság tagjait, hogy a tervezetként kiküldésre került napirendhez - amelynek az első pontjában két személy meghallgatása, a második pontjában pedig az egyebeket jelöltük meg - van-e kérdés, észrevétel. *(Senki nem jelentkezik.)* Ha nincs ilyen, akkor szavazunk róla. Ki az, aki elfogadja a napirendi pontokat? Aki igen, kézfeltartással jelezze! *(Szavazás.)* Ezt egyhangúnak látom - a bizottságunk határozatképes. Köszönöm. Ennek megfelelően fogjuk megtárgyalni a napirendi pontokat.

Meghallgatások

Mint említettem, két személy meghallgatását javasolta múltkor a bizottság: elsőként Kelemen Istvánt, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetségének a főtitkárát, akit köszöntök, másodikként pedig dr. Zsigmond András, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatóját fogjuk meghallgatni. Az előterjesztés sorrendjének megfelelően először Kelemen Istvánt kérnénk meg tájékoztatójának elmondására. Kérdezem, hogy vetíteni is fog-e projektoros kivetítéssel. *(Kelemen István: Igen.)* Akkor megkérem a média jelen lévő képviselőit, hogy ennek megfelelően helyezkedjenek el, hogy önök is meg a bizottság tagjai is lássák a kivetített anyagot. Kérdezem, hogy esetlegesen a hátsó traktus felső világítását le lehet-e kapcsolni, mert akkor jobb lehet a kontraszt. *(Megtörténik.)* Igen, így megfelel.

Akkor megadom a szót Kelemen István főtitkár úrnak, parancsoljon!

Kelemen István (Cukorrépa Termesztők Országos Szövetsége)

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Köszönöm szépen. Hallatszik? *(Közbeszólások: Igen.)* Köszönöm a vizsgálóbizottságnak azt a lehetőséget, hogy a magyar cukorrépa-termelésről elmondhatok itt néhány gondolatot. *(Közbeszólások: Nem jól hallani! Közelebb kellene venni a mikrofont!)* Néhány kockán átugranék, mert azok a jelen lévők számára ismeretesek.

A klimatikus viszonyokról talán annyit, hogy Magyarország abba a közép-európai földrajzi körben van, ahol a csapadékviszonyok alapvetően meghatározzák a cukorrépa-termelés lehetőségét.

Egy nagyon rövid történelmi áttekintés - miután a bizottság tagjai írásban is megkapták az anyagot, ezeken a részeken gyorsabban haladnék. A most látható diánál talán annyit szeretnék elmondani, hogy itt található az a 12 cukorgyár, amely a második világháború után és a rendszerváltáskor is létezett Magyarországon. Ennél a diánál szeretném

megjegyezni azt, hogy a '90-es évek eleji privatizáció során az én szerény véleményem szerint egy olyan „kimazsolázás” történt, amikor a privatizáció során a legjobb cukorgyárak külföldi kézbe kerültek, így Kaposvár és Petőháza az Agrana tulajdonába, Kaba első körben a Tate & Lyle, majd egy Tate & Lyle-Saint Louis Sucre konzorcium kezébe került, amely Eastern Sugar néven működött tovább, és a francia Béghin-Say vette meg a hatvani, a selypi, a szerencsi és a szolnoki gyárat. Megmaradt a Dunántúlon az ácsi, az ercsi és a sárvári, valamint Délkelet-Magyarországon a sarkadi és a mezőhegyesi gyár, ezeknek később az lett a sorsa, hogy előbb-utóbb mindegyiket bezárták. Annyit szeretnék még ehhez megjegyezni, hogy ennek a privatizációnak a története, a megtörténte és a hogyan történte egy olyan egyirányú utcába vitte a magyar cukorágazatot, amelyben minden más ennek a privatizációs dolognak a következménye.

Nagyon röviden az érdekképviselletekről. Magyarországon már 1931-ben megalakult a Magyar Cukorrépa-termesztők Országos Szövetsége. Ez 1945 és 1994 között nem működött, majd '94-ben újraalakult az országos szövetség.

1996-ban lettünk tagjai a CIBE-nek, az Európai Cukorrépa-termesztők Szövetségének. 2002-2003-ban kerültek kiosztásra az úgynevezett szállítási jogok, és ennél a pontnál szeretném megjegyezni, hogy a cukorrépa-termelők kvótával sosem rendelkeztek, hiszen az ágazat szabályozása a végterméken keresztül történik, így a cukorrépa-termelők a kvóta alapján szállítási joghoz jutottak, és ezek a szállítási jogok 2002-2003-ban kerültek kiosztásra olyan alapon, hogy akik már hosszabb ideje termeltek cukorrépat, azok kaphattak ilyen szállítási jogot.

2004-ben beléptünk az EU-ba, ekkor kötöttük meg az úgynevezett szakmaközi egyezményt a cukorgyártókkal, amely ma is hatályban van.

Szeretném elmondani, hogy amikor beléptünk az EU-ba, az egész ország attól volt hangos, hogy a cukorrépa-termelők az Unióba való belépés nyertesei. Ez két évig majdnem igaz is volt, talán igaz, mert akkor 46,72 euró volt egy tonna répa minimumára, és ez a két év egyébként a termelési produktum is mutatja, hogy 500-500 ezer tonna cukor-előállítás történt ebben a két évben. Május 1-jével beléptünk az Unióba, és 2004 júliusában már megjelent az első cukorreform anyaga, amelyet még Franz Fischler volt a mezőgazdasági biztos, ami egy nagyon radikális szerkezetátalakítást célzott meg, mindenféle kártalanítás és kompenzáció nélkül. Ebben az időszakban nagyon sok tagállam támadta ezt a cukorreform-elképzelést. A legtöbb esetben az Európai Bíróságon végződtek a dolgok, miután a tagállamok azt mondták, hogy a cukorkvóta a tagállamé.

Az Európai Bíróság megállapította, hogy a cukorkvóta egy piacsabályozási eszköz, amelyet aztán a 318/2006-os EU Tanácsi rendelet meg is fogalmaz, hogy a cukorkvóta egy piacsabályozási eszköz.

Itt említeném meg, hogy a csatlakozáskor 400 454 tonna A-kvótával rendelkezünk, és 1230 tonna B-kvótával. Az egész ágazatot megdöbentette, amikor a cukorreform jogszabályai megjelentek 2006 tavaszán, majd 2006 nyarán a végrehajtási rendeletek, hogy Közép-Európa legkorszerűbb, és az európai cukorgyárak között általában a tizedik helyezett körüli kabai cukorgyárat bezárták. Ez volt Magyarország legfiatalabb, legkorszerűbb és legjobb cukorgyára.

Még egyszer mondanám: mindenkit megdöbentett, főleg a cukorrépa-termelőket. Ezután 2006 őszen, telén 2007 tavaszán kísérletet tettünk arra, hogy a meglévő két cukorgyártó csoportban a termelők tulajdonjogot szerezhessenek, 25+1 százalék szavazati joggal. Ennek anyagi fedezetét megteremthette volna az, hogy az árbevétel-kiesés miatt a cukorreform kapcsán a cukorrépa-termelők kompenzációban részesültek, és a termelők egy jó része hajlandó lett volna ezt az összeget nem felélni, hanem a cukorgyárakban tulajdont szerezni.

Azért kezdeményeztük ezeket a tárgyalásokat a két cukorgyártóval, mert akkor egyértelművé vált, hogy a kvótával való gazdálkodás, a kvóta megtartása vagy a kvótáról való lemondás csak a cukorgyártók jogosítványa, és szerettünk volna olyan tulajdoni hányadot szerezni a cukorgyárakban, hogy beleszólásunk legyen abba, hogy melyik cukorgyártó mikor, hogyan gazdálkodik a cukorkvótával.

Mint az eredmények bizonyítják, ezek a tárgyalások nem voltak sikeresek, és ezek után megpróbáltunk a cukorgyártókkal 2007 késő tavaszától, nyarától arról tárgyalni, hogy hogyan tovább. Nem vezettek a tárgyalásaink eredményre.

2007 szeptemberében kértük a minisztériumot, hogy ültesse egy asztalhoz a cukorgyártókat és a cukorrépa-termelőket, és próbáljon a minisztérium moderálni a két fél között, mert az elképzelések nagyon messze estek egymástól. 2007 októberében a minisztériumban történt egy tanácskozás, amelyen részt vettek a minisztérium vezetői, a külföldi tulajdonú cukorgyárak külföldi tulajdonosainak a képviselői, a magyar menedzsment és mi. Az első tárgyalás végül is annyiban hozott eredményt, hogy megállapodás született, hogy ez egy tárgyalássorozat lesz, amely még két további tárgyalást tartalmaz majd. A második körben a cukorgyártók és a cukorrépa-termelők folytattak egymással tanácskozást. A harmadik tanácskozásra pedig szintén a minisztériumban került sor novemberben. Ekkor a cukorgyártók a minisztériumi vezetés jelenlétében még mindig azt mondták, hogy nincs döntés, hogy mi lesz a tulajdonukban lévő kvóta sorsa. Személy szerint rendkívül cinikus magatartásnak ítélem meg akkor is és most is, hogy miután ezt 11 óra tájban a minisztériumban a Nordzucker képviselői elmondták, beültek az autóba, és 2 órakor Szolnokon, a munkásgyűlésen bejelentették a szolnoki gyár bezárását. Talán ez a momentum is érzékelteti azt, hogy hogyan jártak el ezek a külföldi tulajdonosok és főként a Nordzucker, mert a Magyar Cukor külföldi tulajdonosai, menedzsmentje teljesen másképpen álltak a dolgokhoz. Szeretném elmondani itt azt, hogy ezek után egy nagyon hosszú, többhónapos tárgyalássorozat folyt a Nordzucker és a cukorrépa-termelők között.

Mellékszálón megemlíteném, hogy Magyarország cukorgyártóinak módjában állt 10 ezer tonna úgynevezett hozzáadott kvótát megvásárolni, ebből 5 ezer tonnát a Magyar Cukor megvásárolt, és a Nordzucker az előzetesen bejelentett 5 ezer tonna vásárlási igényével nem élt. Ezek az apró momentumok is - és amit majd később elmondanék - mind arra utaltak, hogy a Nordzucker a magyarországi gyártását valójában meg akarta szüntetni. Az a többhónapos hercehurca, amelyet 2008 telén és nagyon kora tavaszán folytattunk, semmi másról nem szólt, csak arról, hogy hogyan lehetne a felelősséget a cukorrépa-termelőkre áthárítani. Végül 2008 tavaszán, márciusban a Nordzucker bejelentette, hogy a szerencsi gyárat is bezárja.

Kérem szépen, olyan ajánlataik voltak, amelyekért cukorrépat termelni a magyar viszonyok között gazdaságosan nem lehet. A cukorgyártó és a cukorrépa-termelők cukorrépa-minimumárat jelentő összegében 5-6 eurós különbség volt. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a Nordzucker és a termelők között ebben az időszakban már a megelőző éveket követően olyan rendkívül feszült, majdnem azt mondhatnám, hogy ellenséges viszony alakult ki, amely a termelők teljes bizalomvesztésével járt, és a termelők olyan ajánlatok mellett egyszerűen nem voltak hajlandók olyan további, teljesen kiszámíthatatlan ajánlatok alapján elkezdni a cukorrépa-termelést, ami számukra semmiféle biztonságot nem jelentett.

Azt is szeretném itt megjegyezni, hogy ahogy említettem, a 2008 tavaszát megelőző évek alapján a cukorgyártó és a cukorrépa-termelők között egy rendkívül feszült viszony alakult ki, mert a cukorgyártó olyan költségeket terhel a cukorrépa-termelőkre, amelyek valójában az ő érdekkörébe tartoztak. Ezt abszolút igazolja az, hogy utána a cukorrépa-termelők a Magyar Agrárkamara mellett működő választott bíróságon több mint 1 milliárd forint értékű pert nyertek, amely összeg aztán kifizetésre került.

A cukorrépa vetésterületét mutatja a következő grafikon. A grafikon felső harmadának a végén van egy nagyon jelentős mélypont. Ha valaki emlékszik rá, és abban a korosztályba tartozik, amelybe én, tudja, hogy akkor kaptuk Kubából a cukrot, és majdnem megszűnt Magyarországon a cukorrépa-termelés és a cukorgyártás. Aztán a kubaiak jó áron el tudták adni a cukrot, és Magyarország itt állt cukor nélkül.

Itt 6-8 év szerves fejlődése maradt ki a magyar cukorrépa-termelésből és a magyar cukorgyártásból. És amikor a rendszerváltásra sor került, a magyar cukorágazaton ez a szerves fejlődésbeli kimaradás meg is látszódott, meglátszódott, mert csak a java cukorgyárakat voltak hajlandóak a külföldiek megvenni.

Ez a grafikon a cukorrépa-vetésterület alakulását mutatja be. Itt van egy jelentős területcsökkenés, és a mutatja a terület további csökkenését Kaba, később Szerencs, Szolnok és Petőháza bezárása. 2008-ban voltunk a mélyponton, amikor 6500 hektáron folyt cukorrépa-termelés, és a magyar cukor kvótájának az előállításához a cukoralapanyag fele került megtermelésre. A következő grafikon - ezen túllépnék - azt mutatja, hogy mekkora termőterület-nagyságban oszlanak meg a termelők. Az átlagos területnagyság ma 57,1 hektár. A termesztett cukorrépa mennyisége látható a következő ábrán, de ezen gyorsan továbblépnék, mert van itt egy fontosabb grafikon, amely mutatja egyrészt a termőterület csökkenését a '90-es évek közepétől a 2000-es évek közepéig, tehát '95 és 2005 között, ugyanakkor mutat egy olyan jelenséget is, hogy a termelők fele területen megtermelték ugyanazon biológiai cukormennyiséget, tehát ez a 10 év a magyar cukorrépa-termelés történetében egy rendkívül dinamikus, hatékony, a technológiai fejlődést, gépek, új gépek beszerzését jelentette, és gyakorlatilag a korábbi 120 ezer hektárral szemben 60 ezer hektáron képes volt a magyar cukorrépa-termelők társadalma megtermelni azt az 500 ezer tonna úgynevezett biológiai vagy zöldcukrot.

Itt ez a grafikon a termésátlag és a vetésterület együttlmozgását mutatja, de én ennél egy fontosabbat szeretnék bemutatni. Ez a grafikon a cukorrépa termésátlagát a mindenkori éves csapadék tükrében mutatja. Ha figyelmesen nézzük ezt a grafikont, nagyon egyértelmű, hogy a magyar cukorrépa-termelés mikéntjét, nagyságrendjét, hozamait egyértelműen az éves lehullott csapadékmennyiség határozza meg. Innen jön az a következtetés, hogy Magyarországon, ha az éves csapadékeloszlás, a természetes csapadékmennyiség nem elegendő, akkor mesterséges vízutánpótlást kell tenni és eszközölni, de sajnos, a cukorrépa-termőterületeinknek ma is csak egy 15 százaléka öntözhető.

Még egy számot itt hadd mondjak. Ma Magyarországon 1 milliméter mesterséges csapadék kijuttatása hektáronként ezer forint. Tehát ha egy termelő egy évben kétszer 30 milliméteres vízutánpótlást végez el, az hektáronként 60 ezer forint.

Nagyon fontos mutatószám és a leglényegesebb mutatószáma a cukorrépa-termelésnek a hektáronkénti megtermelt cukorhozam. Itt van egy kiugró évünk, 2008, de akkor említettem, hogy 6500 hektárra csökkent a termőterület, mondhatnám úgy is, hogy a legjobb cukorrépa-termelők maradtak a körben, és az elmúlt években is a lényeg az, hogy minden esetben 10 tonna alatt vagyunk. Ez a következő grafikon nagyon fontos, mutatja a cukorhozam tekintetében az Európai Unióban való elhelyezkedésünket. Pirossal van az uniós átlag, és zölddel jelöltük a magyar hozamot, ez a tavalyi évek adata. Sajnos, az európai átlag alatt termelünk, tehát ez a hatékonyságot mutatja, és itt egy pillanatra megállnék.

Május végén volt Budapesten az európai szövetségünknek az éves rendes közgyűlése, ahol az Európai Bizottság mezőgazdasági főigazgatóságának a főigazgató-helyettese is részt vett, és egy nagyon komoly, közel 3 órás vita alakult ki a cukorrépa-termesztők és a Bizottság képviselője között. Tudniillik valamikor kora tavasszal kiszivárgott egy anyag az Európai Bizottságtól, egy munkaanyag, ami azt elemezte, hogy mi lenne akkor, ha az Európai Unió a kvótaszabályozással felhagyna.

Szeretném elmondani, hogy akik itt a legmagasabb értékeket produkálják Európában, teljes mértékben fel voltak háborodva, és azt mondták, hogy az Európai Unió cukorágazatának és főleg a cukorrépa-termelőknek még a következő hétéves pénzügyi periódusban is szüksége van a cukorkvóta szabályozására, mert 15 tonna/hektár cukorhozam alatt a nádcukorral abszolút versenyképtelen a cukorrépából előállított cukor.

Ha a jelenlegi jogi szabályozás között megszüntetnék a cukorkvótát, akkor egyértelmű, hogy szabad piaci viszonyok alakulnának ki, amit az Európai Unió legjobb, leghatékonyabb termelői sem tudnak ma még vállalni.

Most ezeken a táblázatokon azért egy kicsit gyorsabban átlépnék. Ez egy olyan táblázat, ami a tavalyi évi tényleges termelési költségeket tartalmazza. Természetesen áfa nélküli ár és magyar forintban. A felsorolt költségtényezők, egyéni cég, zrt., integrált termelők és kft., tehát abban a négy fontos gazdasági formációban mutatják meg, hogy ma Magyarországon egy hektár cukorrépa termelési költsége mennyibe kerül. Akárhonnan nézzük, ezek a számok 500-600 ezer forint nagyságrendet mutatnak, és ha azt mondom, hogy a magyar cukorrépa-termelők ragaszkodnak ahhoz, hogy legalább 40 euró nettó legyen a cukorrépa ára, az átvételi ár és a nemzeti támogatás együtt, akkor jogos a mondandónk, mert ha 60 tonna cukorrépát termel valaki ma Magyarországon, az már nem rossz, és a 60 tonnával el lehet érni 600-valahány ezer forintos vagy afölötti árbevételt, és a termelési költségeink pedig – gazdálkodási formától függően – 5-600 ezer forint között mozognak. De szeretném megjegyezni, hogy ahol az alacsonyabb érték van, az 500 ezer forint, az olyan gazdasági formáció, aki nem számol maga után munkabért, nem fizet földbérleti díjat, mert a saját földjén gazdálkodik.

Ez a táblázat bemutatja, hogy a cukorrépa árbevétele hogyan tevődik össze. Van egy répa minimumár, ami ma 26,29 euró. Előszóval mondja mindig a cukoripar és írja le, hogy 26,29 a minimumár, csak elfelejtik hozzátenni, hogy ebből mínusz 0,84 euró cent az a termelési illeték, amelyet a cukorrépa-termelőknek meg kell fizetni. Tehát valójában a répa nettó ára 25,45 euró tonnánként.

Ehhez különböző prémiumokat ad a cukorgyár, az egyik évben többet, a másik évben kevesebbet, és valójában az az úgynevezett nemzeti támogatás teszi rentábilissá a magyar cukorrépa-termelést, amely 10,58 euró volt adható tonnánként 2008-ban, majd 2009-től ez 11,10 euró. Ennek az összetétele a következő.

Azokban a tagállamokban, ahol a kvóta 50 százalék alá csökkent, úgynevezett direkt termelési támogatást határozott el az Unió és jogszabályban rögzítette öt éven keresztül. Ez 7,1 euró ma, 6,6 euró volt az induló évben, és ehhez az Európai Bizottság külön engedélye alapján lehet még 4 euró nemzeti támogatást kifizetni. Így ez 11,10 euró.

Ez a következő táblázat pedig azt mutatja, ahogy az előbb is említettem, ez az úgynevezett nemzeti támogatás öt éven keresztül adható. Ezt azoknál a tagállamoknál, ahol a tagállami kvóta 50 százalék alá csökkent, azért tette az Unió Bizottsága lehetővé és a jogszabályok, amit a Tanács és a Parlament is elfogadott, hogy ezek a tagállamok öt év alatt készüljenek fel arra, hogy mi van akkor, ha csak a répa minimumár van és ahhoz még esetleg a cukorgyártó valami prémiumot ad.

A 2013-as termelés után ilyen támogatás a jelenlegi jogszabályok alapján nem adható. Tehát tisztelettel szeretném a bizottság figyelmét arra felhívni, hogy valamit tennünk kell, hogy 2013 tavaszán cukorrépa-érettés történjen a magyar gazdaságban.

Az elmondottak alapján azért szeretnék néhány gondolatot elmondani, hogy 2012 után milyen kitorési lehetőségünk van. Miután a kaposvári cukorgyárunk maradt meg, és ha a térképet megnézzük, Kaposvár környéke egy eléggé dimbes-dombos vidék, adja magát az a lehetőség, hogy záportározókat, víztározókat, csatornahálózatot építsünk, és onnan a cukorrépa-termelő aztán egy pályázat alapján különböző műszaki jellemzőjű öntözőberendezéseket vásároljon. *(Megérkezik az ülésre Z. Kárpát Dániel.)*

A dián kivetítve két számot szeretnék bemutatni. Az egyik, hogy ma, illetőleg tavaly a Magyar Cukor tonnánként 1772 forintot fizetett ki szállítási költségre, mert a Magyar Cukor hála istennek átvállalja a répa földtől a gyárig történő beszállítás költségét. De hozzá kell tenni, hogy ma Magyarországon a cukorrépa 25 százalékat a Dunától keletre termelik meg, és Békésből, Hajdúból 2500 forint fölött van egy tonna szállítási költsége. Ha ezt a cukorrépa-termelést be tudnánk a kaposvári gyár mintegy 50 kilométeres körzetébe szorítani, vagy ott tudnánk megoldani, ahol olyan 800 forint a szállítási költség tonnánként, a kettő különbözete több mint 970 forint, ami azt jelenti, hogy ha ezt a Magyar Cukor nem szállításra fizetné ki, akkor a cukorrépa-termelőknek a gyár közvetlen közelében 3,5-4 euróval többet tudna fizetni tonnánként.

Nem hallgathatom el, hogy a cukorrépa-termelők műszaki bázisának - itt főleg a nagy értékű betakarítógépekről van szó - nagy része a következő évben, tehát 2012-ben el fog használandni. Ideírtam két komolyabb gépnek az árát euróban. Körülbelül azzal kell kalkulálni, hogy egy ilyen gép 500 hektár termését képes biztonsággal betakarítani, tehát nekünk a következő évben azon is el kell gondolkodnunk, hogy az a 2,5-3 milliárd forintos gépi beruházás miből és hogyan valósítható meg.

Nagyon fontosnak ítélik meg a termelők, hogy amennyiben a cukorár a referenciaár fölé megy, akkor egy korrekt, tisztességes osztozkodás történjen meg a cukor többletárából, megítélésünk szerint 50-50 százalékos arányban. A kivetítőn látszik, hogy a mai 404 eurós referenciaárhoz tartozik a 26,29 euró/tonna répa-minimumár. De itt egy pillanatra megállnék. Ezt az osztozkodást azért mi úgy tudnánk elképzelni, hogy az Európai Unió jogilag szabályozná, hogy milyen árhoz milyen minimum répaár tartozik, mert - lehet, hogy van, akinek nem árulok el titkot - az európai cukorgyártók a reform bevezetése után nagyon hamar megcsinálták a cukorkereskedelmi cégeiket, és azoknak mind 404 eurón van a cukor eladva. Mi jogviszonyban csak a cukorgyártóval vagyunk, a kereskedőcéggel már nem.

Ha a számokat visszatekintve megnézzük, akkor a mai szituációban azt kell mondani, hogy a répa átvételi árának mintegy a 25 százalékat kitevő nemzeti kiegészítésre van szükség a jelenlegi jogi szabályozás között, hogy Magyarországon gazdaságosan lehessen cukorrépát termelni. Azt kérem mindenkitől, akinek módja és lehetősége van ebben intézkedni, hogy minél hamarabb az Európai Bizottsághoz kellene fordulnunk, hogy Magyarországnak 2012 után is legyen lehetősége nemzeti támogatást adni, hogy a cukorrépa-termelését és ezzel a hazai cukoralapanyag előállítását meg tudja tenni, és az lehetővé váljon. Ebben érdekelt még Olaszország, Szlovákia és Spanyolország, kérdőjellel Románia, mert később csatlakozott az Unióhoz, és lehet, hogy Románia egy külön elbírálás alapján besorolható lehetne ebbe a csoportba. Egyébként információként hadd mondjam el, hogy nem messze tőlünk, Nagyváradon működik egy cukorgyár Romániában, amelynek az az egy szerencséje, hogy barnacukor-finomító technológiája is van, mert különben már rég bezárták volna, mert 26,3 euróért Romániában sem tudnak répát termelni.

Még egy dologról szeretnék szólni, bár ez nem az én szakmám, csak felszínes ismereteim vannak arról, hogy a különböző cukorféleségeknek vagy édesítőszernek az emberi szervezetben való lebontása és hasznosítása hogyan működik. Orvosok, belgyógyászok állítják azt, hogy a répacukor, amely egy diszacharid, tehát egy kettős cukor - ugyanaz, mint a nádcukor -, egy gyümölcs- és egy szőlőmolekula kapcsolódik össze kémiai kötással, és ennek a kémiai kötésnek a bontásához az orvosok szerint háromszor annyi inzulin szükséges, mint ha valaki csak gyümölcscukrot vagy szőlőcukrot fogyaszt. Lehet, hogy a hazai lakossági fogyasztásban jóval nagyobb szerepet kellene szánni az izoglükóznak, mert az izoglükózból kémiailag nincs a két cukormolekula összekapcsolódva, és ezért a lebontása az emberi szervezet számára egyszerűbb.

A harmadik dolog, amelyről feltétlenül kell hogy szóljak, hogy van egy Stevia nevű új, természetes édesítőszer-alapanyag, egy növény, amely Dél-Amerikában honos, az indiánok

500 éve fogyasztják, ma is élnek. Az európai cukorlobbi körülbelül másfél évtizede akadályozza, hogy ez a növény Európában termesztésre kerüljön, és hogy belőle különböző készítmények emberi fogyasztásra forgalomba kerülhessenek. Franciaország kapott egy kétéves ideiglenes engedélyt ennek a termesztésére, és ma már úgy tűnik, hogy az Európai Unió ősszel ezeknek a Steviával készült készítményeknek a forgalmazását és emberi fogyasztását engedélyezni fogja. Szeretném elmondani, hogy ez a növény egy más jellegű természetes édesítőszer, amelynek hatalmas jelentősége, hogy az édesítőképessége körülbelül a harmincszorosa a cukorénak. Ez egy lágyszárú, zöld növény, amelynek ha a levelét lecsípem, és bekapom, édes. Készíthető belőle mindenféle készítmény, granulátum, por, forró vizes forrázat. A jelentősége az, hogy cukorbeteg is fogyaszthatják, és hogy a lebontásához, a hasznosításához töredék mennyiségű inzulin szükséges. Dél-Amerikában ez egy évelő növény, a mi klímánkon egynyári növényként termesztendő, de megítélésem szerint a technológia a termesztéséhez Magyarországon adott, mert vannak olyan betakarítógépeink, amelyek képesek a növényt levágni és leszecskázni, vannak olyan szárítóink, amelyek az ilyen növényi anyagokat képesek megszáritani, tehát akár por, akár granulátum, akár forrázat formájában forgalomba lehetne hozni. Összességében még azt szeretném elmondani, hogy indokolt lenne ennek a növénynek a hazai körülmények között való vizsgálata. Franciaországban két éve vannak termesztési tapasztalatok, Horvátországban, miután még nem az Unió tagja, a Dalmát tengerparton is folytak kísérletek, tehát a cukorrépa-termelők mindenképpen szándékoznak megismerkedni ennek a növénynek a termesztési lehetőségeivel, szándékoznak azt kipróbálni, mert azt mondom, hogy fontos, hogy a magyar lakosság ellátása édesítőszerekkel meglegyen, és ha van olyan növény, amely az emberi szervezetben sokkal kíméletesebben tudja azt az élvezeti értéket adni, hogy ha valamit édesen szeretünk, azt úgy fogyasszuk el, akkor ennek a lehetőségét próbáljuk megkeresni. Egyébként köszönöm szépen a figyelmet.

ELNÖK: Köszönöm én is Kelemen úrnak az előadását. Javaslom, hogy most nyissuk meg a lehetőséget a kérdések, észrevételek megtételére az első előadóhoz. Megadom a bizottság tagjainak a lehetőséget.

Megadom a szót jelentkezési sorrendben Varga Gézának, majd Horváth Istvánt láttam jelentkezni.

Kérdések, hozzászólások

VARGA GÉZA (Jobbik): Elnök úr, köszönöm a szót. Először is szeretném megköszönni Kelemen főtitkár úrnak ezt a nagyon értékes beszámolót, különösen azt, hogy a „hogyan tovább”-ra is ilyen részletes válaszokat keresett együtt velünk.

Én is azt gondolom, hogy a múlt feltárása, legalábbis az egyik hozadéka az kell hogy legyen, hogy milyen tanulságokat tudunk a jövőre vonatkozóan levonni magunknak. De azért a privatizációnak a folyamatát, a spontán privatizációtól kezdve a '90-es évekig egy picit talán elnagyoltan ismertette főtitkár úr, úgyhogy a kérdéseim többsége is erre vonatkozna.

Nem pontosan tudom, hogy főtitkár úr mióta volt szolgálatban, mióta töltötte be ezt a tiszteletet, de mint aktív cukorrépa-termelő, az egészen biztos, hogy már a '90-es évek elején is aktív volt. Így talán a privatizációval kapcsolatos kérdésekre is tud válaszolni. Ilyenekre, hogy ki döntött akkor a spontán privatizációról, mi volt a mechanizmusa annak, hogy ilyen úgynevezett tőkeemeléssel történt meg a privatizációk többsége és hasonló.

Nagyon szeretném tudni Martonyi János jelenlegi külügyminiszterünk szerepét is, hiszen '90-ben, ha jól tudom, akkor ő a privatizációs kormánybiztos volt, majd '92-től a Gazdasági Minisztérium munkatársaként, talán államtitkárként vagy helyettes államtitkárként dolgozott, tehát neki is lehetne ebben szerepe.

Azt szeretném még kérdezni, hogy lát-e bármilyen csekély lehetőséget arra, hogy a '90-es évektől és azóta, tehát a privatizáció során valami olyan szerződés, ami az ön szakmáján, munkáján keresztül felmerült, mint gyanús szerződés, vagy olyan szerződés, amit bármilyen módon meg lehetne támadni, amit semmissé lehetne tenni, hogy ez esetleg a magyar államot bevételhez juttassa, és ebből éppen a jelenlegi kormánynak is szándékában állóan a gazdákat segítse ahhoz, hogy új cukorgyárat lehessen létrehozni.

Itt különösen a szállítással kapcsolatban nagyon érzékletesen elmondta, hogy Békésből, Szabolcsból hozni a répát, az milyen költségekkel jár, de esetleg ha egy cukorgyárat tudnánk oda telepíteni, ahol a répa van, akkor az talán egy ésszerű felvetés lenne. Keressük erre a választ, ezért nagyon örülök annak, és elnök úrnak köszönöm, hogy önt hívtuk meg először, hiszen mi elsősorban a répatermelők szempontjából szeretnénk az egészet vizsgálni, mert úgy gondolja a bizottság több tagja - a korábbi viták alapján mondom ezt -, hogy igen, itt a termelők lettek a legkiszolgáltatottabbak, és a termelőkkel, ahogy ön is utalt néhány eseményre, itt a politika enyhén szólva nem volt termelőbarát.

Tehát még egyszer összefoglalva: a spontán privatizációs döntések mechanizmusát, folyamatát és abban esetleges szereplőknek a szerepét szeretném, ha megpróbálná megválaszolni, és azt, hogy akkor valamilyen szerződés kapcsán tudnánk-e tőkét kovácsolni ebből a vizsgálatból, amit itt a bizottságnak hat hónap alatt le kell folytatnia. Köszönöm szépen, elnök úr.

ELNÖK: Köszönöm. Horváth Istvánnak adok szót.

HORVÁTH ISTVÁN (Fidesz): Köszönöm szépen. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! Tisztelt Kelemen Úr! Szeretettel köszöntöm én is, és az előadásához kapcsolódóan szeretnék kérdéseket feltenni. Ha egy-két kérdésem naivnak tűnik, akkor ezt kérem, nézze el nekem, de azért teszem fel, hogy pontosan tudjam tisztázni a körülményeket.

Számomra az nem egyértelmű, hogy hogyan kerül a kvóta a gyárokhoz. Úgy gondolom, hogy amikor kvótát adnak, az ország kapja a kvótát valamilyen termelés alapján, és arra tetszett utalni, hogy a kvótákról a gyárak döntöttek. Hogyan kerülhettek a kvóták a gyárokhoz, és mi alapján dönthettek szabadon, következmények nélkül ezekről a kvótákról? Illetve ebből nekik milyen bevételeik származtak, hiszen ezt a kvótát Magyarország kapta, és nyilván, ha feladja a gyár a kvótát, akkor vélhetően a gyár is kapja meg ezt az összeget.

Egy kicsit ezzel is kapcsolatos a második kérdésem, hogy ön hogyan látja, hogy miért volt érdeke az úgymond szakmai befektetőknek bezárni a gyárakat? Nyilván ha valaki privatizál, azért vesz meg egy gyárat, hogy ott termelést folytasson, és ezzel teljesen természetellenesen megvettek gyárakat, utána pár éven belül mindent megtettek annak érdekében, hogy ezeket a gyárakat bezárják. Hol volt érdeke, mi volt az érdeke ezeknek a tőkés csoportoknak? Ezt mivel tudjuk magyarázni, illetve ennek van-e olyan következménye, ön utalt arra, hogy ezeknek a gyáraknak közvetett módon ilyen nemzetközi kereskedő cégekben vannak érdekeltségeik. Tehát lehetett-e az a szándék, hogy gyakorlatilag nem gyárat vesznek, hanem piacot vesznek, és ez gyakorlatilag hogyan konvertálódik át a hétköznapiakra? Tehát hogyan érezzük ezt meg ma, mint fogyasztók?

Arra szeretnék még rákérdezni, hogy érintette, hogy 2007-ben egy háromfordulós tárgyalás volt a minisztérium közreműködésével, de arról kevés szót hallottunk, hogy a minisztérium mit képviselt ezeken az egyeztetéseken? Kiállt-e a magyar nemzeti érdekek mellett, próbált-e nyomást gyakorolni a gyárak ellen, ki tárgyalt a minisztérium nevében, milyen felhatalmazással, illetve milyen kompetenciában, mert erről nem esett szó, ha jól emlékszem az egyeztetésen, vagy erre nem tértünk ki.

Tehát a minisztériumnak milyen szerepe volt, és hogyan értékeli a minisztérium szerepét?

Azt is szeretném kérdezni öntől, hogy utalt arra, hogy több privatizációnál a cukorrépa-termelők törekednek arra, hogy 25+1 százalék tulajdonrészt kaphassanak a különböző cukorgyárakban. Aztán igazából nem tetszett ezt jobban kifejteni, hogy ez miért nem sikerült. Tehát mi kellett volna ahhoz, hogy a termelők tulajdont szerezzenek, volt-e ebben valamiféle állami szerepvállalás vagy vártak-e volna nagyobb felelősséget az államtól? Miért nem sikerült ez a dolog?

Aztán az ötödik kérdésem egy kicsit ilyen új keletű, de valahogy itt a kvótára is vonatkozik. Azt tetszett mondani, hogy a kvóta egy piacsabályozó tényező, hogy védjük az európai, illetve a belső termeléseket. Én a minap hallottam, hogy a termelők felháborodtak, hogy a kaposvári cukorgyár is cukornádszirupból szeretné előállítani a cukor egy részét, mivel a magyar termelők nem tudják kiszolgálni a kaposvári cukorgyárat.

Tehát nem indul-e el valamilyen tendencia, hogy a végén azt tetszett mondani, hogy 15 tonna alatt igazából nem versenyképes maga a cukorrépa, akkor beszélünk a kvótáról, hogy piacsabályozó, de mintha ez mégsem működne, hogy a kvóta piacot szabályoz, mert egyre nagyobb tért nyer a cukornád, és ez már az egyetlen megmaradt cukorgyárunknál is megjelent, legalábbis a legutóbbi híradásokban az elmúlt napokban erre tettek utalást. Ha ezt is egy kicsit jobban kifejtené, hogy ez hogyan fordulhat elő? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Ficsor Ádámnak adok szót.

FICSOR ÁDÁM (MSZP): Köszönöm szépen. Én is szeretném megköszönni a tényleg színvonalas és sok mindenre kiterjedő előadást. Nagyon információgazdag volt, szerintem nagyban segíti a bizottság munkáját.

A kérdések, amelyeket fel akartam tenni, nagyjából Varga Géza által előttem elhangzottak, azokat nem ismételném. Én is arra lennék kíváncsi, hogy ha a privatizáció időszakáról, egy kicsit már ilyen történelmi perspektívában, ha tudna valamit mondani, illetve arról, hogy a nyugat-európai cukorgyárak esetén gyakran halljuk, hogy ott jellemző a termelői tulajdon. Tehát a cukorágazatban, ha egy európai kitekintést nézünk, az nem egy ördögtől való gondolat, hogy termelői tulajdonban legyenek a gyárak. Igaz-e ez, meg tudja-e ezt erősíteni? Illetve a kérdésemet még úgy fogalmaznám, hogy visszanézve volt-e jelentős szándék, és azt tudom – ahogyan ön is fogalmazott -, hogy a gyengébb cukorgyárak átmenetileg magyar kézbe is kerültek, ha jól tudom, de a jó gyárakra, amelyekre azt hiszem, úgy fogalmazott, hogy ki lettek mazsolázva a külföldi tulajdonosoknak, azokban az esetekben is lett volna-e termelői szándék arra, hogy ők ott pozícióba kerüljenek, tulajdonhoz jussanak?

És hol bicsaklott ez meg? Milyen érdekeket lehet felfedezni a mögött, hogy külföldi tulajdonba kerültek ezek?

A másik kérdésem teljesen másra vonatkozik, és lehet, hogy csak nem figyeltem eléggé, lehet, hogy említette, mert egy nagyon jó új lehetőség, amit felvetett, a problémának a mezőgazdasági részére, ez az új természetes édesítőszer. Ehhez viszont milyen gyártókapacitás vagy milyen gyári háttér kell? Tehát ehhez kvázi új gyárakat kellene telepíteni, vagy ez egy sokkal egyszerűbben feldolgozható növény? Azt én értem, hogy azt mondja, hogy klímaszempontról, ökológiai szempontból van ebben termelési potenciál Magyarországon, de beleeshetünk egy újabb olyan csapdába, hogy egy olyan gyári kapacitás kell, amely adott esetben külföldi kézben jön létre. Ez hogyan működne ebben az esetben? Köszönöm.

ELNÖK: Sáringer-Kenyeres Tamásnak adok szót.

SÁRINGER-KENYERES TAMÁS (KDNP): Köszönöm a szót, elnök úr. Nagyon köszönöm az igazán tartalmas előadást, számomra is elég sok új információ volt benne. Két

részre tudom bontani: egyrészt az elmúlt időszakok áttekintésére, másrészt pedig megpróbál választ adni a hogyan tovább kérdéskörre a cukorrépa-termesztés kapcsán. A múltra tekintve az én véleményem az előadás után az, hogy nem spontán privatizáció zajlott itt, hanem mi éreztük úgy, hogy spontán privatizálnak bennünket, ők meg egy nagyon jól kifejezett stratégia mellett haladtak a cukoriparban előre Magyarországon, szerezték meg a különböző érdekszálalékokat a gyártóknál, a gyáraknál. Ismertek olyan adatokat, olyan információk birtokában voltak, amelyeknek mi, úgy látszik, sajnos vagy nem voltunk a birtokában, vagy nem voltunk azokra kellő figyelemmel. Így alakulhatott ki az, hogy gyakorlatilag egyetlenegy cukorgyár maradt Magyarországon, a többit pedig enyhén szólva vagy finoman fogalmazva is feladtuk, úgy, hogy a kapott támogatás, a felszámolásért kapott támogatás 75 százaléka tulajdonképpen a gyártóhoz folyt be, és 25 százaléka folyt be - nagyságrendeket mondok - a magyar termelőkhez, így a német termelő, hiszen a háttérben mint tulajdonos a német termelő volt, a magyar cukorgyár lebontásáért nemcsak hogy a kvótát kapta meg, hanem még egy kis apanázs is jutott neki mellé.

Ezek után egy, a jövőbe mutató kérdést szeretnék feltenni: hogy ezek utána a Kaposvári Cukorgyárnak szabad-e egyáltalán bármilyen fejlesztéshez támogatást adni, hiszen ön is azt mondta, hogy ezek a gyártók itt voltak, a harmadik fordulás tárgyalások után kijelentették, hogy ők aztán semmiképpen nem fognak bezárni cukoripari létesítményt, aztán hazaszaladtak, és bejelentették, hogy bezárják a cukorgyárat, elbocsátják az embereket. Számomra ez a pár mondat azt sugallja, hogy az ilyen típusú külföldi tulajdonosok, mint az Agrana vagy a Südzucker nem a mi szempontjainkat tekintik az elsődlegesnek, hanem a saját érdekeiket, és ha szükséges, ha az érdekeik úgy diktálják, akkor a legmodernebb fejlesztésű, a magyar állam által támogatott, az adófizetők pénzéből támogatott gyárat is pillanatok alatt bezárják. Lehet, hogy egy kicsit keményen fogalmazok, de egyértelműnek kell lenni ebben a vizsgálóbizottságban, és látni kell azt, hogy ezek a folyamatok tervezettek voltak, és hogy kikre számíthatunk majd a jövőben - nem akarok én előre következtetéseket levonni, csak a gondolataimat mondom el. Szeretném, ha ezt kérdésként is felfogná, és a válaszban kitérne arra, hogy mi a véleménye mindarról, amit én is és képviselőtársaim is elmondtak. Köszönöm szépen a szót.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Végül nekem is lenne néhány konkrét kérdésem - további jelentkezőt nem láttam.

A privatizáció második hullámában, '93-94-től kezdve a cukorrépa-termelők is lehetőséget kaptak résztulajdon-szerzésre a Magyar Cukor Rt.-n keresztül. A folyamatnak az lett a vége, hogy ugyan - ha jól emlékszem - öt cukorgyárban résztulajdont szereztek, a menedzsment is, de a cukorrépa-termelők is, aztán végül ez a tömörülés is úgy döntött, hogy '97-98-ra eladja a konkurenciának, azaz a három nagy, már jelen lévő külföldi tulajdonosi érdekkörnek a tulajdonában lévő cukorgyárat. Azt szeretném megkérdezni, hogy ön mint a cukorrépa-termelők szövetsége képviselője részt vett-e ebben a folyamatban, kaptak-e információt az így résztulajdont szerzett cukorrépa-termelőktől, volt-e egységes álláspont arról, hogy indokolt-e ettől a tulajdonrészüktől megválni, ugyanis még egy jelentős magyar állami tulajdon is volt ezekben a cukorgyárakban a megszerzett menedzsmenti és magyar termelői tulajdonrész mellett. Tehát engem igazából az érdekelne, hogy mi volt az a második hullámos folyamat, amelyben a magyar tulajdonosok végül úgy döntöttek, hogy a konkurenciának értékesítik a cukorgyári tulajdonrészüket.

Engem is érdekelne - most időben nagyot ugrunk -, hogy mi történt, amikor erről a cukorrépa-kvótáról a tárgyalás 2005-2006-2007-2008 környékén elindult. Ön említette, hogy több tárgyalási sorozat volt a termelők és a gyártulajdonosok, külföldi gyártulajdonosok között, és ezt a minisztérium koordinálta - gondolom, az FVM-ről van itt szó. Meg szeretném kérdezni, hogy a minisztériumnak ezekre a tárgyalásokra volt-e előkészített álláspontja, itt

kormány- vagy minisztériumi álláspontot kérdezek, vagy csak egyszerűen a helyet biztosította, vagy megszervezte a partnerek találkozását. Szeretném látni az akkori kormány vagy minisztérium álláspontját, szerepét ezekben a tanácskozásokban.

A harmadik kérdésem azzal kapcsolatos, amit ön említett, hogy azoknak az országoknak, tagállamoknak lehet még külön a nemzeti kvótából támogatást adni cukorrépa-termesztéshez - itt arról a 11 euróról van szó -, amelyek a kvótájuk több mint 50 százalékát elvesztették vagy felajánlották, azaz lecsökkentették. Hány olyan európai uniós országról tudunk, amely potenciálisan aktív cukorrépa-termelőnek számít az európai közösségben? Magyarország ilyen, azt tudjuk, mert mi 75 százalékot fecséreltünk itt, azt már látjuk, de hány ilyen ország van rajtunk kívül, amely ténylegesen cukorrépa-termelőnek számít? Köszönöm, ezek lettek volna az én kérdéseim.

És akkor most visszaadom a szót az előterjesztőnek, Kelemen István úrnak.

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Köszönöm szépen. Megpróbálok a kérdésekre az elhangzásuk sorrendjében válaszolni. Ha jól hallottam, Varga úr volt az első. *(Varga Géza: Igen.)* Nézzék! 2002. július 1-jétől vagyok a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetségénél. Az előző időszakok kapcsán sok mindenre tudok válaszolni, de a kérdések egy részére csak mint újságolvasó és internetböngésző.

Martonyi János úrral nem óhajtok foglalkozni, nem tudom, hogy mit csinált, mikor meg hogyan.

Horváth István úr kérdezte, hogy miért volt érdeke a szakmai befektetőknek a gyárak bezárása. Mielőtt erre válaszolnék, az én személyes magánvéleményem az, hogy ha az elmúlt 20 évet csontvázra vetkőztetjük - és majd teszek hozzá néhány megjegyzést is -, akkor itt, kérem szépen, piacot vettek. Említettem, hogy a Nordzucker azt mondta, hogy a kvótáját leadja, kéri a kártalanítást, de a cukorkereskedelme itt maradt Magyarországon. Hát akkor itt miről volt szó? Ugyanebben a gondolatmenetben válaszolnék arra is.

Jellemző, hogy a nyugat-európai cukorgyárakban a termelők tulajdonosok. Nem lehet kérdés, ha a Nordzuckernek döntenie kell, hogy egy németországi gyárat zár-e be, és az ottani cukorrépa-termelőkkel kell farkasszemet néznie, vagy pedig Magyarországon. Még egy dolog hozzátartozik ehhez: azért azt se felejtjük el, hogy az én tudomásom szerint a magyar cukorgyárak korszerűsítése körülbelül úgy történt meg, hogy amit külföldön leszerelt egy gyárából, azt ide beépítette, és oda a korszerűbb technológiát tette be.

A kérdésre visszatérve, hogy miért volt érdeke a gyárak bezárása: az egész európai cukorágazatnak... Maga a reform is arra indult, hogy valahogy az európai cukorágazatot versenyképesé tegyék.

Tehát amikor a cukorreform elindult, az európai cukorár, az akkor még intervenciós ár, most már erről nem beszélünk, csak referenciaárról, az 632 euró volt, a világpiaci ár pedig 250 euró. Tehát itt valamit Európának tennie kellett.

Ennek a következménye is lett, hogy a 632 eurós uniós belpiaci ár és a 250 eurós világpiaci ár miatt az Európai Uniót a WTO elmarasztalta, mert azt mondta, hogy kérem, ilyen belföldi ár mellett a kivitt cukor egy áttételes exporttámogatás. Tehát az a 404 euró, amit belőttek referenciaárnak, körülbelül azt célozta, hogy valahol a világpiaci árral szinkronba kerüljön. Jó, nyilván azóta a helyzet változott. Növekedtek például Brazíliában is az előállítási költségek, de valójában az európai cukoriparban egy nagyon drasztikus leépítés volt. Cukorgyárak tömegét zárták be, nemcsak itt, hanem Nyugat-Európában is, és a cukorrépa-termelés is lényegesen csökkent.

Még egyszer visszatérve a kérdésre: tehát az számomra soha nem volt kérdés, hogy ha a Nordzuckernek döntenie kell, hogy egy német vagy egy magyar gyárat fog bezárni, akkor a magyart fogja bezárni.

Említésre került Horváth úr részéről, hogy piacot vesznek. Igen, megvették a piacot. Most ezt nézhetjük innen, onnan, akárhonnán, ha a folyamatot húsz évre visszatekintve nézem, akkor történt egy szerencsétlen privatizáció, és a nyugati szakmai befektetők megvették a kelet-európai piacokat. Ez annyira világos dolog, hogy nincs mit beszélni róla.

A 2007-es tárgyalás: itt azért szeretnék még egy kicsit részletesen szólni. Amikor említettem, hogy a kabai gyárat bezárták, ami tényleg derült égből villámcsapás volt, mert mindenki számított mindenre, de hogy Kabán zárják be, arra nem. Ez a termelőket is rendkívüli módon megdöbbentette, és utána döntöttünk mi, termelők, hogy a termelők kezdeményezik a cukorgyártókkal való tárgyalást, hogy ha kapunk pénzt az árbevétel-kiesés miatti kompenzációból, ez egy aránylag jelentős összeg, hogy ezt nem erre, arra, amarra fordítják a hatékony cukorrépa-termelők, hanem leülünk és tárgyalunk a gyárakkal, hogy tulajdont szerezhessünk a gyárakban. Nem véletlenül mondom, hogy 25 százalék plusz 1 szavazatot, mert az már blokkolhat egy kvótaeladási dolgot.

Itt kitérnék a privatizációs kérdésre is. Én ebben az ágazatban nem dolgoztam, amikor a privatizáció folyt, de utólag, mint magyar magánember tudom mondani, hogy ez egy nagyon elrontott privatizáció volt, mert még egyszer azt a fogalmat használom, hogy a jó gyárakat kimazsolázták és maradtak a rosszak, majdnem azt mondom, nem akarom az akkori gyárakat megsérteni, ezek cukorfőzdek voltak, nem cukorgyárak, az Ercsi, a Sárvár, Ács és Mezőhegyes és Sarkad.

A másik dolog: azért emlékezünk vissza, hogy akkor a mezőgazdasági termelőknek a '90-es évek elején, amikor az első privatizáció lezajlott, még kárpótlási jegyük sem volt. Utána kaptak ugyan kárpótlási jeggyel lehetőséget a vásárlásra, éltek is vele, de az is nagyon rosszul történt, mert amikor mi tárgyaltunk a cukorgyártókkal, hogy tulajdont szerezzünk, nekünk az elképzelésünk az, hogy létrehozunk egy társaságot, és az a társaság fektet be a cukorgyárba, tanulva abból a hibából, hogy ott a termelők szereztek tulajdont, részvényeket. Lehet, hogy éppen volt 25 százalék plusz 1 szavazatuk, de abban a pillanatban, amikor az egyik megszorult és eladta a részvényeit, vége volt a játszmának, mert 25 százalék alatt csak a pénze van, ott döntése nincs.

Tehát azt mondhatom, hogy ez a cukorgyári privatizáció úgy, ahogy volt, rossz volt. A magyar termelőknek érdemi lehetősége a '91-es privatizációban nem is volt, és a későbbiekben is olyan nagyon rossz megoldás született, hogy a termelők külön-külön szerezhetek részvényt. Lehet, hogy ha egy befektető társasággal szerzik meg a 25 plusz 1 szavazatot, akkor lehet, hogy ma is tulajdonosok valamelyik cukorgyárban, és ott tudnak lenni, és a döntést blokkolni tudják.

Még egyszer tehát a 2007-es tárgyalásokról. Tehát a cukorgyártókkal a tulajdonszerzés ügyében senkinek a segítségét nem kértük, mi, termelők tárgyaltunk a külföldi tulajdonosokkal. Tudtuk jól, hogy igen merész ötlet, hogy beengedjenek bennünket a gyárakba, de megpróbáltuk, mert ezt az egy lehetőséget láttuk arra, hogy a kvótaügyekbe a termelőknek bármiféle beleszólásuk legyen. Egyébként az európai jogszabályok kvótaügyben sem az államnak, sem a termelőnek semmiféle beleszólást nem engedtek.

Visszatérek még egyszer Horváth úr kérdésére. Amikor 2004 nyarán még Franz Fischler volt a mezőgazdasági biztos, megjelentek az első reformelképzelések. Hatalmas vita támadt a tagállamok és a Bizottság között, aminek az Európai Bíróság tett a végére pontot, aki kimondta, hogy a kvóta nem a tagállamé, hanem cukorpiaci szabályozási eszköz, és a Tanács 318/2006-os EK-rendelete mindjárt a preambulumban megfogalmazza, hogy a korábbi bírósági gyakorlatot figyelembe véve, a kvóta piacsabályozási eszköz. Egyébként maga a jogszabály azt mondta ki a későbbiekben, hogy a kvótáról a cukorgyártó mondhat le, a tagállam ebben a gazdasági döntésében a cukorgyártót nem korlátozhatja, nem akadályozhatja, csak azokat a jogszabályi kitételeket kérheti tőle számon, amelyet az európai uniós rendelet megfogalmaz.

Tehát nézze, Horváth úr, ez egy évig ment, mert mi is benne voltunk abban a társaságban, aki kezdeményezte, hogy ez a tagállamé, aztán az Európai Bíróság mondta ki, hogy ez nem a tagállamé, hanem ez egy piacszabályozási eszköz.

A nádcukor és Kaposvár témája. A rádióban és a különböző médiumokban azért elhangzanak dolgok, és nem szerencsés, ha ilyen egymondatos kérdezz-felelek játék megy, mert a dolog félresiklik. A magyar cukornak van 105 400 tonna kvótája, a magyar cukorrépa-termelők ennek az alapanyagát megtermelik az idén. A betakarítás körülbelül szeptember 5-10-e táján fog megkezdődni, amikor a répából cukrot készítenek. Ha a Magyar Cukor úgy ítélte meg, hogy a magyar belpiacon ebben az augusztusi időszakban cukorhiány lehet, és az Agrana kapott az Uniótól engedélyt, hogy behozzon importcukrot és azt finomítsa, és a magyar ellátást biztosítsa, akkor ez ellen nekem személy szerint semmi kifogásom nincs. Ez a magyar cukorkvótát nem érinti.

De ha már itt tartunk, hadd mondjam el, hogy az Európai Unió fogyasztása 17-17,5 millió tonna, ez stagnál, ez most már 5-6 éve ennyi, nem is fog nőni. Ebből 12,5 milliót gyártanak Európában a kvóta alapján, 5 millió tonna jöhet be az Unióba külföldről, itt meghatározott, hogy az úgynevezett ACP-országok, kimondva az afrikai, karibi, csendes-óceáni országok hozhatnak 1,6 millió tonnát vámmentesen, az úgynevezett legelmaradottabb, fejlődő vagy - angol rövidítéssel - LDC-országok, amely 48 vagy már lehet, hogy 52 afrikai ország, hozhatnak be 3 millió tonnát 2009. július 1-jétől szintén vámmentesen az Európai Unióba, és 400 ezer tonnát hozhatnak be a balkáni országok. Ez 5 millió tonna, tehát az ACP- és az LDC-országok 5 millió tonnát hozhatnak be. 12,5 millió tonna étkezési cukrot csinálhat az európai cukorágazat, meg az 5, az 17,5, tehát nagyjából fedezve van a fogyasztás. De ha ennél a kérdésnél tartunk, akkor az én számomra is van itt egy rejtvény, amelyre még senki nem tudott igazából megfelelő választ adni - de ez nem a cukorrépa-termelőkön múló kérdés. Az Európai Unió cukorkészlete augusztusban van a mélyponton, amikor a 17,5 milliós éves fogyasztással szemben körülbelül 1,5-2 millió tonna a készlet. Ha vissza tetszenek emlékezni, tavaly augusztusban Magyarországon olyan 190 forintért lehetett cukrot kapni. Jól emlékszem? *(Közbeszólások: Jól.)* Februárban, márciusban ment fel a cukor ára rettenetes módon? *(Közbeszólások: Igen.)* Igen. Szeretném elmondani, hogy akkor az európai gyárak raktárai dugig voltak cukorral, mert akkor volt a kampány vége. Senki nem tudott még választ adni nekem arra, hogy miért van az, hogy amikor az uniós készlet a minimumon van, akkor mondjuk 200 forint egy kiló cukor, és amikor az európai raktárak tele vannak cukorral, mert februárra befejeződik a kampány egész Európában, akkor felmegy a cukor ára. Én azt mondom, ezt kérdezzék olyantól, aki erre választ tud adni - én nem tudok, ez nekem is kérdés.

Font úr kérdéseire válaszolva különválasztanám azt a tárgyalást, amit kifejezetten csak a termelők és a gyártók folytattak a tulajdonszerzés ügyében 2007-ben, ebbe nem vontunk be senkit. A másik, amikor 2007... Tehát amikor már látszott, hogy itt nem tudunk egyezsége jutni, magyarul mondva azzal a naiv próbálkozásunkkal, hogy engedjete be magatok közé, hogy beleszólhassunk mi is, adunk hozzá pénzt - ez nem jött össze. A másik része a dolognak, amikor a 2008. évi termelés feltételeiről kezdtünk el tárgyalni, és amikor már láttuk, hogy ott sem jutunk dűlőre, akkor kértük a minisztérium segítségét, személyesen a miniszter úr vezette mind a két tárgyalást, az egyiket októberben, a másikat novemberben, közte volt még a termelők és a gyártók között egy tárgyalás. Az én megítélésem szerint ami abban a dologban a minisztérium részéről megtehető volt, azt szerintem a miniszter úr és a minisztérium vezetése megtette. Egy dologról azért őszintén kell beszélni: a miniszter nem állhat ki, és nem mondhatja azt, hogy mennyit fizessen a gyár a termelőnek, mert az azért az már esetleg..., ez egy más dolog.

De ha már itt tartunk, akkor azt is szeretném elmondani, hogy a magyar cukorrépa-termelők versenyhivatali eljárást kezdeményeztek 2000 elején a versenyfőlényvel való visszaélés miatt, ami számunkra egyértelmű volt, és a magyar Gazdasági Versenyhivatal nem

adott igazat a termelőknek. És azt sem kell mondanom, hogy innentől kezdve ezeknek a külföldi cukorgyártóknak igen nagy lett a mellénye.

Köszönöm szépen. Nem tudom, hogy kihagytam-e valamit...

ELNÖK: Igen, nekem még volt két kérdésem. Az egyik a cukorrépa-termelők résztulajdon-szerzése '93-94-ben, és hogy miért döntöttek úgy végül, hogy eladják a konkurenciának a részesedésüket. Erről van-e álláspontja a szövetségnek, vagy volt-e akkor információja? A másik, hogy hány ország volt olyan, mint Magyarország, amely a kvótájának több mint az 50 százalékát eladta.

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Elnézést, egy másik lapon volt ez a kérdés. A '93-94-es dolgot részben érintettem, azt mondtam, hogy nagyon-nagyon rossz konstrukció volt a tulajdon a termelők részéről, mert nem egy befektetői csoport volt a tulajdonos, hanem ahány termelő, annyi, és ha egy megunta, vagy kellett neki a pénz, és 25 százalék alá ment, onnantól a többinek teljesen fölösleges volt ott lennie, mondjuk arra volt jó, hogy elmehettek a közgyűlésre, megették a pogácsát, és hazamentek. '94-ben alakult az országos szövetség, én tehát csak azokat a válaszokat tudom erre adni, ami később mint információ a birtokomba került.

Hogy hány ilyen ország van? Kivetítettem. Érdekelt, hasonló szituációban lévő ország itt a közelünkben a szomszédunk, Szlovákia, Olaszország, Spanyolország, akiknél szintén 50 százalék alá csökkent a kvóta, és ugyanúgy 5 évre kaptak támogatási lehetőséget, mint Magyarország, ami jövőre van utoljára, 2013-ban már nincs. Kérdőjellel kivetítettem a diámon Romániát, mert az egy érdekes eset: Románia később csatlakozott, de hasonló gondjai vannak, és itt említettem, hogy a nagyváradi gyár csak azért nem csukott be, mert barnacukrot is finomíthat, mert ha egyébként arra lenne kárhozthatva, hogy a román cukorrépa-termelők ellássák, nem tudnák ellátni, mert a répa-minimumárért itt, Közép-Európában répát gazdaságosan termelni nem lehet.

Font úr kérdésére még egyszer visszatérve: a minisztérium vezetése azt, amit mi kértünk tőlük, vagy amit mi kérhettünk tőlük, készségesen teljesítette, tehát mi a minisztérium vezetésétől azokat a támogatásokat, amelyekre szükségünk volt, megkaptuk. A minisztérium és a szövetség kapcsolata, egyértelműen azt mondom, szakmai és korrekt volt, de itt hozzá kell tegyem, hogy egy szövetségnek jól felfogott érdeke, hogy korrekt és szakmai együttműködése legyen a mindenkorai szakmai, minisztériumi irányítással, ha nem ezt tennénk, akkor a cukorrépa-termelőknek okoznánk kárt. Tehát gyakorlatilag a minisztérium vezetése részéről mindig készséges fogadtatást kaptunk, mindig segítettek bennünket, de ugyanez elmondható arra is, hogy nekünk nagyon korrekt és konstruktív együttműködésünk a Magyar Agrárkamarával, a MAGOSZ-szal, a MOSZ-szal, akik az úgynevezett termékpálya-bizottságban szavazati joggal rendelkeztek. Mert nekünk nagyon fontos volt, hogy ezekkel a társ-érdekképviselőkkel olyan legyen a kapcsolatunk, hogy a termékpálya-bizottságban - ugye ez készíti elő a miniszter döntéseit - olyan döntések szülessenek, amelyek számunkra megfelelnek.

Egyébként a termékpálya bizottságban szavazati joggal rendelkezik a Cukor Terméktanács, de a Cukor Terméktanácsnak mi csak az egyik része vagyunk, és a másik az ipar. És ha mi ott nem tudunk megegyezni, akkor a Terméktanács mindig szavazott. De hál' istennek ott volt a többi agrár érdekképviselő, akivel a cukorrépa-termesztők érdekeit a termékpálya bizottságban lehetett eredményesen képviselni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Rövid kérdésre adok lehetőséget, mert lassan be szeretnénk fejezni az első meghallgatást. Sáringer-Kenyeres Tamás, majd Horváth István!

További kérdések észrevételek, reagálások

SÁRINGER-KENYERES TAMÁS (KDNP): Köszönöm szépen. Egyet szeretnék megkérdezni. Jól értettem, hogy 2002 óta képviseli a cukortermelőket? *(Kelemen István: Igen.)* Akkor az lenne a kérdésem, hogy amióta a cukortermelőket képviseli, azóta valójában milyen siker következett be a termelői oldalról?

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa-termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Válaszolhatok?

ELNÖK: Igen.

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa-termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Tehát azt tetszik kérdezni, hogy milyen siker? *(Sáringer-Kenyeres Tamás: Leépült a cukoripar.)* Nézze, én a Cukorrépa-termesztők Országos Szövetségének vagyok a főtitkára, és a következőt hadd mondjam, de ezt hangsúlyozottan mondom, nehogy valaki is félreértse. Én nem a cukorrépának vagyok az érdekvédője, hanem a cukorrépa-termesztőknek. Ha a cukorrépa-termesztőknek úgy alakul a helyzetük, hogy a cukorrépa nekik veszteséget hoz, akkor én szakmailag és jó szívvvel csak azt mondhatom nekik, hogy hagyjátok abba, csináljatok mást.

Ha találunk olyat, ami legalább olyan jövedelmet tud hozni, mint említettem, hogy a Steviával kellene foglalkozni, akkor én a cukorrépa-termesztőknek azt fogom ajánlani, aztán az ő döntésük, hogy mi lesz, hogy próbálkozzunk egy olyan új lehetőséggel, ami a termelőnek jövedelmet ad, az ország számára egy elég fontos és komoly probléma megoldásában közreműködhet, de egyébként sok sikerünk nem volt. A sikerünk az volt, hogy beléptünk az Unióba, de az nem rajtunk múltott, volt két évünk, 2004 és 2005, amikor a cukorrépa-termelés nagyon jó volt, nagyon jövedelmező volt. De utána, attól kezdve már csak hátra arc, hátra arc, és vonulunk visszafelé. Próbáljuk megtartani, amit még lehet.

ELNÖK: Köszönöm. Horváth István!

HORVÁTH ISTVÁN (Fidesz): Köszönöm szépen. Főtitkár úrtól szeretném kérdezni, hogy utalt arra, hogy a tárgyalásoknál egy kicsit hátszelük volt abból kifolyólag, hogy az önök által korábban kezdeményezett erőfölénnyel való visszaélésből, amit a Magyar Versenyhivatalnak benyújtottak, abból önökre nézve kedvezőtlen döntés született. Konkrétan mivel és hogyan fordultak a Magyar Versenyhivatalhoz és mikor fordultak a Magyar Versenyhivatalhoz, hol értékelték ezt az erővel való visszaélést, ez mikor történt, mennyi idő volt ennek az átfutása, és mi volt ez a kedvezőtlen döntés, ahol önök hátrányban voltak? Illetve azt szeretném megkérdezni, hogy 2011-ben a cukornak mennyi volt a világpiaci ára, nem a cukorrépának, hanem konkrétan a cukorra gondolok.

Ezt csak azért kérdezem, mert ön azt mondta, hogy pont, amikor a legnagyobb készlet van cukorból Magyarországon, akkor megy fel Magyarországon legjobban az ára. *(Kelemen István: Európában.)* Gyakorlatilag majdnem azt kell mondanom, hogy ha 340 forint volt a boltokban a cukor körülbelül 3-4 hónappal ezelőtt, ha le is veszem az áfát, ez azt jelenti, hogy nettóban olyan ezer euró volt tonnája a cukornak. Csak az arányokra vagyok kíváncsi, hogy ebben az időszakban viszont mennyi volt a cukor világpiaci ára. Köszönöm.

ELNÖK: Megadom a szót Kelemen úrnak.

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa-termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Köszönöm szépen. Horváth Úr! A GVH-ügy. Ez 2000-ben kezdődött, kétéves folyamat volt.

Akkor lett éppen vége, amikor én odakerültem a szövetséghez, én már csak azt konstatáltam, hogy a Gazdasági Versenyhivatal a cukorrépa-termelőknek nem adott igazat. És amit mondtam, hogy ezután, miután ez egy elbukott dolog volt, az erőfölénnyel való visszaélést nem látták igazoltnak, utána megnőtt a cukorgyártók mellénye. Érthető, amit én most mondok? (*Sáringner-Kenyeres Tamás: És az étvágya is.*) Az étvágya is, mindene megnőtt.

Nem véletlen az, hogy a Nordzucker esetében a Magyar Agrárkamara mellett működő választott bíróság több mint egymilliárd forint megfizetésére kötelezte a Nordzuckert a 2005., 2006. és 2007-es évek után.

A cukor világpiaci áránál nagyon figyelni kell néhány dolgot. Kell figyelni, hogy a világpiaci ár dollárban mennyi, mennyi a dollár-euró kurzus, és ehhez még jön az Unió belsőár-kérdése. Amit ön kérdezett, abban igaza van, abban az időszakban a világpiaci ár olyan 600 eurót, 650-et is elért, ez dollárban 800-valamennyi volt. De azóta a világpiaci ár visszament, és amit én mondtam, az nem a magyar készletre vonatkozik. Tehát én európai uniós készletet mondtam, ami augusztusban van a mélyponton, másfél-kétmillió tonna, és február vége felé, amikor a gyártás egész Európában befejeződik, vége a kampánynak, akkor erre azt mondom, hogy akkor az európai cukorraktárak dugig voltak.

Akkor most folytatom a gondolatomat. Lehet, hogy itt akkor a világpiaci ár éppen 600 euró fölött volt, de kérdezem én, nem lehet Európából cukrot venni, csak a világpiacról? Arra is utaltam, hogy abban a pillanatban, amikor a cukorreform megindult, és meghatározták a folyamat végére a 404 eurós referenciaárat, abban a pillanatban az összes cukorgyártó megcsinálta a nagykereskedő cégét, hogy azt lehessen mondani, hogy ő 404 euróért adta el a cukrot, ne akarjunk mi itt 450 euró áron osztozkodni.

Akkor hadd kérdezzem meg, hogy ha az európai cukorgyártóknak megvoltak a nagykereskedő cégeik, akkor nem lehetett az európai piacon azért egy kicsit olcsóbban kapni? Én azt gondolom, de csak gondolom, és nincs bizonyítékom rá, hogy ez az egész cukorár-kérdés a gyártóknak és a kereskedőknek egy nagyon szép akciója volt, hogy egyszer fellökjék úgy a cukorárat, hogy majd az visszamegy, de oda már sose menjen vissza, ahol volt, mert ez a gyakorlat.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Ivanics Ferenc!

IVANICS FERENC (Fidesz): Köszönöm szépen, elnök úr! Tisztelt Bizottság! Örülök, hogy elkezdtek, hiszen gyakorlatilag a ma elmondottak alapján is már több olyan leágazás látható, amivel a későbbiekben érdemes foglalkozni. Akár az előbb kérdezett gazdasági versenyhivatalos ügy és a privatizációs folyamat, vagy bármelyik más. Nyilvánvalóan ez következik majd, úgyhogy kimondottan örülök, hogy ezt elkezdtek.

Összegzésképpen annyit hadd mondjak, nekem Kelemen úr elmondása alapján valahogy úgy tűnik ez az egész, mintha az elmúlt húsz évben a magyarok így kóvályogtak volna a világban, mert átverték minket, amikor a privatizáció volt, amikor a piacra ki kellett lépni, akkor sem tudtunk, mert mindig gyorsabban léptek a nyugatiak.

Tehát tulajdonképpen az első blikkre azt a következtetést lehetne levonni, hogy tulajdonképpen a piaci viszonyok között a magyarok nem nagyon tudtak helytállni. Ez még a legutóbbi kérdéshez is visszacsatlakozik, mert számomra felvetődött, nem látom át ezt a helyzetet, hozzáteszem, hogy amikor látjuk, hogy a nyugati termelők alakítanak egy felvásárló céget, hogy jobb árat tudjanak eszközölni, akkor mi ezt miért nem tudjuk megtenni? Tehát miért nem volt Magyarországon is egy ilyen hasonló válasz?

Itt jön be az a kérdés, hogy tulajdonképpen az elmúlt években valahogy úgy tűnik nekem, mintha itt agrárpolitika nem lett volna. Ebben a kérdésben, amiről beszélünk, főleg az európai uniós csatlakozással kapcsolatos kérdéseknél, mintha az agrárpolitika is csak kullogott volna az események után.

Nem volt világosan meghatározott nemzeti cél, mivelhogy ez nem lehetett vagy nem volt, ennek nem volt valahogyan következetes képviselése. Mire gondolkodok? Arra gondolkodok, hogy ahogy ön itt említette, 2004-ben egyszer csak hipp-hopp megjelenik egy cukorreformtervezet. Az hogyan jelent meg? Mit csinált az agrárdiplomácia a megelőző két évben, hogy egyszer csak ilyen hirtelen helyzet elé kerülünk 2004 nyarán, amikor belépünk az Európai Unióba? Ezek az egyeztetéseken hol voltunk, mit csináltunk? Tudtak-e önök azokról a folyamatokról, amelyek zajlanak, hiszen nyilvánvalóan ezek alapozták meg azt, ami 2006-ban már döntésre kerül az Európai Unióban, és tulajdonképpen levágja a magyar cukoripart. És ilyen módon, ha így nézem, azt gondolom, itt valamennyire tisztán kellene látni, hogy kinek milyen lehetőségei voltak, ki mivel tudott dolgozni.

A konkrét kérdésem pedig az ezzel kapcsolatban, hogy önök tudtak-e előre erről a folyamatról. Milyen kapcsolatban voltak a minisztériummal? Milyen tervet, milyen stratégiát próbáltak képviselni? Ez hogyan jelent meg az európai uniós tárgyalásokon? Amikor az Unión belül megszületik a cukorreformról való döntés, akkor önök - ezt nyilván majd másoktól is meg fogjuk kérdezni - hogyan értesültek és hogyan vehettek részt ebben? Hogyan tudtak a magyar termelők valamennyire képben lenni abban, hogy milyen döntés születik, ha így nézzük, a termelők oldaláról nézve a fejük fölött? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Megadom a szót Kelemen Istvánnak...

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Köszönöm szépen...

IVANICS FERENC (Fidesz): Ja, bocsánat! Elnézést, még egy rövid kérdést hadd tegyek hozzá! Itt felvázolt négy pontot, amely a továbbiakban kiút lehet. Itt jobbra azt láthattuk, hogy a kaposváriakra hangolódik rá az egész, hogy hogyan kell ott az egész vízgazdálkodást átszervezni ahhoz, hogy a kaposvári cukorgyárhoz közel lehessen termelni a cukorrépat. A környékünkön, Győr-Moson-Sopron megyében erőteljesen felvetődött, hogy új cukorgyárat kellene építeni. Az lenne a kérdésem, hogy ennek önök hogy látják a lehetőségét, milyen segítség kellene? Nyilván csak egy-két nagyobb vonalban, pontban kérem megfogalmazni, hogy önök mint cukorrépa-termelők hogy érzik, Magyarországon milyen lehetősége van egy új cukorgyár beindításának. Köszönöm szépen.

ELNÖK: *(Kelemen Istvánnak:)* Tessék!

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Megpróbálok rövid lenni. 2004. május 1-jén beléptünk az Unióba, 2004 nyarán megjelent a Franz Fischler-féle reformelképzelés, ami egy hatalmas felháborodást váltott ki, nem csak nálunk, egész Európában. 2005-ben egy hatalmas tüntetést szervezett az európai szövetségünk, amelyen mi is részt vettünk, és megpróbáltunk nyomást gyakorolni, részben az állami apparátus a maga vonalain, részben mi a termelői vonalon. Nézze, azt tudom mondani, hogy az első Franz Fischler-féle reformelképzelés két év alatt lezajlott volna, mindenféle kártalanítás, minden nélkül, és utána a 2006-os azért tartalmazott olyat, hogy a cukorrépa-termelők az árbevétel-kiesés után kártalanítást kaptak, ha bezárták a gyárat, akkor szerkezetátalakítási támogatást kaptak. Tehát ez a második reform is eléggé drasztikus, de azért egészen más, mint ami először volt, amikor csak azt mondták volna, hogy megszüntetjük a termelést.

Nem tudom, a kapuvári cukorrépa-termelői kezdeményezéséről szólt. Nekem ezzel egyetlenegy gondom van: miért kell nekünk Békésben, Hajdúban vagy a Jászságban, Észak-Bácskában répat termelni, a kapuváriak miért nem akarnak répat termelni Kaposvárra? Arra a

kérdésre, hogy cukorgyár, nem cukorgyár, azt tudom mondani, hogy, nézze, ez nem a termelők döntése. A termelőknek pénze arra nincs, hogy cukorgyárat építsenek. De visszatérve: én nagyon szívesen látnám a termelői körünkben a kapuvári termelőket, de ma miért nem termelnek ők Kaposvárra cukorrépat? Köszönöm.

ELNÖK: *(Jelzésre:)* Hanó Miklós!

HANÓ MIKLÓS (Fidesz): Köszönöm, elnök úr. Figyelve az elmondottakat azt látom, hogy egy kicsit olyan belenyugvás van a szövetség részéről, hogy ez van, és akkor akik maradtak, azok termelnek, és a mindenkori feltételeknek megfelelően azért mégis csak tudnak működni. Azt szeretném megkérdezni, hogy a 400 ezer tonnás kvótánál hány termelő volt, aki azt előállította, és most mennyi van. Tehát jó, maradtak termelők, de mennyivel esett vissza a termelők száma? Most nem csak az egyénekre gondolok, voltak társas szervezetek vagy egyebek. Amit meg akarnék még kérdezni, hogy Békés megyéből ne termeljünk, de Ivanics képviselőtársam már felvetette, hogy ha mondjuk a térségben valahol máshol, nemcsak a meglévő cukorgyárnál történne a termelés, ott a termelők hajlandóak lennének-e tulajdoni hányaddal új üzemet létrehozni, úgy, hogy abban mondjuk a magyar állam is segítene. Tudom, hogy nincs tőkénk, de hogyha egy olyan távlat jönne létre, mint mondjuk Hollandiában, Dániában, ugyan nem tudom, hogy a cukor ott hogy működik, de más ágazatban vannak ezek a szervezetek, és azok jól működnek. Ilyenben, új üzem létrehozásában nem gondolkodnak-e?

A végére hagyta az új terméket. Kicsit úgy éreztem, mintha úgy tetszett volna mondani, hogy ez kiválthatja a cukorrépat, és lehet, hogy abban kellene hosszabb távon gondolkodni. Erre van-e önöknek valamilyen elképzelésük, hogy erre van-e technológia vagy esetleg valami olyan dolog, amivel hogyha ez a termék valóban egy bevezetett termék lesz, és egészségesebb, az ember számára hasznosabb, erre van-e valami rendszer, amit önök itt elképzelnek, és esetleg ebben kellene-e segítség? Köszönöm szépen.

ELNÖK: *(Kelemen Istvánnak:)* Megadom a szót.

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa Termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Köszönöm szépen. Amikor 400 ezer tonna cukor volt, akkor 750 szállítási joggal rendelkező termelő volt Magyarországon, de ez alatt azt tessék érteni, hogy ezek között volt egyszemélyes vállalkozó, meg mondjuk volt olyan részvénytársaság is, amelynek 4-5-600 alkalmazottja van. Effektíve mi mindig így becsültük, hogy cukorrépával olyan 4-5 ezer fő foglalkozik konkrétan, nem számítva az idénymunkásokat. Ma 150 termelője, effektív termelője van a szövetségnek, és ez termel egy olyan 13 500 hektáron cukorrépat a Magyar Cukornak. Termelnek még az országban mások is cukorrépat, részben Horvátországba, részben Szerbiába, erről az MVH-nak kell hogy pontos kimutatása legyen, mert ők nálunk általában nem tagok, de tudjuk, hogy az országban belül Horvátországba és Szerbiába is termelnek répat.

Az anyagban nem véletlenül kezdtem el a Steviával foglalkozni, mert - benne is van - várható, hogy ősszel engedélyezi az Európai Unió. Azt is említettem, hogy Franciaországban folyik engedéllyel most már két éve kísérlet. Fel kell rá készülnünk, ki kell próbálni! A magyar klíma mellett ez termelhető, a technikai, a betakarítási része, a szárítás, egyéb megoldható. Aztán hogy milyen formátumban kerülhet vagy kerülne ez forgalomba, az döntés kérdése, mert lehet szárítmány por alakban, granulátum, s a többi. De a további ipari feldolgozási igénye szerintem majd csak akkor lehet kérdés, ha a növénynek a szántóföldi termesztési körülményei egyáltalán tisztázottak, működik, nem működik Magyarországon.

Elvileg működni kellene, mert Horvátországban is csinálják, ahogy említettem, miután Horvátország nem uniós tag.

Az új cukorgyár építése. Reggel, amikor jöttem, a kocsiban hallottam Font úr rádiónyilatkozatát. Itt van egy határpont. 2013 az az év, amikor még kvótaszabályozás van az Unióban. Jelenleg folyik a vita, hogy mi legyen, maradjon-e a kvótaszabályozás, ne maradjon. Szerintem, ha azok a kérdések eldőlték, akkor azután lehet arról beszélni, hogy Magyarországon legyen-e cukorgyár, ki legyen a beruházó, milyen állami részvétellel, milyen segítséggel menjen, termelői részről milyen anyagi források állnak rendelkezésre.

De én azt mondom, és itt most elnézést, nem vagyunk mi belenyugodva semmibe, ha bele lettünk volna nyugodva, akkor nem írok ide még 3-4 oldalt a végére, hogy milyen kiutakat keresünk. *(Hanó Miklós: Inkább úgy értettem, hogy belefáradva.)* Nem vagyunk mi belefáradva, csináljuk a dolgunkat, de azt mondom, hogy vannak bizonyos pontok. El kell döntenie a magyar ágazati irányításnak, hogy az európai uniós tanácskozásokon melyik irányba lódtítja a szekeret, maradjon a kvótaszabályozás vagy ne maradjon a kvótaszabályozás. De mind a kettőt nagyon komolyan meg kell vizsgálnunk, hogy mi van akkor, ha marad a kvótaszabályozás, mi van akkor, ha nem marad a kvótaszabályozás, és ez nemcsak a mi döntésünk, azért itt a WTO-tárgyalásokat is figyelembe kell venni, hogy a világ cukorpiaca hogy alakul, mint alakul. Azt hiszem, ebben a körben nem árulok el titkot, azért az nem ritka, hogy a WTO-tárgyalásokon valamiféle agrárendemény történik azért, hogy valami ipari termék vagy szolgáltatás kimehessen a világ másik részére. De gondolom, ezzel itt senkinek újat nem mondtam, de ezek mind befolyásolják, hogy Magyarország mit lép, merre lép és merre léphet. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Ha jól látom, akkor befejezhetjük az első részt. *(Sáringer-Kenyeres Tamás jelentkezik.)* Még maradt benned kérdés? Kérlek, hogy akkor nagyon röviden.

SÁRINGER-KENYERES TAMÁS (KDNP): Nem kaptam választ egy kérdésemre.

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa-termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Melyikre?

SÁRINGER-KENYERES TAMÁS (KDNP): Azt szeretném megkérdezni, hogy akkor a kaposvári cukorgyárra, mint az Agrana tulajdonára szabad magyar állami pénzeket ráfordítani támogatás formájában, amikor teljesen kiszámíthatatlannak ítélni a tulajdonos az előző példák alapján?

KELEMEN ISTVÁN, a Cukorrépa-termesztők Országos Szövetségének főtitkára: Nézze, ez egy nagyon jó kérdés, de ezt azért több oldalról meg kell közelíteni. Valószínű, hogy ha az Agrana nem zárta be a gyárát akkor, amikor szerkezetátalakítási támogatást kapott érte, akkor valószínű, hogy a gyártással nem akar felhagyni, mert ha fel akart volna, akkor becsukta volna akkor, amikor pénzt kapott érte.

A dolog másik oldala. A cukor azért mondjuk nem egy olyan nagy tömegű dolog, hogy ne lehetne szállítani. Azért annak is van szállítási költsége. Azt itt állítják elő, Magyarországon hozzák forgalomba, azért ennek megvannak az előnyei. Aztán azt is mérlegelni kell, hogy ott a kaposvári cukorgyárban dolgoznak körülbelül 150-en, idénymunkást is felvesznek hozzá, és nemcsak a cukorgyárban dolgozók, hanem a körülötte lévő beszállítói kör is érdekes. Még azt is hadd mondjam hozzá, hogy azért legalább az országnak egy bizonyos részén ez a nagyon értékes és a sokszínűség, a diverzifikáció szempontjából, vagy a biodiverzitás szempontjából fontos növény, mint a cukorrépa ott

marad. Nézze, a gyárnak is érdeke az, hogy ha gazdaságosan tud működni, akkor gazdaságosan működjön.

Nézze, én nem vagyok cukorgyáros, de azért annyi információm és ismeretem van, meg láttam, meg tudom, hogy azért a kaposvári cukorgyárban épült egy biogázüzem répaszeletre, ami nagyon jól működik, Európában a leghatékonyabb, mert nem régen voltam egy tanácskozáson, és három ilyen üzem van még Európában és mindenki azt mondta, hogy az nem létezik, hogy milyen eredményeik vannak. Ez a kaposvári gyár energiaszükségletét jövőre már teljes egészében fedezi, Kaposvár városnak a gázellátásába be tud segíteni.

Tehát azt mondom, hogy azért ezt az üzemet meg kellene tartani, és nem hiszem, hogy a tulajdonos most abban gondolkodik, hogy ezt az üzemet bezárja. Sőt, én úgy tudom, hogy abban gondolkodik, hogy a kampányt meg tudja hosszabbítani, ezért nádcukrot is finomít. Miután nádcukrot is finomít, ezáltal az általános költségei csökkennek, tehát gyakorlatilag a gyárnak a hatékonyabb működése biztosítható.

De én azért azt mondanám, hogy a kaposvári gyárat, ha egy mód és lehetőség van rá, próbáljuk Magyarországon megtartani.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Lezárnám az első meghallgatás időszakát. Megkérném akkor dr. Zsigmond András, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatóját, hogy szintén a prezentációját kezdje meg.

Dr. Zsigmond András (Cukoripari Kutatóintézet)

DR. ZSIGMOND ANDRÁS, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója: Köszönöm, elnök úr. Tisztelt Bizottság! Engedjék meg, hogy először bemutatkozzam egy kicsit részletesebben, mint ami le van írva, hogy lássák, hogy milyen elkötelezettséggel lépek én, mert ebben a kérdésben nagyon nehéz teljesen objektívnek maradni, legalábbis annak, aki itt dolgozott. A harmadik generáció vagyok a cukoriparban, konkrétan a cukoripari energiagazdálkodásban, nagyapám is kazánfűtőként dolgozott a mezőhegyesi cukorgyárban, apám is a Cukoripari Kutatóintézetben dolgozott. Tehát mondhatjuk azt, hogy én már gyerekkoromtól kezdve nagyon sok mindent tudok a cukoriparról, vagy benne éltem a cukoriparban. Gépészmérnök vagyok, a Cukoripari Trösztnél kezdtem dolgozni energetikusként, aztán később átkerültem a Cukoripari Kutatóintézetbe. 1990-től először megbízott igazgatóként, majd a vállalati tanács megválasztott igazgatónak, azóta dolgozom igazgatóként.

Személy szerint nagyon rosszul érintett az, hogy bezártak ilyen sok cukorgyárat, hiszen nemcsak a lábam nyoma volt ott, hanem a kezem nyoma is, és nagyon sok gyárban, gyakorlatilag minden gyárban ott volt.

Amikor készítettem ezt az anyagot, megpróbáltam objektív lenni, és saját magamban is jó néhány dolgot átértékeltem. Én először azt kérdeztem, hogy mivel tudok én a bizottság munkájához hozzájárulni. Úgy gondoltam, hogy a magyar cukoripar műszaki fejlődéséről az elmúlt húsz évben tartanék egy előadást, kapacitások, termelt mennyiségek, tehát kizárólag fizikai mértékekről.

Aztán rájöttem, hogy ezt a kérdést nem lehet másként kezelni, csak úgy, hogy valamilyen módon az ember megvilágítja azokat a gazdasági célokat, amelyek motiválták a cukorgyárakban dolgozókat, hogy azokat a döntéseket meghozzák. Ennek szellemében próbáltam összeállítani az előadást. Elnézést kérek, hogy a diák nem annyira sikerültek formailag, de a múlt héten a kaposvári cukorgyárban voltam, gyakorlatilag minden nap, a nádcukor-finomítást helyeztük üzembe, és emiatt talán kevesebb idő maradt. Gondolom, majd ez is felvet kérdéseket.

Miről szeretnék beszélni? Legnagyobbbrészt a cukoripar fejlődésének szakaszairól, a döntések meghozatalának néhány szempontjáról, mint említettem, elsősorban cukorgyári

oldalról nézve, ez egy hosszabb történet lesz, a jelenlegi műszaki színvonalról európai uniós összeállításban. Feltennék néhány kérdést, hogy mi lehetett volna, ha bizonyos elágazási pontokon más a helyzet, más döntés születik, a jövőre nézve egy kérdést felteszek, hogy mi lenne, ha ez és ez megtörténne, és szeretnék néhány szóval foglalkozni, amennyiben megengedik, az új cukorgyár építésének néhány műszaki, gazdasági kérdésével, ha marad még idő, és úgy gondolják, hogy ez érdekes, akkor nagyon-nagyon röviden a Cukoripari Kutatóintézet privatizációjával.

Én is csináltam néhány grafikont, amit az előadás végére tettem, ezekre alapozva készült az előadás. Nem hiszem, hogy ezt részletesen be lehetne mutatni, de természetesen lehet majd ezeket tanulmányozni, amennyiben érdekesek lehetnek.

A műszaki fejlődés szakaszairól néhány szót. Bemutatom a kiinduló helyzetet '90-ig, a privatizációval bezáródó időszakot '90-97-ig, termeléskoncentráció 2003-ig, felzárkózás az uniós szinthez és a jelenlegi helyzetet mutatom be. Természetesen műszaki fejlesztés szempontjából rendkívül nehéz ezeket élesen elválasztani, átfedések vannak.

A kiinduló helyzet: '90-ben volt egy stabil hazai piac több mint 500 ezer tonna körüli fogyasztással. Meg kell jegyezni, hogy ez nem mind hazai fogyasztás volt, nagyon nagy tétel volt az indirekt export, gyakorlatilag a konzervekben a Szovjetunióba menő cukor. A cukoripar KGST-viszonylatban viszonylag jól állt, az élen álló lengyel és cseh cukoriparral voltunk úgy azonos szinten, hogy volt, amiben ők voltak erősebbek, volt, amiben mi, volt néhány terület, ahol mi voltunk a jobbak, ez a kapacitás és az energia volt, és volt néhány kiemelkedő terület, az automatika, az ioncsere, ahol sokkal jobbak voltunk. Biztos, hogy Románia, az NDK, Bulgária, Ukrajna, Oroszország területnél sokkal-sokkal magasabb színvonalon álltunk '90-ben. Ugyanez viszont európai összehasonlításban nem igaz, ott egy jelentős elmaradás volt. A termésátlagok, a gyárnagyságok, az energiafogyasztás, a fajlagos mutatószámok lényegesen-lényegesen rosszabbak voltak.

A privatizációval záródó időszakot több főlián keresztül mutatom be. Itt elhangzott az élelmiszerstratégia vagy agrárstratégia kérdése, én azt mondom, hogy ennek a hiánya, én ilyet nem találtam, és emiatt, igen, magukra voltak hagyva, nagyon sokan magukra voltak hagyva, vagy legalábbis úgy éreztük. Nagyon sok illúzió vezérelte a mi akkori tevékenységünket. Elnézést kérek, hogyha „Európai Unió”-t mondom olyankor, amikor még nem volt, értsék az alatt az elődeit, az épp akkor aktuális elődeit! Egy illúzió, az alapillúzió az volt, hogy az uniós, illetve EK-tagság nagyon rövid időn belül megtörténik, erre kormányzati utalások is voltak. Nem akarok sztorizni, de más ügyben egy koreával mentünk körbe az országban, kérdeztük, hogy miért akar itt egy nátriumglutamát-gyárat építeni, mondta, hogy azért, mert innen akarja majd megtámadni a Közös Piacot. Közös piacot? Mikor? Hát mikor leszünk tagok? '94-ben. Ki mondta? A magyar miniszterelnök. Hogy ő onnan hallotta vagy mástól, az egy másik kérdés. Fogadásokat kötöttünk, én 2010-re szavaztam, de a legtöbben '96-os csatlakozási dátumot mondtak akkor - a történetet ismerjük, 2004-ben volt. Milyen következménye volt ennek az illúzióknak? Azt hittük, hogy az akkori európai cukorrendtartást, ami gyakorlatilag kisebb módosításokkal fennmarad, gyorsan fogjuk bevezetni.

Mik voltak a főbb elemei ennek az akkori cukorrendtartásnak? A biztos piac. Ez a hazai fogyasztás plusz 10-15 százalék. Ez uniós szinten volt, nyilván a hatékonyabban termelő országokban ez a plusz 15 százalék plusz 20 volt, és mondjuk Finnországban kevesebb volt, de uniós szinten hazai fogyasztás plusz 10-15 százalék volt. Mi volt ennek az oka? Az volt az oka, hogy biztosan, minden körülmények között, nagy termelésingadozásokkal is biztosítsák a hazai ellátást, és emiatt sosem szolgáltatják ki az akkori Uniót mint egységes a - mondjuk úgy - nádcukortermelőknél. Ugyanis a '70-es évek közepén nádcukortermelői okból kialakult egy pillanatnyi cukorhiány, és akkor ők úgy megemelték a cukor árát, mint a csuda, tehát rögtön - hogy mondjam? - visszaéltek ezzel a piaci hatással. Én fenntartom azt, hogy ez a 10-15 százalék többletermés, ami megjelent a

világpiacon, ez tartotta alacsonyan a cukor világpiaci árát. Ez azt jelentette, hogy a termelők, a nádcukortermelők vagy az élelmiszertermelők sorba álltak, amikor a termékeiket el akarták adni az Európai Uniónak, és sorba álltak akkor is, amikor a Mercedes- vagy a Siemens-automatikát megvették. Kevesen vannak itt olyan idősök, mint én, ez volt az oka annak, hogy felborultak a cserearányok, nem a cukor miatt, de korábban ez megvolt a tejre, a húsrá, mindenre. Ez volt akkor a Közös Piacnak alapvetően az élelmiszerstratégiája, és ennek a túlélője volt ez a 10-15 százalék. De a cukorrezsim, ami biztosította így... Hogy mondjam? Gazdasági erőfölényt biztosított uniós szinten, csak erről nem illett beszélni.

A másik, hogy garantált termelési - hangsúlyoznám: termelési - kvóták voltak. Az országoknak volt termelési kvótája, ami persze - úgy, ahogy Kelemen úr mondta - átment a cukorgyártó társaságok számára. Nagyon fontos, hogy ez a termelési kvóta a cukorrezsim történetében soha nem volt országok között átvihető. A Fischler-féle többször említett cukorreform-javaslatnak a legnagyobb rákfeneje az volt, és a legnagyobb felháborodást az keltette 2004-ben, hogy a kvótát országok között átvihetővé tette, tette volna, bocsánat, hála istennek. Erre reagáltak úgy, hogy ez elfogadhatatlan. Lehet itt árról beszélni, mindenről, de a kvótaátvitel nem volt lehetséges, a termelésikvóta-átvitel, tehát a kvótát nem lehetett átvinni másfelé.

A magas és garantált répaár. Ez azt jelentette, hogy a fogyasztó itt ugyan a cukorért viszonylag magas értéket fizetett, de a cserearány-változásból megvolt a haszna. Tehát a répa ára is magas volt, a cukor ára is magas volt, ez az önfenntartó... Mindenki udvariasan, politikailag korrekten azt mondta, hogy önfenntartó volt a rendszer. Ez úgy igaz, hogy a vásárló megfizette ezt a magas árat, és megfizette, hogy a 10-15 százalék exportot egy kicsit a világpiaci árnál... a többletet meg tudta fizetni, tehát nem volt veszteséges végül is a cukortársaságnak. Ebből az következett, már abból, hogy be akarjuk vezetni a cukorrendtartást, hogy az lett a cukorgyárak célja, hogy a lehető legnagyobb termelési kvótát szerezzük meg, és mivel a kvótamegállapítás egy majdani csatlakozáskor a kvótamegállapítás előtti időszak termelésétől függött, mindenki - elnézést kérek, hogy ezt mondom -, mint az örült, cukrot termelt, jelentős többletet termelt. Ez lett a feladat, mert az volt a cél, hogy az Unióba belépünk.

A szakmai befektetők. Azt kérem, hogy ne kérdezzék tőlem, miért hívják ezeket szakmai befektetőknek és hogyan kerültek oda. Részben jöttek maguktól, részben küldték őket vagy a minisztérium igazgatta őket, hogy... Nem szeretnék erről sokat mondani, nem tudom ennek a hátterét, de jöttek. Az ő céljaik - elsősorban az uniós országok cégei jöttek - egybeestek a cukortermelők és a répatermelők érdekeivel is. Ők, ők is úgy gondolták, hogy hamar csatlakozunk, az európai cukorrendtartást nagyon gyorsan bevezetjük, Magyarországon meg fogják termelni a hazai fogyasztást, és megy egy export - egy hatalmas cukorhiány volt Kelet-Európában, elsősorban Oroszországban -, innen megtámadják az oroszországi meg a romániai piacot, meg akarták szerezni a termelési kvótát. Az első pillanattól kezdve - és ez is nagyon fontos - olyan cukrot akartak gyártatni, ami a világpiacon eladható, ez a minőség javítása, az európai standardnak - tehát nem szabványnak, mert erre nem szabvány van, hanem, mondjuk így, szokás van, tehát vannak kategóriák, és van olyan, hogy mondjuk a II. kategória a piacképes cukor, ezt veszik. Első pillanattól kezdve a minőségjavítást célozták meg, azért, hogy Magyarországon is olyan cukrot gyártsunk, amely majd eladható lesz. Még egy cukorgyári cél volt, ami ezekkel egybeesett, a tőkebevonás, hogy fejleszteni tudjanak majd. Az időszak végére - ahogy Kelemen úr mondta - kialakult négy érdekcsoport: az Agrana Kaposváron és Petőházán, a Béghin-Say Hatvanban, Selypen, Szolnokon, az Eastern Sugar Kabán, és a Magyar Cukor, igen, igaza volt Kelemen úrnak, a maradék, ezekben a cukorgyárakban senki nem látott már fantáziát, teljesen természetes volt - természetes? -, bocsánat, tehát befektetői szempontból természetes volt, hogy ezekkel nem akarnak kínlódn.

A Magyar Cukor utána rövid úton - hogy mondjam? - eladta magát az Agrának, és a

Magyar Cukor nevet megtartva, majd utána az Agrana Sarkad... (Nem érteni.), ez is érdekes, tehát ezekből lett három, egy Magyar Cukor, ami Kaposvár, Petőháza, Ercsi, Ács és Sárvár, a Kaba, a Kabához egy hónapra odatartozott Sarkad és Mezőhegyes, utána azt bezárta, de erről talán majd máskor.

Felmerül a kérdés, hogy miért? Egyszerűen azért, mert az előző fólián, amit mutattam, ez az örült cukorexport, cukormennyiség azt jelentette, hogy nagyon sok árverseny alakult ki. Nagyon gyorsan értékesítettek a gyárak. Sok export volt, ráfizetéses export, és egyszerűen pénzügyi csődhelyzet közelébe kerültek.

Nézzük a kiábrándító tényeket. Az EK-tagság halasztva lett, a cukorrendtartás bevezetése halasztva lett, a biztos hazai piac helyett kiesett az indirekt cukor, megszűntek az orosz piacok, abban a pillanatban kiesett 50-100 ezer tonna biztos piac. Az izoglükóz-fogyasztás megnövekedett, ez egyrészt azért volt, mert a szabadegyházi izoglükózgyár korábban exportra termelt, amikor nehézségek voltak, megjelent a magyarországi piacon, és a fogyasztói szokások változása történt. Az az igazság, hogy rászoktak az emberek a cukormentes erre, arra, amarra, és ez a cukorfogyasztás csökkenését jelentette.

A garantált kvóták helyett lett a versenytörvény. Nem illik ilyet mondani, de én úgy érzem, hogy a versenytörvény, amit kitaláltak egy nagy-nagy országra, ahol gazdaságilag jogos sok-sok gyárnak, például cukorgyárnak működni, nagyon jó. Egy olyan országban, ahol ekkora a cukortermelés, lehet, hogy szerencsésebb lett volna egy lex cukoripar részét csinálni a versenytörvénynek és nemzeti szempontok szerint valahogyan elintézni a dolgokat. A versenytörvény miatt a magas és garantált cukorár helyett egy túltermeléssel küszködő piaci versenyár volt, főleg a veszteséges export volt. Megint csak nem a sztorizás kedvéért: ha nem tudták eladni a cukrot, a kutatási költségeket egyes gyárak cukorral fizették ki, nekünk kellett boltot nyitni a VIII. kerületben.

Ebből az alacsony cukorárból természetesen egy cukorárfüggő alacsony répaár volt.

Hogy itt volt-e műszaki eredmény? Bizonyos mértékig volt, a terület, a 120 ezer hektár, amely a végén lecsökkent 94 ezerre, a feldolgozott répa 4,2-ről egy kicsit csökkent, ez a fehér cukor, amit Kelemen úr is mondott, ez az egy hektárról végül is a raktárba kerülő késztermék cukor, ez megnőtt 25 százalékkal. A termelt cukor a félmillió tonnáról leesett arra a 400 ezer tonnára, ami végül is a magyar kvóta lett, tehát végül beállt ez a magyar kvóta. Az átlagkapacitás, a cukorgyárak répafeldolgozó kapacitása 3 ezer, itt 4400-ra nőtt, a gyárak összesített kapacitása is emelkedett olyan 25 százalékkal, a kampányhossz emiatt pedig lecsökkent. Nagyon fontos, hogy a termékminőségben gyakorlatilag beálltunk az uniós standardokra és ezt azóta is nemhogy tartjuk, de folyamatosan javul.

A következő időszak az a termeléskoncentráció, amely megint csak egy politikailag korrekt neve a gyárbezárásoknak és a létszámcsökkentéseknek. Erről sokat nem nagyon lehet mondani, cél a költségek csökkentése, nyilván egy nagyobb kapacitású gyárban alacsonyabbak a fajlagos költségek. Egy társaság, amelyik több gyárat megszerzett, nyilván, ha kevesebb gyárban tudja ugyanazt elérni, akkor a költségei jelentősen csökkennek, a beruházási pénzeket koncentrálnak, nem forgácsolja szét. Azt kell mondanom, hogy nagyon sok előnye van gazdasági szempontból. Tehát úgy érzem, hogy gazdaságilag abszolút indokolt.

Nagyon nehéz azt mondani, hogy két gyárat bezártak, az indokolt. De ez így van, tehát ha akartunk költségeket csökkenteni, akkor ez indokolt. Viszont ez bizonyos régiókban gyakorlatilag katasztrófát okozott, Sarkad, Mezőhegyes térségében, ugyanis ezt a termeléskoncentrációt a Közös Piac országaiban is megcsinálták, de 25-30 év alatt. Ne feledjük el, hogy nem válságidőszak volt, de a '90-es évek azért nem volt egy nagyon szerencsés időszak, de egy felfelé menő időszakban meg tudták azt csinálni 25 év alatt, hogy ahol bezártak a gyárak, ahol elbocsátották szép fokozatosan az embereket, azt felszívta más iparág, gyakorlatilag többletértéket termeltek a bezárt gyárakból elbocsátott emberek.

Na, ez nálunk nem egészen így történt, rövid idő alatt, és ebből alakult ki az, ez is hozzájárult ahhoz, hogy Sarkad, Mezőhegyes környékén még mindig hatalmas munkanélküliség van.

Az „eredmény” az öt megmaradó cukorgyár három társaságban, létszám csökkenésével. A '90-es években a 12 cukorgyárban durván 10 ezer ember dolgozott. Én most meg nem mondom, hogy mennyi lett ez mondjuk 2003-ra, de összességében az öt cukorgyárban biztos, hogy 1500 embernél kevesebb dolgozott. Hadd mondjam el, hogy az egyik társaság kinti műszaki vezetője azt mondta, hogy szép fokozatosan csináljuk, mert Magyarország is felzárkózik az Unióhoz és akkor itt is a bérek olyanok lesznek, és ezt ő hitte, és akkor a létszám ennyi lesz.

Egyet azért hadd mondjak, lehetett ezt emberségesen és nagyon embertelenül csinálni. A nagyon embertelenre nem mondanék példát, de az emberségesre igen, hogy például mekkora végkielégítést kaptak az emberek, tanfolyamra beírátták még őket, megkapták a munkaeszközeiket, ha meg akartak venni mondjuk egy esztergapadot, lehetőség volt rá. Mondjuk a sarkadi cukorgyár régi dolgozói hosszú éveken keresztül, talán még most is Petőházán és Sarkadon kaptak idénymunkákat, tehát azokat a bizonyos kampány alatti idénymunkásokat odavitték, Kaposváron még mindig dolgoznak.

A műszaki eredmény az, hogy megnőtt a kapacitás, és a fajlagos mutatószámok azért elég jelentősen javultak. Én mondanám, hogy 2003-ig, de 2003-ban egy olyan katasztrófálisan száraz, aszályos év volt, hogy inkább azt a 2004-et mondom, ami gyakorlatilag műszaki fejlesztés szempontjából ugyanaz, de az már reális számokat mutat. A terület 94 ezerről 60 ezerre csökkent, a répamennyiség maradt, a fehér-cukor-hozam 5,2-re, gyakorlatilag 50 százalékkal nőtt. Ez volt az, amit Kelemen úr mondott, és elnézést, hogy „előnyben” vagyok, tisztességtelen előnyben, ahogy hallottam az ő előadását, ez egy kritikus kérdés. Az egész magyar cukorvertikumra rányomja a bélyegét a termésbiztonság, illetve annak a hiánya, tehát amikor egyik évről a másikra a termés 3,2 tonna/hektárról 7,7 lesz. Ez egy rendkívül bizonytalan dolog. Erre az Unióban van egy borzasztóan jól működő – legalábbis a cukorra vonatkozó – tervgazdaság, akár tetszik, akár nem, ott elvárják azt, ez a 10 százalék, vagy mondjuk úgy, hogy elvárják. Tehát így számítanak erre, hogy megtermeli az ember azt a cukrot. Ha egy a kettőben változik az egy hektárról lehozott termés vagy kinyerhető cukor, az egy borzasztó bizonytalanságot tesz a rendszerbe.

A kapacitások megmárfélszereződtek, ez az átlagkapacitás, az összes kapacitás lecsökkent, mert itt közben a gyárak száma lecsökkent, a kampányhossz pedig erre a 107 napos optimálisnak tartott, 100 nap körüli kampányhosszra állt be. Megint csak a termékminőséget kiemelném.

A következő időszak volt, amikor ezt a megmaradó öt gyárat próbáltuk felhozni, hadd mondjam, részt vettem benne, tehát az uniós szintre próbálták felhozni. Nagyon sok növekedés volt a répatermésben, tehát elértük azt a 7-8 tonna/hektár termésátlagot.

Ebben nagyon nagy szerepe volt, hogy kiszelektálódtak a rosszabb termelők. Most a „rosszabb”-at nem úgy értem, hogy nem értett hozzá, hanem hogy - hogy mondjam? - az adottságok, az éghajlati, csapadékviszonyok miatt voltak azok rosszabb termelők. Emiatt jelentősen csökkent a termőterület, viszont nem volt tilos mást termelni, tehát a felszabaduló terület azzal, hogy a fajlagos cukorkihozatal javult, más növény számára használható maradt, tehát igazából más növényt lehetett termeszteni. A cukorgyártásban megnöttek a kapacitások, lecsökkentek a veszteségek, az energiafelhasználás csökkent.

Nagyon fontos a környezetvédelem és megint csak a termékminőség. Ahogy beléptünk az Unióba, de mi már előbb, a '90-es évek végétől számoltunk azzal, a tulajdonosok is számoltak ezzel a belépéssel, akkor az volt a divat, hogy: „Reméljük, hogy belépünk.”, és a felkészülés jegyében a Cukoripari Egyesülés belépett az Európai Cukorrépa-termelők Szövetségébe, amelynek voltak különböző bizottságai. Én arról tudok beszélni, hogy

a környezetvédelem, az élelmiszerjog, a takarmányjog - bocsánat, ezek munkacsoportok voltak - terén rendszeresen részt vettünk a munkában, ami azért volt jó, mert hallottunk információkat, hogy mik lesznek bevezetve, de gyakorlatilag ugyanazokat a környezetvédelmi, minőségi dolgokat rövid időn belül, már a csatlakozásra való felkészülésről átvettük, a cukoripar ennek elébe tudott menni, és már úgy fogadták a jogszabályt, hogy nagyjából megtörténtek azok az átalakítások, amelyek kellettek. Tehát ebben a kérdésben a cukoripar nagyon proaktívan dolgozott.

Utána 2004-ben megtörtént a csatlakozás, amikor a 406 ezer... Itt volt kvótavásárlás, azért nem egyezik pontosan az én számom Kelemen úr számával. Sokáig kerestem, hogy hogyan tudom jellemezni a 2004 és 2006 közötti időszakot, de nem találtam jobb szót, mint hogy eldorádó volt, ez tényleg a cukorvertikum összes szereplőjének egy jó időszak volt, élveztük a cukorrendtartás előnyeit. Utána 2006-ban jött a cukorreform, most a Fischler-féle javaslatról nem szeretnék beszélni, azt hála istennek visszadobták.

Egy hiedelem, hogy az Unió most eladta magát csak a nádcukortermelőknek. Miért támadták, kik és miért támadták a cukorrezsimet? A nádcukortermelő országok, hogy az EU támogatott exportja alacsonyan tartja a világpiacon árat - erről beszéltem. Az EU-piacra gyakorlatilag nem lehetett bejutni. De nemcsak a nádcukortermelők támadták a cukorrezsimet, hanem a továbbfeldolgozók is, az Európai Unió belüli cukortermelők is, hiszen a magas cukorár rontotta az ő exportjuk versenyképességét. Tévedés azt hinni, hogy itt csak és kizárólag a nádcukrosoknak adtak kedvezményt, az Unió, amit talán sosem fogunk megtudni, hogy milyen más terméket engedtek ők be a piacukra, de a Nestlé, a kóla, a mit tudom én kicsoda... Én különböző konferenciákon hallottam - a '90-es évek elején jártam én ilyen konferencián -, akkor már olyan régóta támadták ezt a cukorrezsimet, elnézést, hogy már csak így felmutatták, hogy a 3-as érv, én meg a 4-est mondom, mert már ismerték egymást, tudták az érvrendszert. Tehát az ilyen nagy élelmiszeripari cégek, a Mars, amelyek nem kis cégek, mind-mind támadták az Unió akkori cukorrezsimét. És persze a fogyasztók is, akik azt hitték, hogy magas cukorárat fizetnek, és azt mondták, hogy miért fizessek én ilyen magas árat, ha olcsó import is lehet. Ebben egy hihetetlenül nagy tévedés volt, az a tévedés, hogy Juan azért termel olcsón a világpiacon, mert ő szeret olcsón cukrot előállítani. Ez egy hihetetlen nagy tévedés volt. Abban a pillanatban, hogy megjelent egy kis cukorhiány a világpiacon, felnyomták a cukorárat, láttuk a következményeit, nagyon sokszor láttuk, de ez a széplelkek gondolkodása volt.

Végül is a támadások hatására meg nem tudom miért volt egy megállapodás, ami azt jelentette, hogy megkönnyítik a piacra jutást. A termelési kvótát lecsökkentették durván 40 százalékra - hangsúlyozom: a termelési! -, tehát az a 20 ezer tonna lecsökkent körülbelül 12-12 500-ra. A garantált cukorár 632 euróról 404 euróra csökkent, ez korábban intervenció ár volt, ami azt jelentette, hogy ha nem tudtam eladni a kvótacukromat, akkor az Unió 632-ért megvette - ez volt az a bizonyos eldorádó. Ez megy le, azt hiszem, 2014-ig, tehát egy fokozatos csökkenéssel 404 euróra, ami megint csak irányár, mert az Unió ennek csak a 80 százalékáért hajlandó megvenni a kvótacukrot, ha olyan sok van belőle, hogy nem tudom eladni. Ennek arányában ment le a répaár 46-ról 26 euróra. Ez így volt. De volt egy kompenzáció, ami 13 euró volt még pluszban a répaártermelőknek. Az Uniónak az volt a célja, hogy ha már csökkentette a WTO-megállapodás miatt a termelést, az koncentrálódjon azokra a területekre, ahol a cukor a fenti feltételeknek megfelelően gazdaságosan előállítható.

Itt a kérdés, hogy hogyan lehet ezt úgy bevezetni, hogy elkerüljék a tömeges csődöt, mert azért azt lehet sejteni, hogy ha 40 százalékról lecsökken a répaár meg a termelési költség lehetősége, akkor nagy baj van. Két eszköz volt: az egyik az átmeneti időszak, tehát 2006-tól 2013-ig, a másik pedig egy úgynevezett restrukturációs alap. A következő kérdés, hogy ezt ki fizette. Itt többféle megközelítés van: a cukorgyárok azt mondják, hogy mi fizettük, én azt mondom, hogy a fogyasztó fizette. Az történt, hogy maradt a fogyasztói ár, maradt az a

korábbi ár még két éven keresztül, de a cukorgyár az első évben egy nagyobb, a második évben egy kisebb - lehet, hogy fordítva - illetéket fizetett be, tehát az ő számára kvázi alacsonyabb volt az ár, és ugyanez történt a répatermelővel is, tehát a répaár is ennek megfelelően csökkent. Ezt az illetéket bedobták egy közös kalapba, tehát aki tovább termelt, az fizetett, a pénzt bedobták egy közös kalapba, és ebből a pénzből finanszírozták a cukorgyártók és a répatermelők a bezárt gyáraknak, illetve ebből adódóan a répatermelőknél a mindenfélét, amiről majd beszélnek még egy pár szót.

Én úgy gondolom, hogy ez a restrukturációs alap egy nagyon-nagyon kulturált európai megoldás a bezárandó gyáraknak is és a termelőknek is úgy általában. Ez több lépésben ment, mert a reform eredetileg azt mondta, hogy 1 tonna visszaadott kvótáért 730 eurót fizetünk, amiből a termelőknek minimum 10 százalékot kell adni, Kabán ez 30 volt. Volt egy második lépés. Végül az utolsó ár az volt - mert még nem annyira akartak bezárni gyárakat, nem volt elég vonzó -, hogy 520 eurót kapott a cukorgyár, amiből a termelőknek át kellett adni minimum 10 százalékot, plusz a répatermelő 200 eurót kapott tonnacukronként a bezáráskor. Miért adta ezt az Unió? Azért adta, hogy fedezze egyszer a cukorgyárnál a gyárbezárás költségeit, ugyanis itt nem úgy volt, hogy otthagynom, aztán kész, elmegyek, hanem le kellett bontani mindent, én csak azt tudom mondani, hogy Karthágósítani kellett, de modern formában, nem sóval, hanem fűmaggal kellett behinteni a gyár helyét, még a kéményt, a kazánházat is le kellett bontani, tehát még másra sem lehetett használni. A korábbi tapasztalatok alapján egyszerűen a lehetőségét is el akarták vágni annak, hogy valaki most felveszi a pénzt, és három év múlva újra cukrot termel - voltak ilyen tapasztalatok, Csehországban történt ilyen. Ezért azt mondták, hogy ha egyszer fizetjük, pontosabban fizeti a fogyasztó, akkor tessék befejezni egyszer és mindenkorra. A répatermelőnek még egy volt ezen kívül: 2013-ig minden évben csökkenő mértékben, de kapott, kaphatott termeléskiegészítést. Tehát ez, amit kaptak, mind a két oldalon bőségesen kompenzálta a cukorgyártás és a répatermelés felhagyásának az összes költségét.

Úgy érzem, hogy ez egy nagyszerű, ideális cél volt, csak kétféleképpen jelentkezett a haszna. A répatermelőnél felszabaduló területen lehetősége volt, sőt joga. Fel sem merült, hogy a más termék termelését koncentrálják. A felszabaduló területen – az, aki abbahagyja – tud más termelni. Hangsúlyozom: nem a véleményemet mondom, hanem hogy mi járt az uniós döntéshozók fejében. Ezt azért elmondták több helyen, konferenciákon, tud más termelni, ha a kompenzációt hasznosan befekteti, akkor többletértéket tud előállítani vagy nyereséget tud növelni, nyereségességet, például kifizeti a hiteleit.

Ez az összes haszon, ami itt van, Magyarországon jelentkezik. Ez egy nagyon fontos dolog. A termelőnek adott összes uniós kompenzálás valamilyen formában Magyarországon jelentkezik eredményében.

A felszámolt cukorgyáraknál maradó pénz, tulajdonképpen egy csőddel szembe kell nézni. Nem az, hogy ha nincs reform, akkor mi lett volna, azt kell nézni, hogy ha van reform, de nem zárok be, tehát visszaadom a kvótát, akkor a gyárbezárás összes költségét fizeti az Unió. Most leegyszerűsítve mondom: a saját vagyonom készpénzben ott marad a kezemben, eladom a cukrot, épületet, stb., a dolgozókat végkielégítéssel elbocsátom, ott van a készpénz, és elmegyek, szállodát építek belőle vagy sörgyárat, akármit, ami hoz valami hasznot. Csak egy nagy kérdés, hogy ez a saját vagyont itt, a gyáraknál hol jelentkezik, melyik országban? *(Sáringer-Kenyeres Tamás: Ausztriában.)*

Pont Ausztriában nem, most bocsánat a közbevetésre, mert ha már szabad ezt mondani, hadd menjek tovább és akkor rátérnék erre. Visszatérek erre, egy pillanat.

A répatermelő előtt is kérdések voltak, hogy mit csináljon, és a gyár előtt is. A répatermelő azt mondta, hogy tudok-e majd 2014-től 26 euróért répát termelni. Oké, tudok, és tud-e, fog-e a cukorgyár 400 euróért cukrot gyártani? Ez is egy nagy kérdés. Számíthatok-e

biztosan arra, hogy az állam vagy az Unió adja-e azt a támogatást, vagy valamennyit és mennyit, amit az átmeneti időszakban ad?

Nagyon fontos kérdés: be tudom-e fektetni a kompenzációs összeget jobb megtérüléssel, mint a répatermesztés, pláne figyelembe véve a csökkent répaárat 2013-tól. Más terméknek mi a jövedelmezősége? És nagyon sokan voltak, akik azt mondták, hogy ez egy átmeneti időszak, elfogadható, utána majd meglátjuk.

Voltak a cukorgyárnak is kérdései, kétségei, dilemmái, hogy képes leszek-e 400 euróért cukrot gyártani, tud-e és hajlandó-e a termelő 26 euróért répát termelni, számíthat-e a termelő biztosan és hosszú távon a támogatásra, és be tudom-e fektetni a kompenzációs összeget, illetve a saját kompenzációs összeget és a felszabaduló saját vagyont jobb megtérüléssel. Ez a sok kérdés mind a két oldalon, már egyetlenség „nem” afelé mozdította az ügyet, hogy zárják be a cukorgyárat. Ha bármelyik kérdés esetén a válasz „nem”, akkor már nagyon afelé mozdul a dolog, hogy a termelő azt mondja, hogy akkor köszönöm szépen, zárjátok be, vagy a cukorgyár azt mondja, hogy zárjátok be.

Tudni kell, hogy a kvótavisszaadás egy egyszeri lehetőség volt. Volt egy határidő, mondjuk ez 2008. március 10-e. Most a hasamra ütöttem, nem pontosan tudom, de valahol márciusban, és ez nagyon fontos, hogy ha túlmennek, és nem adják vissza eddig a napig a kvótát, akkor később esély sincs arra, hogy a gyárbezárás költségeit megkapják. Ugyanis akkor jöhet a csőd. Tehát jogvesztő hatálya volt ennek a határidőnek, tehát 2008. március 10-étől 15-éig be kellett jelenteni, hogy ki adja vissza a kvótát.

Tudni kell, Kelemen úr mondta, hogy az ügy gazdája, az ügy ura a cukorgyár, mert neki van a kvótája. Tehát végül is ő adhatja vissza a kvótát. Kabán nagyon gyorsan eldöntötték, visszszámoltak a kötelező – hogy mondjam – munkajogi dátumokban, tehát csoportos felmondás, stb., nem tudom, milyenek vannak, három hónap és előre bejelentés, visszszámoltak és a gyárbezárást úgy jelentették be 2006 október valamikor, hogy a legutolsó pillanatig elmentek, amikor még vissza tudták adni. Az volt a cél, hogy a lehető legrövidebb időn belül visszaadják, minél előbb megtörténjen a telephely felszámolása, az uniós pénzek minél előbb megjöjjenek.

Hozzá kell tennem, és nem voltam ott, nem tudom, csak mesélték, hadd ne mondjak beosztásokat, mert akkor nevetek is kell mondani, tehát a cukorgyártók és a répatermelők leültek: fogtok termelni 26 euróért répát? Nem. Akkor nincs miről beszélni.

Kabán az Eastern Sugar egy majdnem azt mondom, hogy projekt cég volt, két különböző cukorgyártóból alakult, egy francia és egy angol cukorgyártóból. Belgiumban volt, Csehországban, Szlovákiában, Magyarországon, mindenütt bezárta a gyárat. Nagyon gyorsan eldöntötték, „rendeződött” a dolog, félreértés ne essék. 30 százalékot kaptak a termelők. Én egy hangot nem hallottam sem a termelők részéről, sem a gyáriak részéről, hogy baj lett volna, három éves végkielégítést kaptak az emberek. Ott is megtörtént az, hogy szerszámokat, ezt, azt adtak.

Ezek után miről lehetett beszélni? 300 ezer tonna kvótáról. A Terméktanács, amely áll a cukortermelőkből és a cukorgyárakból, megrendelt két tanulmányt független intézetektől - ez biztosan megvan valahol, elő lehet varázsolni -, aminek az volt a konklúziója, hogy a túlélés záloga az 50 százalék meg egy nagyon kicsi visszaadása, azért, mert ez a bizonyos többlettámogatás abban az átmeneti időszakban segíti a répatermelőket.

Innentől én úgy tudom, hangsúlyozom, hogy a Magyar Cukor és a Nordzucker stratégiája az volt, hogy a 400 ezer tonna kvótáról Kabáé elment durván 100 ezer, marad akkor az 50 százalékhoz 200 ezer, és ezt körülbelül fele-fele arányban ők akkor megcélozzák és megpróbálják megtartani.

Ez volt a terv, hogy két társaság, egy-egy megmaradó cukorgyárral, 200 ezer tonna körüli kvótával. És volt még négy gyár. A két társaság mérlegelt, és 2007-ben a döntéshozók – hangsúlyozom: 2008 márciusa volt a határidő – nagyon gyorsan eldöntötték, hogy a 100-

100 ezer tonnához egy-egy gyár elég, körülbelül októberben bejelentették, hogy Szolnokot, Petőházát bezárják és megcélazzák a 100-100 ezer tonna kvótát.

Itt jött a termelők érdeke. Én ezt egy picit másképp tudom, mint Kelemen úr. Óriási pénz jött be a magyar cukoriparba. Ez 60-70 milliárd forint összesen, vagyis nem jött, félreértés ne essék, jött és jön be 2013-ig a termelőnek szánt támogatás. Ez olyan 70 milliárd forint körüli összeg, ha jól tudom, amiből 30-35 milliárd ment és fog menni a termelőkhöz, 20 milliárdot az állam kapott azért, hogy aki nem termelő és nem répafeldolgozó, de kapcsolódik a cukoriparhoz, vannak ilyenek, azok pályáznak, ez a reorganizációs pénz, és a többi a cukorgyáraknál marad. Tehát ez 70 milliárd forint körüli összeg.

Itt nagyon sok termelőnek volt az az érdeke, aki felmérte, hogy neki az a jobb, hogy nem marad meg a cukortermelőnek, hanem visszaadásra próbálja meg rábeszélni a társaságot. Neki nem volt kvótavisszaadási joga, de hogyan történt a rábeszélés? Azt mondta, hogy ha én nem termelek neked 2008-tól répát, akkor te be vagy szorítva, nem vállalod a veszteséget, kénytelen leszel visszaadni a kvótát, és akkor megkapjuk ezeket a támadásokat. Tehát 2008-ban nagyon-nagyon kevés szerződést kötöttek a répatermelők. Ez volt a finom módja a rábeszélésnek, hogy adják vissza.

A két társaságnak azonos volt a reakciója, külön-külön azt mondták, hogy azt a veszteséget vállaljuk, hogy ha a kvóta 50 százalékhöz szükséges répamennyiség összejön, akkor mi nem jelentjük be a kvótavisszaadást, tehát elindulunk, és innentől már rákényszerítették volna a termelőt, hogy utána már nem lett volna választási lehetőség.

Szerencsére ez nem sikerült, nem jött össze a kvóta, nem jött össze az 50 százalék. Kaposváron összejött a 105 tonnához a kvóta, és a bejelentés után, amikor a termelők már látták, hogy itt már elestek a pénztől, akkor még kötöttek szerződést. Abban az évben a 105 ezer helyett 66 ezer tonnát termeltek.

Itt szeretnék rátérni arra, hogy hol maradt a pénz. Nyilvánvaló, hogy a saját tőke, tehát abból a pénzből, amit a gyárfelszámolásra, „karthágósításra” adtak, abból maradt vagy nem maradt. Azt kell mondani, hogy magyar viszonyok között hároméves nettó béreket kaptak az emberek, eszközöket, tehát nagyon sok mindent csináltak. Hogy ezután maradt vagy nem maradt, ez majdnem részletkérdés, mert nem az a tétel. A saját vagyon. Eladták a cukrot, eladták ezt, eladták azt, kifizették a hiteleket, ott maradt a saját vagyon. Valóban Kabán ezt – gondolom, nem tudom – elvitték, és ráadásul ez egy pofon az Uniónak. Úgy tudom, hogy nem Unión belül, tehát Németországban fektették be, hanem nádcukorgyárat vettek, de erre nem mernék megesküdni, ez nem az én dolgom.

A Magyar Cukornál, tehát Petőháza bezárása után, amennyire én tudom, egy fillér többletpénzt nem vittek. Tehát megmaradt a társaság vagyona, aminek végül is két cukorgyára volt, a társaság vagyona ettől nem ment ki. Tehát ott van, most a Magyar Cukornak emiatt nem csökkent a vagyona, a szokásos osztalékot, ami évente volt, azt kivitték természetesen. Ezt mondjuk úgy, hogy természetes. Most megint nem véleményt mondom. Azt kivitték, de jelentős tőkekivonás, tehát extra tőkekivonás a szokásos osztalékon felül nem történt.

Valószínűleg ez történt volna a Mátra Cukornál is, tehát Selyp és Szolnok esetében, de mivel totálisan felszámolták, még meghagyta a csomagolóüzemét ebben az évben, de nem lehet ellátni. Tehát nem lehet ellátni külföldről cukorral. Hiába van egy csomagolóüzem. Az, hogy a korábbi piaci részesedését, tehát egy 30 százalék körüli piacot ellásson, lehetetlen. Ezt felismerte, és bezárták most ezt a csomagolóüzemet, Hatvanban most van bezárás alatt, és megpróbálnak ők is megélni.

Azt szeretném mondani a piacról, hogy szabad piac van. Tehát az, hogy piacot venni kintről, a piacon innentől semmi joguk nincs. Tehát ha valaki visszaadta a kvótáját, még egyszer mondom: termelési kvótáját, a piac innentől kezdve szabad. Lehet, hogy olyan előnye van, hogy ismeri a kereskedőket, ismeri az eladási csatornákat, de joguk semmivel sincs több,

mint egy angliai, belgiumi, dán cégnek, semmivel sincs több joguk értékesíteni. Tapasztalatuk van, lehet, hogy még megtartanak kereskedőket, ennyi az előnyük.

Az Eastern Sugart, tehát a kabai céget totálisan felszámolták, annál ez szóba sem jöhet, a Nordzuckerről lehet szó. Ő valameddig megpróbálja az amúgy is cukorhiánnyal rendelkező szlovák piacról ellátni az országot, de ez vagy sikerül, vagy nem. Nehezen tudom elképzelni, hogy a Szerencsi Csokoládégyárat majd Németországból fogják „just in time” módon kiszolgálni tartálykocsiban, hogy a félnapos készlete meglegyen. Ezt én még nem tudom, hogy hogyan történik, de szerintem lesznek ebből problémák.

Akkor áttérnék az utolsóra, a jelenlegi helyzetre. Nagyon röviden. Itt már csak Kaposvár van. Magyarország és az Unió legjobbjai: a fehér-cukor-hozam, amikor jó idő van például, idén biztos, hogy 8 tonna/hektár, az Unió legjobbja 12-14 tonna/hektár, a répafeldolgozó-kapacitás 8 ezer, a legnagyobbak a 15 ezresek. A gyárankénti termelt cukor Kaposváron 100 ezer, egy komolyabb nyugati gyárban 400 ezer körül van. A fajlagos energia Kaposváron 200 kilowattóra, megjegyzem, hogy a volt KGST-országok közül a legjobb, ez mondjuk Ausztriában, Németországban a legjobb gyárakban 170 kilowattóra.

Elhangzott a biogáz. Én hozzátenném, hogy nemcsak Európában, hanem az egész világon egyedülálló módon jelenleg az energiaigény körülbelül 50 százalékát a répaszeletből gyártott biogáz fedezi. Ez saját fejlesztés, azért merem dicsérni, mert ehhez nincs közünk és tényleg nagy eredmény. Kelemen úr mondta, hogy két lépésben a kampány alatti teljes földgázigényt ki akarják váltani ebből az amúgy sajnos, hulladékból, mert amúgy mellékesen az állattartás is összeomlott, és nincsenek marhák, marhatartó-telepek – szarvasmarhákra gondolok -, amelyek megennék ezt az óriási mennyiségű takarmányt. Tehát valamit csinálni kell ezzel.

Mi lehetett volna, ha mondjuk egy feltétel az adott helyzetben más lett volna? Ha elmaradt volna a 2006-os cukorreform, nagyon örülnénk a 400 ezer tonnás termelésnek, 50 ezer hektár, de rövid idő alatt biztos, hogy az öt gyárból két, maximum három gyár lett volna, mert ez az, ami mondjuk versenyképes az Unióban.

Ha '94-ben megtörténik az uniós tagság, vagy legalábbis jóval előbb, akkor tíz évvel hamarabb lett volna ez az Eldorádó, a reformig megvalósult volna ez a 400 ezer tonna, 50 ezer hektár, két-három gyár, és a 2006-os reformot egy megerősödött, tőkeerős cukorvertikum - beleértve a termelőt és a gyárat – fogadta volna, alacsony költségekkel, egészen más helyzet lett volna.

A nagy baj az lett volna, ha önálló, 12 darabos, 11 azért, mert Selyp és Hatvan egy gyár volt már sok-sok év óta, bocsánat, vagyis egy társaság, egy vállalat, nem is tudom, minek nevezték, tehát 12 cukorgyár, 11 társaság, megmaradt volna önállóan. Az időszak elején még gyilkosabb verseny lett volna, vélhetően csődök is bekövetkeztek volna, 2-3-4, de totálisan kivéreztetett cukorgyár maradt volna szerintem. A répatermelők pedig szerintem viselték volna az adott cukorgyár sorsát nagy valószínűséggel. 2006-ra ez egy legyengült, EU-standardtól lényegesen elmaradó cukorvertikum lett, magas költségekkel.

Mi lett volna, ha egy társaság lett volna cukorgyárral, ha '90 után megalapították volna, most én még azt is mondom, hogy meg egy Cukoripari Kutatóintézettel természetesen? Úgy gondolom, hogy sokkal ésszerűbben, kevésbé fájdalmasan meg lehetett volna csinálni a termelés-koncentrációt, nem lett volna harc a gyárankénti kvótáért, nem lett volna ez az örült többlettermelés, sokkal stabilabb pénzügyi helyzet lett volna. Persze, problémák lettek volna, mert beindult volna a lobbizás, termelői, gyári oldalon, ki maradjon meg, hogy maradjon meg, miért maradjon meg, miért nekem van igazam.

Feltökésítés. Én azt mondom, hogy ez egy kérdés. A cukorgyáraknak 1991-ig rövid távú hiteleken kívül hosszú távon nem voltak termelési hiteleik. A '90-ben nagyon magas volt a világpiaci ár és mindenki azt hitte, hogy így lesz és 600 ezer tonna cukrot termeltünk, mert magas a világpiaci ár. De ez másnak is eszébe jutott, és ezért egy cukortöbblet lett a

világpiacon és nagyon alacsonyra került az ár. A hiteleket nem tudták fizetni a gyárak, és egyszerűen a termelési hitelek a 35 százalékos infláció idején elszaladtak, és szerintem nagyon-nagyon hozzájárult ez a cukorgyárak pénzügyi ellehetetlenüléséhez. Ez talán elmaradhatott volna. Itt szerintem ugyanúgy két-három gyár maradt volna, az uniós átlag, ha abszolút független valakik csinálták volna, már úgy értem, hogy nincsenek a helyi érdekeknek elkötelezve. Ha vannak, akkor több cukorgyár maradt volna, de ott a költségek magasabbak lettek volna.

A jövőre nézve: mi lenne, ha egy 2008 után üzemelő cukorgyárban – ez jelen esetben Kaposvár – a megszűnő támogatás miatt a termelők vagy egy részük felhagy a répatermeléssel? Azt is szeretném mondani, hogy állami támogatást tudomásom szerint cukorgyár nem kap, korábban se nagyon kapott. Nem tudok róla, hogy állami támogatást kapna. Lehet, hogy tévedek, most nem beszélek ilyen pályázati pénzről, mondjuk hogy erre a biogázra valamilyen támogatást adtak, mert ez más, de más jellegűről én nem tudok. A termelő kapja a támogatást azért, hogy termelje meg a répát, hogy legyen egy biztos cukorpiac.

Tehát megszűnik vagy lecsökken a támogatás, erre van példa Görögországban, ahol öt cukorgyárunk volt, kettőt bezártak. Ez egy ilyen félállami vagy áttételes állami a görög cukoripar, majd ők megmentik az ország cukoriparát, kettőt bezártak, három maradt. Gondolom, a válság miatt megszűntek idén az állami támogatások. Hadd mondjam azt, hogy annyi répájuk nincs, hogy a három cukorgyárat bepiszkolják egyáltalán a répával. A termelő fogta és nem termel több cukorrépát, nyilván nem olívát termel, mert annak hosszabb az ideje, de valami mást termel.

Tehát ez a veszély fennmaradna, és csőd következik, mert most már nincs, aki kifizesse a felszámolást. Tehát az a 770 milliárd forint, ami azért befolyt a cukoriparba, ez már nincs. Kész, senki nem foglalkozik velük. Vagy egy totális csőd, vagy egy felszámolásnál, végelszámolásnál, ha sikerül, akkor a saját vagyoni része kézből marad.

Mi történik? A répatermelő is vagy termel vagy nem termel, de ha csak a 26 euró áll rendelkezésre, akkor az Magyarországon a cukoripar halálát jelenti. Itt csatlakoznék Kelemen úrhoz, hogy nemzeti támogatás nélkül a cukoriparnak vége van.

Kitérnék az új cukorgyár építésére is, mert érdemes nagyon körüljárni ezt a kérdést. Hozzáteszem, hogy munkatársaimmal együtt mi lennénk a legboldogabbak, ha egy új cukorgyár építésén dolgozhatnánk. Néhány évvel ezelőtt már odáig fajult a dolog, hogy annak is örültünk, hogy egy oroszországi esetleges cukorgyár építésében tanácsadóként részt vehetnénk, annyira örültünk, hogy lenne valami, aztán abból nem lett semmi. A válság előtt leállt a projekt.

Van néhány alapvető technikai, technológiai kérdés. Gazdaságos minimális gyárnagyság, ez 7-800 ezer tonna/nap kapacitás. A beruházási költségek fajlagosan nőnek. Az az igazság, hogy ennél kisebb gyárra nem lehet ma a piacon berendezést kapni, tehát a nagy cukoripari gépgyártóknak 30 éve nincs ilyen, ennél kisebb gyárra berendezésük. Ez durván 100 ezer tonna cukrot jelent. Ez körülbelül 12-15 ezer hektár, 7-800 ezer tonna répa.

A foglalkoztatottak száma maximálisan 200 fő lenne egy cukorgyárban, és mondjuk teljes munkaidőssel számítva, hiszen a répatermelő nem 8 órában termeli csak a cukorrépát, mondjuk 300 fő, ez összesen 500 fő.

A beruházási költség egy uniós színvonalú gyárban, most csak a gyár beruházásáról beszélek, ha sikerül egy jó francia gyárat a drága német gyár helyett, keményen megszorogatva őket, akkor ez olyan 220 millió euró körüli összeg. Még úgy is, hogy magyar beszállítások vannak ebben. Ez durván 60 milliárd forint.

Az infrastruktúra nagyon-nagyon változó. Tessék elképzelni, hogy egy ekkora gyárnál a cukorgyárba másodpercenként – hangsúlyozom - 80-90 kiló cukorrépa megy be. Tehát két, ilyen 50 kilós zsáknyi répát kell bevinni a gyárba. Ez azt jelenti, hogy körülbelül percenként a

gyárba beérkezik egy répaszállító kamion. Tehát ilyenekre kell felkészülni, hogy mondjuk elterelő utat építünk, vagy egy kereszteződést vagy egy aluljárót kell építeni ahhoz, hogy be tudjam vinni a cukorrépat. Ez mondjuk nagyon-nagyon alsó hangon számolva 80 milliárd forint.

A termelési érték nagyon jól számítva 20 milliárd forint évente. Ebből a répaköltség durván 8 milliárd, az értékcsökkenés 10 milliárd, ebből finanszírozom a hitel nagy részét. Itt van, hogy mi marad, ez a néhány kérdőjel a gyártási költségeket mutatja.

Úgy érzem, hogy piaci alapon ez hitelképtelen, és gondolom, ez sosem merült fel, hogy piaci alapon építsünk. Politikai döntés alapján csak munkahelyteremtésre nyilvánvaló, hogy az sem egy jó dolog, mert ha a 80 milliárd forintot 500 fővel elosztom, az 160 millió munkahelyenként. Általában pályázaton 2-3 milliót szoktak adni egy munkahelyteremtésre.

De itt jön a nagy kérdés, hogy élelmiszerstratégia. Ha van és létezik egy jó élelmiszerstratégia, és ez forintosítható élelmiszerstratégia nyilvánvalóan, például hogy Magyarország legyen önellátó cukorból, akkor máshol megjön ez a beruházás vagy megjöhet. Én ezt nem tudom, ezt nyilván nagyobb rálátással rendelkező valakiknek kell eldönteni. Tehát ez nem kizárt, hiszen ahogy az Unióban annak idején fizették a drága cukrot és nem lettek kiszolgáltatva, ez lehet egy jó stratégia és egy jó érv ahhoz, hogy egy új cukorgyár épüljön.

Lehet szó a régiós munkanélküliség csökkentéséről vagy lehet egy olyan, mint Törökországban, de ez a jelenlegi szabályok szerint csak az Unió kívül képzelhető el, hogy megemelik a répaárat. Törökországban mondjuk 900 euró, és akkor minden gazdaságos, a vevőnek egy kicsit többbe kerül. Nem olyan sok pénz igazából, mert ha belegondolnak, mondjuk Magyarországon 3 kiló az egy főre eső fogyasztás, a 3 kiló cukor ezer forint, ha ez megemelkedik 10 százalékkal, az fejenként 100 forintot jelent. Nem ez a tragédia összeg, mert ha igaz, hogy egy kiló kenyér többbe kerül, mint egy kiló cukor, egy liter tej valahol ott van, ahol egy kiló cukor, akkor nem egy ördögtől való szám esetleg – mondom én természetesen -, hogy ilyenekben lehet gondolkodni, ha ez mondjuk erősíti Magyarország pozícióját.

Szóba került a lezárt cukorgyár felélesztése. Bocsánat, a jogi lehetőség az, amiről Kelemen úr beszélt, hogy jelenleg nincs kvóta az Unióban. Ez esetleg felszabadul 2014-től, azt még meg is kell venni.

A bezárt cukorgyárak. Itt csak a 2006 előtt bezárt gyár jöhet szóba, hiszen a többi kötelesek voltunk „kARTHÁGOSÍTANI”. A beruházási költségek esetleg csökkenhetnek, főleg azért, mert van infrastruktúra. Valamilyen szintű infrastruktúra van, de ezek tíz éve bezárt gyárak, van termelési és répatermesztési kultúra, hagyományok vannak, nagy a munkanélküliség. Nem teljesen véletlenül ezek a gyárak zártak be, tehát a Tiszántúlon, az aszályos részen azért a répatermesztés feltételei nem annyira jók, mint a Dunántúlon, tehát azért óriási különbségek vannak. Ezeket nagyon-nagyon végig kellene gondolni, én kis lehetőséget látok, gyakorlatilag jelentős beruházási költség-csökkentést nem tudok elképzelni.

Úgy látom, hogy ha nagyon-nagyon gyorsan akarunk önellátók vagy majdnem önellátók lenni, akkor ezt a lehetőséget látom, hogy az új cukorgyár építése helyett a hazai ellátás teljes vagy részleges biztosítását gazdaságosan megvalósítsuk. A kaposvári termelési kvótát emelni, hogy most ez hogyan megy, ezt én most nem tudom, én csak műszaki szempontból mondom. Úgy gondolom, hogy a 100-ról 150-re kedvezőbb feltételekkel meg lehetne emelni, ehhez még répat is nagyon-nagyon biztosan lehetne szerezni. Még jó termőterületekről, tehát magas hektáronkénti hozamú területekről lehetne szerezni.

Zárójelben betettem a 200-at, mert úgy gondolom, hogy azt egy kicsit nagyobb ráfordítással, de akár azt is meg lehetne termelni.

Ehhez persze a gyár kapacitását emelni kell, de viszonylag alacsony fajlagos költség szükséges, nem kell új vízrendszert, nem kell ezt, nem kell amaszt készíteni, és nyilván jöhetne a termőterület növelése, és puffer-jelleggel, ha szükség van rá és gazdaságos, tehát alacsony a

világpiaci ár, akkor nádcukor-finomítást is lehetne körülbelül 100 ezer tonna mértékig bevállalni. Ez nem rontja a magyar gazdák esélyeit, tehát ettől nem lesz a répatermés kevesebb, az történik, maradtunk annyiban, ahogy Kelemen úr mondta, hogy 18 millió tonna az uniós fogyasztás, 12 milliót megtermelnek répából, mondjuk 5-öt elköltenek biztosan, és mindig van 1-2 millió tonna, amit mindig be kell hozni, mondjuk úgy, külön engedély vagy valami alapján, és ez függ a piaci helyzettől. Ez lehet a terméstől függően 1 millió, 2 millió, nem tudom, hány millió tonna. Ilyen esetben az történne, ha ilyen sikerülne, hogy akkor nem a marseille-i finomító dolgozná fel, hanem mondjuk a kaposvári finomító dolgozná fel ezt.

Ha szabad nagyon röviden. Az Intézetet '48-ban alapították, összevonták '73-ban a sopronhorpácsi répatermesztési kutatóintézettel, leköltöztettek volna minket Szolnokra, de nem szűnt meg sem a sopronhorpácsi, nem voltak hajlandók a kutatók leköltözni, sem a pestiek. De volt egy szolnoki új központ. '90-ben szétváltunk, megalakult a Cukoripari Kutatóintézet Szolnokon és Budapesten. Voltak a szolnoki épülettel tulajdonjogi problémák, ezért átköltöztünk Budapestre. '97-ben egyszerűsített privatizációval privatizálódtunk.

Az akkori vagy ÁVÜ vagy ÁPV, nem tudom, hogy mikor melyik, nekünk majdnem mindegy volt, megpályáztatta kétszer úgy, hogy felszámolási értéken. Tehát volt egy épületünk a VIII. kerületben, ezt viszonylag értékesnek minősítették, szerintem nem ér annyit, amennyit gondoltak, de mindegy. Tehát felszámolási értéken, eszközök eladása, mínusz a dolgozók végkielégítése, és foglalkoztatási kötelezettség nélkül. Ezt kétszer megpróbálták, senki nem akart akkor venni igazi felszámolási értéken. Nem az volt a divat, hogy valós értéken vesznek. Megpróbálkoztunk kárpótlási jeggyel, azt nem fogadták el.

Ennek az az előzménye, hogy tőlem megkérdezték, hogy hogyan adják el, én azt mondtam, hogy a tulajdonosnak a kompetenciája, ha pénzt akar, akkor felszámolási értéken és nem ír elő foglalkoztatási kötelezettséget, ha foglalkoztatást akar, akkor szolidabb, tehát mondjuk nyereségalapon kiindulva, de akkor előír foglalkoztatási kötelezettséget.

Ezt fogadták el, ebből lett az, hogy kétszer megpróbálkoztak a készpénzzel, és a harmadikra – jelentkező hiányában – meghírdették úgy, hogy amire tudunk jelentkezni, meg is vettük, 9 munkatársammal mi vagyunk a tulajdonosok. Három év nyereség alapján számított vételár, viszont kötelezettségeink voltak: három év létszám, ami akkor volt 25, meg is tartottuk 6-7-8 évig, gyakorlatilag a cukorreformig, a tevékenységet a mai napig, az épületet, akkor öt év volt előírva, megtartottuk. Mivel mi ebből akartunk megélni, mindent vállaltunk, sőt, mi mentünk ötlettel, hogy hogyan tudja beszorítani esetleg azt, aki nem a tevékenység fenntartását akarja. Ez az igazság. Ennyi végül is.

Mi a tevékenységünk? Csak gyártásfejlesztéssel foglalkozunk, tehát technológiai fejlesztéssel, ipari kutatás, műszaki fejlesztés. Elsősorban a speciális hazai viszonyokra kidolgozott rendszerek, technológiák, energia, környezetvédelem, mikrobiológia. Úgy gondolom, hogy akkor még az öt cukorgyár, amikor még uniós tagok voltunk, úgy érzem, hogy itt, a közép-európai régióban – most nem Ausztriát értem ez alatt – egészen jó eredményt ért el, abban ez a tevékenység benne van. Tervezünk szaktanácsadást Kaposvár mellett, itt a környéken, a Kárpát-medence országaiban. Van egy akkreditált vizsgálólaborunk, ahol szinte minden mérést, amit hatóságok vagy vevők igényelnek, mérünk. Ennek az a jelentősége, hogy mi folyamatosan, például kampány alatt mérjük a cukor minőségét, nem tud elromlani a cukor. Tehát ez a japán minőségbiztosítás jellegű, vagy ugyanez a környezetvédelemmel. Tagjai vagyunk a hazai és külföldi szakmai, tudományos szervezeteknek, szakmai továbbképzés, oktatás.

Nem tudom, elnök úr, hogy ábrák vannak, csak ha a címetek beolvasom, az érdeklődésre számot tarthat-e esetleg.

ELNÖK: Miről szólnak az ábrák? Én közben kértem a titkárságot, hogy kérjük meg ezt az anyagot, mert ezt nem kaptuk meg előre, de a bizottság tagjainak rendelkezésére bocsátjuk.

DR. ZSIGMOND ANDRÁS, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója: Elnézést, nem tudtam. Cukorrépa, termelt cukor, kampányhossz, hektáronkénti zöld cukor, fehér cukor, termést adó terület, feldolgozott répamennyiség, hektáronkénti átlagtermés, átvételi cukortartalom, kampányhossz, üzemelő gyárak, átlagos összesített répatermelés, átlagos összesített cukortermelés, üzemelő gyárak napi összesített cukortermelés, mikor zárták be a cukorgyárakat – ez egy szomorú kép. Fajlagos tüzelőanyag-felhasználás, ez az egyik legjellemzőbb paraméter, egyszer 2002-ig, majd az öt cukorgyárnál 2006-ig.

Elnézést kérek, nekem 2006-ig vannak meg az adatok, mert 2006 után elveszítettem a motivációm, hogy gyűjtssem az adatokat, és ezért nem tudom ezeket tovább mutatni, de gyakorlatilag a kaposvári adatok mennek tovább. Energia-felhasználás, ez mutatja, hogy az uniós csatlakozás után hogyan csökkent az öt cukorgyár energiája. Ugyanez cukorra. Ugyanaz, amit Kelemen úr mutatott, a fehér-cukor-hozam az európai átlaghoz, és ennyi. Ezek lennének. Köszönöm szépen a figyelmet.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Mint ahogy említettem, meg fogjuk kapni, a bizottsági tagok is elektronikus formában az imént vetített előadás képi tartalmát. Itt adom meg a lehetőséget a bizottsági tagoknak a hozzászólásra. Sáringer-Kenyeres Tamás!

Kérdések, hozzászólások

SÁRINGER-KENYERES TAMÁS (KDNP): Bocsánat, egy kérdést szeretnék az előadó felé felvetni. Lévén, hogy az előző előadónk viszont nincs jelen, tulajdonképpen a két előadás kapcsán éreztem egy ellentétet. Ez igaz-e? Most utóbb azt hallhattuk, hogy tulajdonképpen a cukorrépa-termesztésnek jelentős jövője nem várható, ugyanakkor pedig pont a kaposvári cukorgyár kapcsán a Cukoripari Szövetség részéről az hangzott el, hogy megéri a cukorrépa termesztése. Tehát ez a termelők részéről történő véleménynyilvánítás, illetve az ön részéről sugallt vélemény akkor valóban ellentétes egymással? Megéri vagy nem éri meg a cukoriparral foglalkozni hosszú távon? Ez lenne a kérdésem.

DR. ZSIGMOND ANDRÁS, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója: Nem pontosan értem a kérdést, de úgy gondolom, hogy...

SÁRINGER-KENYERES TAMÁS (KDNP): Bocsánat, a kérdés az volt, hogy az előző előadó Kaposvár kapcsán éppen ragaszkodott ahhoz, hogy a cukorrépa-termesztéssel érdemes foglalkozni, meg kell tartani a kaposvári cukorgyárat, és ahhoz esetleg még csatlakozhatnának akár északi termelők is, az északi részről is, és vihetnék oda a megtermelt répát feldolgozásra. Tehát ez egy ilyen optimista szemlélet volt, hogy a cukorrépa Magyarországon lehet jövedelmező, és lehet jövedelmező módon termesztetni.

Az ön előadásából pedig az érződött, hogy hosszú távon a cukorrépával nem érdemes foglalkozni, mert valószínű, hogy a gyárak követték volna a sorsát a görög példának, hogy bezárnak, a termelők nem hajlandók termelni, stb.

Tehát én itt ellentétet éreztem a két előadás között. Ez igaz-e, vagy rosszul éreztem?

ELNÖK: Jó, hallgassuk meg a bizottsági tagokat, és kérem az előadót, hogy jegyzetelje esetlegesen a kérdéseket. Varga Géának adok szót.

VARGA GÉZA (Jobbik): Köszönöm szépen, elnök úr. Kaptunk továbbképzést rendesen, úgyhogy ezt köszönöm szépen igazgató úrnak, és örülök, hogy elnök úr elfogadta azt a javaslatomat, hogy kezdjük meg a szakemberek meghallgatását, párhuzamosan az adatok és iratok begyűjtésével. Azt gondolom, hogy sokkal gazdagabban megyünk haza, mint ahogy jöttünk.

Kavarog még a fejemben ez a rengeteg információ és összefüggés, ezt be kell vallanom, de valami olyasmi rajzolódik ki, hogy gyakorlatilag itt megint a rendszerek közötti átjárhatóság az, amibe bele fogunk ütközni. Mit értek ez alatt?

Ha most csak arra a rendszerre gondolunk, amiben mondjuk működött a cukorgyárak privatizációja, az európai uniós csatlakozásunk, a kvótarendszer, a világpiac, stb., arra kaptunk érveket vagy indokokat, hogy ezek mind racionális döntések voltak, és senki más nem tudta volna ezt ennél jobban megcsinálni.

Azért egy fél évig nem szeretnék ezzel az érzéssel itt ülni a bizottságban, és azért egy kicsit segítsen a kételyeink táplálásában is. Ugyanis itt azért egy-egy ilyen negyed-, félmondatban hallottuk például a WTO szerepét, amikor az Európai Unió kvázi feláldozza a mezőgazdaságot az ipari termelés oltárán, azért ezt mi itt, a mezőgazdasági bizottságban, illetve ahol többségében a mezőgazdasági bizottság tagjai ülünk, ne fogadjuk ezt el ilyen könnyen, hogy itt csak az van, hogy ha valamit nem célszerű termelni, akkor le kell állni a termelésével.

Örültem annak, hogy igazgató úr is néhány olyan példát mondott, hogy persze, lehetnek más megfontolások is, és azt gondolom, hogy miközben egy üzletembernek, egy gyártulajdonosnak, egy cégcsoportnak az a racionális döntés, amelyeket hallottunk, és amelyeket meghoztak, de azt hiszem, hogy itt ez a bizottság elsősorban politikai bizottság, és itt a politikai múltat, jelent és a jövőt kell hogy elemezze. Tehát ezért muszáj, hogy átmenjünk egy másik rendszerbe, ahol nem egyedül az üzleti racionalitás az, ami működik.

Tehát azt szeretném kérni igazgató úrtól, hogy egy picit ugyanilyen színvonalúan próbáljon nekünk ebben segíteni, hogy ezen a téren hogyan tudjuk kielégíteni a kíváncsiságunkat, érdeklődésünket, de elsősorban a felelősségünket, amiért ebben a bizottságban ülünk.

Feltennem igazgató úrnak is a kérdést, egy picit másként, mint főtitkár úrnak tettem fel, hogy vajon, a privatizáció során – természetesen igazgató úr meglátása, belátása és rálátása szerint –, hol spontánnak nevezzük, hol nem spontánnak nevezzük, de értjük, hogy miről beszélünk, onnantól kezdve, a '90-es évektől kezdve minden privatizáció olyan átlátható volt-e, mint ahogy igazgató úr felvetette itt a kutatóintézet privatizációját. Ott mit követeltek meg önöktől a privatizáció során, mit tartottak be, meddig tartották be? Tehát azt gondolom, hogy ez egy korrekt – hogy is mondjam – anatómiája volt egy privatizációnak. Tehát az üzemeknél tudnánk-e olyat mondani, ahol nem mindenütt ennyire átlátható módon, talán nem mindenütt ennyire tartották be? Én gyanítom, hogy azzal is találkozhatnánk, hogy gyakorlatilag amikor megvettek egy cukorgyárat, akkor megfelelő feltételekkel és ígéretekkel, egy kicsit hasonlóan még egyszer mondom, a kutatóintézetéhez, majd utána széttárták a karjukat, hogy ja, de a piaci körülmények változtak.

Ez így, persze egy picit leegyszerűsítve, nem más, mint a haszon privatizálása és a költségek államosítása. Tehát a problémákat, a munkanélküliséget, a piacok elvesztését, ami hatalmas érték természetesen, azt oldja meg az állam valahogy.

Tehát ezt kérném igazgató úrtól, hogy ha ebben az irányban segítene nekünk.

Aztán van egy másik kérdésem. Itt az üzemek hatékony működtetése mindig kritika tárgyát képezte, tehát hogy nem lehet ezeket hatékonyan működtetni. Itt a cukorhozam/hektár sem volt megfelelő, de javul, és egyebek. Én azt a kérdést tenném fel önhöz, mint kutatóhoz, hogy a biológiai, az ökológiailag minősített cukor kérdéséről mi a véleménye önnek, mint kutatónak?

Én ökológiai gazdálkodással és feldolgozással foglalkoztam abban a szövetkezetben, amelyiknek az elnöke voltam, és ott bizony, amikor 190 forint volt itthon a sima cukor, tehát a konvencionális cukor, akkor 360-450 forintért vettük a minősített biocukrot Belgiumban. Esetleg egy kisebb gyárnak nem lehetett volna-e ez egy kitörési pont?

Tudom, hogy ezzel nem lehet az európai tizenakárhány millió tonnát helyettesíteni, de mégis. Tehát hogy ilyen típusúan kellett volna véleményem szerint az akkori politikusoknak gondolkodni, hogy ne csak az itt és most, a racionalitás elvén döntve, hanem egy picit ilyen tágabb értelemben. Bizonyára érti, hogy mire gondolok.

Még egy kérdésem van a Stevia nevű növényvel és lehetőséggel kapcsolatban. Megint csak mint kutatót kérdezem. A főtitkár részéről ez elhangzott, akkor ezt valóban esetleg egy koncentráltabb, minőségi termék stb. felé elvinni, no pláne, ha az még ökológiai gazdálkodásból származhatna, akkor akár ez egy kitörési pont lehetne bizonyos termelők számára. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Ivanics Ferenc!

IVANICS FERENC (Fidesz): Köszönöm szépen, elnök úr. Tisztelt Igazgató Úr! Tisztelt Bizottság! Nagyon élvezetes volt az előadás, köszönöm szépen. Több kérdést is hagyott maga után, amin nyilván érdemes lenne elgondolkodni, de csatlakozom Varga Géza képviselőtársamhoz, egyelőre az ember a fejében próbálja rendezni ezeket a dolgokat, amelyeket itt hallott.

A legelső mondattal kapcsolatban azért fájóan, de mégiscsak meg kell jegyeznem, hogy egy nyelvtani kiigazítás jutott az eszembe, amikor azt említette, hogy „a múlt héten a kaposvári cukorgyárban voltam”. Ez a jelenlegi helyzetben úgy néz ki, hogy „a múlt héten a cukorgyárban voltam.”

A második észrevételem vagy kérdésem az lenne, hogy mennyire látnak rá a Cukoripari Kutatóintézetből a külföldi példákra, tehát van-e összehasonlítási alapjuk, és esetleg a későbbiek folyamán ezzel kapcsolatban tudnak-e egy-két anyagot a rendelkezésünkre bocsátani?

A kérdésem nekem is ezzel a Steviával kapcsolatban lett volna. Én nem vagyok egy nagy cukorszakértő, és fogyasztó sem, így aztán engem teljesen meglepett ez a fajta kiállítás itt e mellett a növény mellett, amit a korábbi előadásban hallottunk. Ezzel foglalkoztak-e önök, tehát van-e ennek reális esélye, vagy ez egyszerűen nem látszik reálisnak?

Tehát igazság szerint nem nagyon látom át, hogy mi történik itt.

Lenne még két megjegyzésem. Az egyik, ami ilyen ütközési pont, erről korábban Sáringer képviselőtársam is említést tett, nekünk itt a bizottságban szerintem nagyon nehéz lesz megfogni azt a pillanatot, hogy a tyúk vagy a tojás esete áll fenn itt a gyárbezárással kapcsolatban és a termelői szándékokkal kapcsolatban. De az jól látható és érezhető, és a múltkori ülésen tett hozzászólásomat ilyen módon egy kicsit módosítanám, gyakorlatilag a gyárbezárások kapcsán a 80 milliárdos saccolt összeg és a 70 milliárd beérkező forint azt jelenti, hogy egy gyár árért odaadtuk a cukoripart. Tehát gyakorlatilag ez a következtetés ebből a mai előadásból, és ezt elég szomorúan állapítja meg az ember.

Tehát tulajdonképpen az, ami az előadásból is többször kihallatszott, és én magam többször is említettem itt, a bizottsági ülésen, meg korábban képviselőtársaim is a plenáris ülésen, hogy itt azért a háttérben jól láthatóan ráhagyunk a piacra valamit, amiről aztán most, hogy hiány van, kiderült, hogy egy stratégiai termékről van szó. Amit egyébként az egész világban tudnak, hiszen a világpiacon a cukor egy stratégiai termék.

Tehát itt valami felismerési hiány volt az elmúlt évtizedekben nálunk, aminek a következményeit most mindannyian a bőrünkön érezzük. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Hanó Miklósnak adok szót.

HANÓ MIKLÓS (Fidesz): Köszönöm, elnök úr. Zsigmond András urat hallgatva, tulajdonképpen volt egy olyan érzésem, hogy akár ezt az egész bizottságot fel is oszlatnánk, mert ez volt még a legjobb kiút arra, hogy a meglévő cukoriparunk a 11-12 gyárral még így úszta meg a legjobban, és így még valakik kaptak is ebből pénzt. Ahogy Ivanics képviselőtársam mondta, egy gyár értékéért adtuk oda a tizenegyet. *(Varga Géza: Azért a jelenértékre vigyázni kell!)* Jó, világos.

Tehát mondom: van egy ilyen érzésem. De olyan hosszú volt az anyag, hogy majdnem bepilledtem, már egyszerűen nem tudtam kellően koncentrálni, de végül is nagyjából éreztem, hogy itt az lett levezetve, hogy az akkori gazdasági helyzetben és az EU-s belépéssel és az egyéb dolgokkal úgy alakult a dolog, hogy akár a privatizáció, akár pedig a gyárak bezárása még a leghumánusabb és a legoptimálisabb dolog volt, mert lehetett volna ez rosszabb is.

De mi van akkor, ha azt keressük, azt kutatjuk, hogy annak az 500 ezer tonnának, mert annyit fogyasztottunk először, 500 ezer tonnát, ezt mondta, ha jól értettem, nem teljes egészében mi, hanem másodlagosan, hogy a befőttekben, konzervekben, egyebekben, ide-oda, azon keresztül küldtük el más országokba, én ezt értem, csak hogy ennek is valamilyen másik piaci oldalát esetleg megtaláltuk volna, akkor lehet, hogy nem kerülünk abba a szorító gazdasági helyzetbe.

De most egy kicsit úgy érzem, hogy utána ön azt is elmondta, hogy leprivatizálták magát a kutatóintézetet, és most akkor van egy gyár és annak kutatnak, vagy akkor most nem tudom, hogy van. Tehát valahogy az kellene, hogy én egy ilyen kutatóintézetet úgy tudok elképzelni, hogy a nemzetgazdaságnak dolgozik, most pedig úgy érzem, mintha egy kicsit ennek a gyárnak dolgozna, vagy legalábbis annak alapján mondta el itt a történetet. A kérdések is több esetben felmerültek, hogy mi van, ha valami biodolog irányába elmentünk volna, mi van ezzel az új anyaggal, ami nem tudom, hogy siló vagy milyen növény, amiből harmincszoros cukrot lehet kivonni, akkor rögtön le kell állni a répával, akkor azt kell csinálni, annak még ráadásul a beltartalmi értéke jobb is, vagy a biológiai értéke.

Még egy dolgot említenék: akkor ilyen 80 milliárdból lehetne egy új üzem, ami a mostani követelményeknek megfelel, létrehozni, akkor a meglévőt kellene esetleg felfejleszteni arra, hogy legalább a hazai fogyasztást valahogy biztosítsa, mert akkor ez nem kerülne ennyibe természetesen, mert egy csomó dolog adott, az infrastruktúrától kezdve egyéb dolog.

Tehát körülbelül én ezt éreztem most ki az egészből, hogy ennél jobb megoldás nem lett volna.

Kérdezem öntől, nem figyeltem pontosan, hogy mióta van ön a kutatónál, vagy ezt most megkérdezhetem? *(Dr. Zsigmond András: 1982-től.)* Tehát akkor régóta ott van. Ha abban olyan állami fék vagy valami benne lett volna, ha nem privatizáció történik, hanem egy-két jobb üzem megtartunk állami tulajdonban és annak biztosítunk egy kicsit több segítséget vagy megoldást, akkor ezt a jelenlegi helyzetet elkerültük-e volna, hogy azért egy ipart csak „kiheréltünk”, és egy iparból csak egy olyan szűk rész maradt meg, ami az önellátásra se képes egy országban. Az pedig stratégiai kérdés, azt gondolom, hogy ezek biztosíthatóak legyenek, mert soha nem lehet tudni, hogy a világ hogy alakul, főleg itt a mai gazdasági és pénzügyi világban. Ha egy országnak alapvető élelmiszerekben nincs önellátása, akkor az nagyon kiszolgáltatottá teszi. Lehet, hogy a mostani cukorár többszöröséért fogunk majd cukrot venni.

Tehát ezekre odafigyelve: lehetett volna-e jobb döntést hozni, mint a privatizáció? Ide akarok kilyukadni, mert nekünk főleg ezt kell itt vizsgálni, vagy a privatizációba úgy besegíteni, igaz, hogy kopasz volt a demokrácia, nagyon új volt a demokrácia, hogy lehetett volna-e ott úgy segíteni, hogy a termelőket, mint ahogy itt az előző úrtól hallottuk, akár

társasági formában, vagy valahogy úgy bevinni a privatizációba, hogy ne lehessen őket ebből kihagyni? Nem lett volna-e jobb nemzetgazdasági érdekből vagy magyar érdekből a privatizációba beintegrálni úgy, hogy mégiscsak termelők legyenek benne, mert azért most egy kicsit ellentmond a dolog abban, hogy Nyugat-Európában, igaz, hogy száz év alatt, de az ottani szövetkezési formában termelők vannak benne, és nem ennyire kiszolgáltatottak, mint mi.

Tehát egy kicsit úgy érzem, hogy most szakmailag nagyon meg tetszett nekünk magyarázni, hogy miért volt ez így jó, mert így fáj a legkevésbé, de hogyan lett volna jobb, hogyan lehetett volna jobb? Ezt kérdezem én. Köszönöm.

ELNÖK: Horváth István!

HORVÁTH ISTVÁN (Fidesz): Én kaptam adatokat, köszönöm szépen, és azt gondolom, hogy nagyon tartalmas előadást kaptunk. Sajnálatos módon erre nem lehetett felkészülni, mert jobb lett volna, ha egy kicsit ezt is előre tudjuk olvasni, de nyilvánvalóan megkapjuk utólag az anyagot, és akkor ezt még lehet elemezni.

Nekem egy-két furcsa kérdésem lesz, amit felvetett, és erre szeretném kérni igazgató urat, hogy próbáljon meg válaszolni, amennyiben van erre információja.

Visszamennek még mindig a kvótára. A kvótában az volt, hogy először arról volt szó, hogy a kvótát nem lehet országok között mozgatni. Aztán nem egyértelmű számomra, hogy utána mégis lehetett-e mozgatni vagy nem lehetett mozgatni. Azt szeretném kérdezni, ebben nincsen kellő információ, hogy amúgy mi lett ezzel a magyar kvótával? Tehát azt, amit elvettek tőlünk vagy eladtunk kvótát, azt más országokban felhasználták-e? Vagy ez gyakorlatilag úgy megszűnt lenni Európában, és akkor ezt majd újragombolják? Erről szeretnék információt kapni.

Azt is meg szeretném kérdezni, hogy akkor, amikor privatizálták a gyárakat, van-e információjuk, hogy mennyi bevétel érkezett az államnak vagy maguknak a cégeknek a tőkeemelésre, és akkor, amikor a kvóta eladásra került, akkor mennyit kaptak? Az a gyanúm, hogy többet kaptak akkor, amikor kiszálltak, mint amit ide elméletileg befektettek. De úgy tudom, hogy a szakértőink is ezen dolgoznak.

A termelés-koncentráció, amit ön mondott, az is abban az esetben egy érdekes dolog, amikor van egy tulajdonosnak két gyára, akarja a termelést koncentrálni, és akkor az egyiket bezárja, a másikra odaviszi a kapacitást. De itt gyakorlatilag nem történt termelés-koncentráció, mert bezárták minden egyes gyárukat. Tehát igazából itt Magyarországon nem lehet termelés-koncentrációra tenni, hanem gyakorlatilag ilyen kvótálobbi vagy kvótapénzek megszerzése miatt.

Ami viszont az én mondjuk egyik motivációm is, hogy a cukorbizottságnak is a tagja vagyok, az nemcsak a termelői oldal, illetve maga a gyári oldal, hanem a fogyasztói oldal. Egyről nem beszéltünk itt a mostani alkalommal sem, ami talán a legfontosabb szerintem. Itt azt hallottuk, hogy a gyártulajdonosok kompenzálva lettek, a termelők kompenzálva lettek, és nem is vonulnak az utcára, valóban lehet, hogy így is van, hogy ez nekik is jó, hogy többet cukorrépával nem foglalkoznak, de egyet nem szabad elfelejteni, és mostani áprilisi adatokat mondok, hogy a németországi Lidl-ben egy kilogramm cukor 65 cent. Ha leveszem a 7 százalékos áfát, és 275-ös euróval számolok, egy németországi EU-s állampolgár 164 forintért vesz a Lidl-ben egy kilogramm cukrot, amíg áprilisban Magyarországon egy szintén európai uniós magyar állampolgár – nettó értéken mondom, mert ezt lehet összehasonlítani, a nettót a nettóval – 272 forintért veszi meg.

Egyszer beszéltem arról, hogy az EU-ban az emberek is azt szerették volna, hogy olcsóbb legyen a cukor, és valami nem jól működik a mi EU-tagságunkkal meg ezzel a piaci

szabályozással, hiszen most is úgy, hogy mondjuk 275 forint körül van egy kiló cukor, most is 220 a nettója a magyarországi Lidl-ben, és amúgy pedig 160-ért veszi a német EU-s polgár.

Tehát azt gondolom, hogy itt is van-e valami piaci szabályozása ezeknek az áraknak, mert azt gondolom, hogy ez nem szabad piacsabályozás, hogy 20-30 százalékkal többet fizetünk a cukorért, és ez talán a legjobb indoka ennek a cukorbizottságnak, hogy gyakorlatilag ezt a monopol kiszolgáltatót helyzetet megszüntessük. Most lehet, hogy csapongásnak tűnik, amit mondok, hogy ön szerint mennyiért lehet egy tonna cukorrépat előállítani?

Azt hiszem, azt tetszett mondani, hogy 26,5 euró lesz tonnája. Ebből elő lehet-e állítani vagy nem, vagy ha mondjuk Németországban vagy Franciaországban elő tudják állítani ezt a cukorrépat, vagy ott mondjuk milyen egyéb nemzeti támogatás van? Ugyanis az a stratégiája ennek a bizottságnak, hogy igen, de ennyi nemzeti támogatást javasoljunk, ilyen technológia mellett, és lehet azt mondani, hogy ez miért nem 20, miért nem 22? Mi alapján pont 26,5? Tehát mit bír el maga ez a cukorrépa/tonnája? Ha erre tudna választ adni.

Lehet, hogy csapongtak a kérdéseim, de nagyon hosszú volt az előadás, és röviden most három-négy kérdést feltenni nem könnyű. Még lehet, hogy fogok kérdezni. Köszönöm.

ELNÖK: Simonka György!

SIMONKA GYÖRGY (Fidesz): Köszönöm szépen, elnök úr. Egyszerűbb lenne a dolgunk, ha tényleg kaptunk volna a prezentációból előre egy anyagot, és akkor tudnánk gondolkodni vagy konzultálni. Csak gyorsan mondanám el, hogy úgy emlékszem, azt mondta ön, hogy 60-80 milliárd forint között lehet felépíteni egy ilyen Kaposvár méretű cukorgyárat, ami egyébként az optimális üzemméretet jelentené, és durván ez tudna 100 ezer tonna cukrot előállítani éves szinten. Illetve az is elhangzott, és onnantól kezdve csak ebbe az irányba mentünk el, hogy természetesen ezt piaci alapon nem lehet finanszírozni. Holott nekem meggyőződésem, hogy létezik ennél kisebb méretű cukorgyár is, északi szomszédainknál működnek is. Nagy valószínűséggel, ahogy látom a számadatokból, lehetne piaci alapon is finanszírozni valamely kereskedelmi bankkal vagy esetleg, ha egy kormányzat úgy dönt, akkor akár nemzeti forrásból is, támogatott forrásból.

Nagyon úgy láttam azt, amit nem furcsállok, mert úgy gondolom, hogy önök is be vannak szorítva a sarokba, és egyetlen magyarországi megrendelőnk maradt, ez a kaposvári cukorgyár, és a gazdával szembe menni azért mégiscsak gusztustalan lenne, főleg ilyen helyzetben. Ezért mégiscsak egy jó alternatíva lehetne az, hogy a kaposvári cukorgyárnak még valamilyen módon megemelné a kapacitását, ha azt tudnánk valamilyen módon még egy kis pénzzel megtökésíteni, ebben az esetben nagyobb lehetne a kaposvári cukorgyár cukor-előállítása is.

Amellett, hogy önök is csak ebbe az irányba tudnak gondolkodni, még megdöbbenőbbnek tartom azt egyébként Kelemen úr prezentációjából, hogy szerintem nem is a cukorrépa-termelők érdekeit képviselte. Beszél itt egy ilyen növényről, a Steviáról, akkor most innentől kezdve ők átmennének a Stevia-termelők érdekképviselőivé? Illetve arról beszélünk, hogy nem éri meg átvinni a cukorrépat Hajdúból – pedig ők azokat képviselik –, illetve Békés megyéből? Nem is tudom, hogy miről beszélünk.

Tehát annyira látszik az, hogy egyetlenegy potenciális erő maradt, aki pénzzel is rendelkezik, illetve lobbierővel Magyarországon, hogy innentől kezdve ez tarthatatlan. Azt is tudni kell, hogy az Agrana áll e mögött a szervezet mögött. Az az Agrana, aki egyébként '93-ban mindent megtett annak érdekében, hogy még a magyarországi kézben lévő öt cukorgyárat valamilyen módon ellehetetlenítse. Nem tudom, hogy lehet-e ebben bízni és lehet-e ezekben a számokban bízni, illetve azt szeretném most megkérdezni konklúzióként, hogy biztos, hogy csak ez az egy variáció van? Biztos, hogy csak ez a 80 milliárd forintos fejlesztés az optimális

üzemméret? Nincs ennél kisebb, amit lehetne építeni mondjuk Magyarországnak több pontjára? Akkor talán még inkább elkerülhetnénk azt, hogy ilyen kiszolgáltatott helyzetbe kerüljünk. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Mielőtt megadnám a szót Sáringer-Kenyeres Tamásnak, szeretném jelezni, hogy Horváth Istvánnak adom át az ülés vezetését a későbbiekben. Szeretném jelezni, hogy mivel társelnök úr sincs jelen, majd Horváth Istvánt kérem, hogy az egyebekben tájékoztassa a bizottságot, hogy várhatóan nem tudunk időpontot megjelölni az ülés összehívására mindaddig, amíg a minisztériumoktól meg nem kapjuk az első kötetnyi beérkező anyagot, és annak a feldolgozása után – ahogy el is döntöttük – társelnök úrral közösen kezdeményezzük a bizottság összehívását.

Horváth Istvánnak adom át az ülés vezetését, és Sáringer-Kenyeres Tamásnak megadom a szót.

(Az ülés vezetését Horváth István veszi át.)

SÁRINGER-KENYERES TAMÁS (KDNP): Köszönöm szépen. Simonka Györgyhez szeretnék csatlakozni. Most már negyedszer mondom el az Agrana-s dolgot, úgy látszik, hogy nem akarják az érintettek megérteni, hogy egy olyan partnerről van szó a kaposvári cukorgyárral kapcsolatban, aki abszolút megbízhatatlan.

Én vállalom is ennek a kijelentésnek az ódiumát. A tulajdonosi körébe tartozó Südzucker, mivel szerződéses feltételek miatt nem adhatta vissza a kvótát, nem adhatta el a gyárat, ezért az Eastern Sugarnak olyan seperc alatt eladta és bezáratta azt a két cukorgyárat 1997-ben, mint annak a rendje. Tehát teljesen a saját érdekei mentén gazdálkodó cégről van szó, aki a tulajdonosi körének az érdekeit szolgálja. Ez nem azonos a magyar gazdálkodók érdekével. *(Simonka György: A fogyasztókéval sem.)* A fogyasztókéval meg főleg nem. Azt, aki a magyar cukoripart elemzi, annak világosan értenie kell azt is, hogy megállapítható, hogy stratégiai termékről van szó. Ha pedig stratégiai termékről van szó, akkor vállalható az is, hogy urambocsá! veszteséggel történik a termelés. Az a kérdés, hogy ki az, aki ezt a veszteséget majdan finanszírozza. Ha pedig egy mezőgazdasági kormányzat állapítja meg, hogy stratégiai termék, akkor neki kell majd gondoskodni a különbségek kompenzációjáról.

Még egy nagyon fontos dolog: beszéltünk itt már mindenkiről. Egyetlenegyőről nem beszéltünk, a termelők mögött álló családokról, akik a cukorrépa-termelésből éltek. Tegyük hozzá, hogy egy hektár cukorrépa jövedelmezősége a '80-as, '90-es években lényegesen jobb volt, mint egy hektár kukoricának a jövedelmezősége. Ezt a saját termelési gyakorlatomból mondom, tehát nem a levegőből beszélek, hanem a '80-as években cukorrépa-termesztéssel foglalkoztunk, és az a gazdaság, amely cukorrépából részesülni tudott, az kiemelt helyzetben volt. Meg tudok nevezni is egy-két gazdaságot, de mindegy, nincs értelme. Sőt, a kapálási részt maszékba kiadták, tehát még ráépült egy bizonyos termelési vagy egy háztáji ágazat erre, vagy jövedelemkiegészítő ágazat.

Tehát ha összességében a fogyasztói oldalt nézzük, a termelői oldalt, a termelőhöz kapcsolódó családokat, valamint a gyárban dolgozókat és az azokhoz kapcsolódó családokat, akkor itt nem egy bizonyos eurómennyiségről beszélünk, hanem egy ágazatról, ami eléggé összetett, és a nemzetgazdaságban egy bizonyos helyet foglal el, munkahelyet biztosít, jövedelmet biztosít, cukrot biztosít, stb. Köszönöm a szót.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Ivanics Ferenc képviselőtársunk jelentkezett.

IVANICS FERENC (Fidesz): Köszönöm szépen. Akkor csatlakozom én is még a kérdezőkhöz, mert két kérdés még van a tarsolyomban. Az egyik: az a szituáció, ami

tulajdonképpen a '90-es évek közepe felé vagy vége felé meghúzza a magyar cukoripart, amikor azt mondjuk, hogy a keletihez képest a magyar cukoripar fejlett, a nyugatihoz képest le van maradva, amikor megtörténik a privatizáció, akkor bejönnek az új tulajdonosok, és tulajdonképpen a saját nyugati gyáraikból hozzák el az akkori gépeket, amelyek itt hatalmas ugrást jelentenek, de tulajdonképpen lehetőséget adnak nekik arra, hogy a saját gyáraikat még jobban fejlesszék és még korszerűbbé tegyék.

Az a kérdésem, hogy ezzel a tényezővel vajon, kell-e számolnunk itt, a folyamatokat illetően, azaz ez mennyire befolyásolhatta a magyarországi helyzetet? Arra gondolok, hogy nyilván egy technológiai lépcsővel hátrébb voltunk, mint a nyugat-európai gyárak, és ilyen módon ez már eleve azt jelezte, hogy ha bármi történik, akkor nyilvánvalóan ezeket a korszerűtlenebb gyárakat zárjuk be.

A másik: nem tudom, hogy üzemgazdaságtanilag hogyan lehet ezt pontosan meghatározni, hogy ez mit jelentett ezeknek a gyáraknak, hogy ha már egy tulajdonképpen kiszuperált gépsort, vagyis nem kiszuperált, ez nem fontos, de technológiailag már nem megfelelő szintű gépsort szerelnek itt be nálunk, akkor az hogyan jelenik meg nemzetgazdasági szinten? Azt viszont végképp nem látom, hogy ezekhez esetleg még történet-e valamilyen állami forrásbevonás is, hogy ezek a korszerűsítések megtörténtek? Ezek az összegek hol jelentkeznek? Ilyen szempontból az előadásnak nagyon tetszett az a része, ami azt is vizsgálta, hogy a különböző támogatások hol csapódnak le, hogy a termelőkhez érkezett támogatás itt maradt az országban, a többi pedig hogyan ment el?

A második kérdésem sokkal egyszerűbb ennél. Ön hogyan látja, hogy a kaposvári és a petőházi cukorgyár közül, nyilván ez egy céghez tartozott, ez tartozott az Agranához, miért pont a kaposvári maradt meg, és miért a petőházit zárták be? A választóközöremhez tartozik Petőháza, és ott mindenki megdöbbsent, mert a petőházi cukorgyár egy jó cukorgyár volt. Ez a kérdés még mindig foglalkoztatja az embereket, hogy miért is egy ilyen nagy múltú gyár került bezárára. Ha erről bármit tud, akkor azt megköszönöm, hogy ha megosztja velünk.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Első körben nem látok kérdést. Csak az jutott az eszembe, hogy mondtad, hogy előtámogatást milyen arányban kaptak. Szerintem az inkább végkielégítés volt, kevésbé támogatás.

Akkor most megadnám Zsigmond úrnak a válaszadás lehetőségét. Parancsoljon!

Dr. Zsigmond András válaszai az elhangzottakra

DR. ZSIGMOND ANDRÁS, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója: Köszönöm szépen. Lehet, hogy már nem emlékszem pontosan minden kérdésre, kérem, hogy segítsenek.

Ahhoz a kérdéshez, hogy Kelemen úrral látszólag van egy ellentmondás, én úgy érzem, hogy nincs ellentmondás. Kelemen úr más oldalról közelítette meg, ő azt mondta, hogy a kaposvári cukorgyár köré kellene koncentrálni a répatermesztést. Ilyen víztározókból öntözni vagy nem is tudom, milyen jellegű dolgokkal, azzal a fuvar költségeket jelentősen lehetne csökkenteni, és ahogy én értettem, lehet, hogy félreértettem, de ha ugyanezt a 100 ezer tonnát alacsonyabb fuvar költséggel lehetne megtermelni, a többletpénzt oda lehetne adni az állami támogatás helyett a répatermelőknek. Én valahogy így értettem.

Amit én mondtam: én azt mondtam, hogy egy nagyon sürgős megoldás lehetne. Nem azt mondtam, hogy végleges, de ha gyorsan, egy-két éven belül többé-kevésbé önellátóvá akarjuk tenni Magyarországot – és elnézést, hogy egy kicsit csapongok -, ennek ez a leggyorsabb módja és a legkisebb költsége.

A görög példa. Akkor még egyszer mondom: lehet, hogy a kérdést nem tökéletesen értem, és ezt úgy általában mondom válaszként.

Tehát egy cukorgyári embernek végül is adott egy jogszabályi, politikai környezet, ami között ő tud mozogni. Amíg a döntés meg nem születik, addig lehet ellene tiltakozni. Mondok egy példát.

Zsigmond András urat annak idején nagyon leszúrták, hogy miért mondja azt, hogy egy kutatóintézetet nem kellene privatizálni, miért kellene állami tulajdonban tartani. Aztán egy kicsit később, miért mondja Zsigmond úr, hogy előbb kell egy kutatóintézetet privatizálni, mielőtt a cukoripar végleges struktúrája kialakul. Tehát felteszi a kérdést, hogy nem kellene megvárni, amíg eldől, hogy mi lesz a cukoripar struktúrája?

Ezek után azt mondták, hogy én nem értem meg a kor szellemét. Ez volt a legkisebb. Akkor mondtam a kollégáimnak, hogy most azért szúrnak le, hogy nem akarom, hogy privatizáljanak, majd lehet, hogy lesz idő, húsz év múlva, amikor le fognak szúrni azért, mert privatizáltuk a Cukoripari Kutatóintézetet.

Talán ezzel valamire részlegesen választ is adtam.

Azt már az elején mondtam, hogy én álláspontot ismertetnék, nem vitatnám azt, hogy jó vagy nem jó. De visszatérve arra, hogy az én kollégáimnak – most mindegy, hogy igazgató vagy esetleg tulajdonos – adott jogszabályi környezetben kellett mozogni. Tehát a politikai döntés után ő ugyanúgy nem vitathatta nagyon ezt a politikai döntést, mint azt nem lehet vitatni, hogy esik az eső, elnézést kérek.

Tehát lehet azt mondani, hogy én most épp menekülök innen, vagy kifarolok vagy egy évet csúsztatok, mert hátha mégis meggondolják magukat, de igazából valamilyen szinten alkalmazkodni kell, függetlenül attól, hogy a döntéssel egyetértünk vagy nem értünk egyet.

Tehát ez egy általános dolog. Én megpróbáltam ezt a keretet valamilyen módon bemutatni, hogy miben kellett gondolkodniuk.

Tehát még egyszer: Kelemen úr szerintem azt mondta, hogy koncentráljunk oda, megtakarítás, adják oda. Egyetérték. Kelemen úr azt mondta, amivel teljesen egyetérték... bocsánat. Tehát van egy uniós alapelv, vagyis jogszabály, hogy 2014-től a répa alapára 26 euró. Ennél kevesebbet nem lehet adni a répáért. *(Simonka György: Többet lehet.)* Többet lehet, ha van miből. A többlet a következő.

A cukor ára pedig 404 euró. Ha el lehet érni, tehát ha 404 euró a cukor ára, akkor a cukorgyár köteles 26 eurót adni. Persze, lehet, sőt ezt adják is a cukorgyárak, vagyis igaz, teljesen jogos volt ez a nyelvtanikép-javítás, amíg belefér az ő termelési költségeibe. Tehát még egyszer mondom: lehet azt mondani, hogy a gazda ezt akarta vagy nem ezt akarta, tény, hogy egy van, nekünk van egy véleményünk. Mi annak idején az öt cukorgyárnak, mind az ötnek a szintre hozásában vagy szintemelésében nagyon aktívan részt vettünk, annak érdekében, hogy a műszakiak saját maguknak soha ne tehessenek szemrehányást, hogy tehettek volna valamit a gyárbezárás ellen. Tehát ennyit arról, hogy a gazdát kiszolgáljuk.

A másik még egyszer, hogy ez egy gyors lépés. Visszatérek erre, ne haragudjanak, csak kapcsolódik hozzá. A görög példa. Még egyszer mondom: 26 euróval nem lesz Magyarországon cukorrépa-termelés, de ez volt az Unió célja. Tehát ha most azt mondjuk, hogy beléptünk az Unióba, elfogadták. Az is elhangzott itt kérdésként, hogy hogyan fogadták el. Több változat volt, volt a Fischler-féle változat, amiről mondtam, hogy nem lehet áthelyezni a kvótát, ez felrúgta ezt a régi alapszabályt.

Utána az Európai Parlament tárgyalta. Lobbiztak a cukorgyárak, lobbiztak a cukorrépa-termelők az összes párt képviselőjénél, akik az Európai Parlamentben ott voltak. Én ennél többet nem tudok, nem ismerem a részleteit, de elmondták ezeket a veszélyeket.

Amikor kijött az uniós jogszabály, akkor azt mondtam, hogy vége. Itt örüljünk annak, ha egyáltalán sikerül valami, mert az Uniónak az volt a célja – és talán ez nem derült ki -, hogy a WTO-nak megígérte, hogy lecsökkenti az Unió a belső kvótát 20 milliőről 12 millió tonnára. Ehhez ő a módszert kereste meg, amit végül is ebben az új cukorreformban

előterjesztett, amit az Európai Parlament elfogadott, megtárgyalt és elfogadott. Hogy ebben hogy volt a döntés, azt nem tudom.

Azt tudom, hogy mondták, hogy most megyünk Brüsszelbe és most ezzel, azzal, amazzal fogunk tárgyalni és bemutatjuk, hogy ez a magyar cukoripar halála. Tehát volt lobbizás, meg is tárgyalták, hogy ki, mikor, hogyan, ebben nem vagyok illetékes. Ebben mondjuk a Cukor Terméktanács akkori vezetője és a Cukoripari Egyesülés akkori vezetője tudna erről részletesen beszélni.

A görög példa konkrétan az volt, hogy nem éltek a kvóta-visszaadás lehetőségével, megtartották a kvótának mondjuk a 60 százalékát, és én úgy gondolom, hogy ebben az évben a válság miatt a támogatást már nem tudta adni a görög állam. A görög cukoripar nagyon drágán termelt, hiszen borzasztó sok vizet kell használni, és egyszerűen a gyár által kifizethető répaár, amihez nem jött hozzá a termelőnek adott támogatás, nem volt elég ahhoz, hogy kedvet csináljon a termelőnek a répatermesztésre, azt mondta, hogy köszönöm szépen, nem termelek.

Ez a veszély állhat fenn Magyarországon is, ha nincs támogatás, és Kelemen úr határozottan kérte a bizottságot, hogy a támogatást a termelő felé továbbra is biztosítsák vagy ezen munkálkodjanak, és ugyanez az én véleményem is. Valahol elhangzott, hogy mennyi az a répaár, úgy gondolom, hogy Magyarországon 150-200 ezer tonna cukor gyártásáig – ezt most nyilván ki kell számolni – körülbelül 35-36-38, és most hadd mondjak sávot, mert millió dologtól, például az árfolyamtól is nagyon függ, de valahol 36-38 euró közelébe hozva a répaárát, az még olyan, hogy 150-200 ezer tonna cukor abból termelhető. 400 ezer nem termelhető ennyiért, mert a termőterület, az, hogy aszályos terület van mondjuk az Alföldön, nem teszi lehetővé – most több éves átlagról beszélek -, ennyiért bizonyos területeken nem tudják megtermelni. Ha erre van még olyan összeg, csak hasszámot mondok, hogy 40 vagy 42 euró, akkor fel lehet vinni akár 400 ezer tonnára is.

Ez fordítva is igaz lett volna, ha megmarad a cukorgyár, és elmarad a támogatás, most azt mondjuk, hogy mennyi lett volna, de ha megmarad a cukorgyár, és bejönnek ezek az árviszonyok, és mondjuk nem lehet adni a nemzeti támogatást, akkor az a termelő nem termelt volna idén cukorrépat, vagy nem termelne jövőre, mert mondjuk 33-34 euróért egyszerűen nem tudja megtermelni. Akkor azt mondja, hogy köszöni szépen, ő nem termel ennyi pénzért. Így jön össze a görög példa. Nem tudom, hogy ez volt-e a kérdés.

Varga képviselő úrnak, hogy racionális döntések voltak-e, egyrészt a privatizációnál. Azt tudom mondani, hogy nagyon nagy hibának tartom az utóbbi húsz év alatt, hogy nem volt egy élelmiszer- vagy agrárgazdasági stratégia. Én nem láttam. Megint csak többször voltam feketelábú ezért, mert mondtam, hogy miért akarunk kutatási stratégiát, amikor nincs mihez csinálni, nincs agrárgazdasági, nincs élelmiszergazdasági stratégia. Ezzel elértem, hogy sokszor vagy többször nem hívtak különböző ilyen értekezletekre a kérdésben.

Hogy a WTO-döntés mennyire volt racionális, ezt nem tudom megmondani, mert nem tudom, hogy mit kaptunk érte, de hangsúlyozom, hogy nemcsak WTO. Tehát a továbbfeldolgozó apró cégek, Coca Cola, Mars és társai, szintén ezt a döntést szorgalmazták. Tehát nemcsak a WTO-nak feküdtünk le, hogy így mondjam, hanem az Unión belüli továbbfeldolgozóknak is.

A politikai döntés és az üzleti racionalitás. Mondom: sajnós, és most azt mondom, hogy a mi privatizációnkat veszem példaként, mert mi megtehettük, mi húztuk, amíg lehetett, hátha módosul. De nem lehetett tovább húzni. Nem tartom jónak, hogy egy kutatóintézet, amíg kutatóintézet, addig így működik. Aztán át is mentünk egy fejlesztő cégbe, tehát ez az igazság.

Minden privatizáció átlátható volt-e? Ez egy nagyon jó kérdés. Ehhez azt kell mondanom, hogy a cégek igazgatói sem mindig látták a privatizációs szerződést. Tehát egy ügyvezető igazgató – hogy úgy mondjam – egy jó nagy csavar a gépezetben, de csavar, és

nem mindent mondanak meg neki. Az ÁVÜ vagy az ÁPV képviselője és a minisztérium képviselője hosszú ideig ott ült a felügyelőbizottságokban, és valami módon ellenőrizte, hogy a feltételek teljesülnek-e. Ezt tudom, ez ott volt, még nálunk is ott ült. Bizonyára a feltételeket, amelyek a privatizációs szerződésekből voltak, gondolok itt létszámra, termelésre, gondolom, hogy betartották, az egy nagy kérdés, hogy milyen volt a privatizációs szerződés, de kicsi a valószínűsége, hogy én ezt a közeljövőben látni fogom. *(Varga Géza: Mi szeretnénk bekérni ezeket.)*

Én sok kérdést tettem fel bizonyos embereknek akkoriban, például egy ilyen kérdés felmerült, hogy ezek a hülyék miből akarnak nyugdíjat maguknak majd. Nem tudom. Ennyi. De ez nem mindegyik cégre igaz. Tehát hogy betartották-e, nem tudok rá válaszolni, mert nem ismerem.

Most a termeléskoncentrációról, tehát arról, amikor 7 kis gyárat zártak be, és ez egy borzasztó személyes élmény volt. Az értekezleten ott voltak a gyárak képviselői, és már a legutolsók voltak, tehát előtte már bezártak hatot, az volt a kérdés, hogy Szerencs vagy Szolnok. Az emberek egymás között vitatkoztak, hogy melyiket, nyilván a szerencsiek érveket soroltak fel, hogy miért őket kell megtartani, és miért Hatvant kell és fordítva, és számomra a tragédia az volt, hogy erkölcsileg a másikat egy erkölcsi hullává tették azért, mert ő azt akarta, hogy engem zárjanak be és fordítva. Ez egy borzasztó érzés volt.

De egyik sem vitatta, hogy be kell zárni gyárat, ez volt az érdekes. Tehát annyira természetesnek vették az emberek, hogy muszáj a létszámot csökkenteni, csak az volt a kérdés, hogy kit és mikor. Nekem ez szomorú érzés volt.

Lehet-e hatékonyan működtetni kisebb gyárat? Tehát egy korszerű kisebb gyárban a berendezések fajlagos értéke az 1/X függvény szerint változik, tetszik, nem tetszik igazából. Az embereket sem lehet, mert ma már mechanizáltak a gyárak, tehát nincs lapátos ember. Tehát nem arról a dolog, hogy ha kézzel kiásott egy ember tíz métert, akkor száz ember egy kilométert ás ki, hanem ugyanolyan berendezések vannak, ugyanolyan automatikákkal, tehát a mechanizáltság ugyanolyan. Tehát ez a fajlagos beruházási költségben ennyi, és a gyári létszám három műszakban összesen 120-130-140 ember, a csomagolástól függően.

Ha ezeknek az embereknek ugyanazt a munkabért akarjuk adni, mint a másik cukorgyárban, amelyik mondjuk 100 ezer tonnát termel, akkor miből? Tehát az a kérdés, hogy ugyanannyi ember tízezer tonna... félreértés ne essék, egy tízezer tonnás gyárat nem lehet 14 emberrel működtetni, amíg egy 100 ezer tonnás 140-nel működik. Tehát ha ilyet akarunk, akkor sajnos, azt kell mondanom, hogy befagyasztjuk a koldusságot. Miből adunk? Vagy meg kell emelni a cukor árát.

Tehát mi most abban gondolkodunk, vagy én abban gondolkodom, hogy amíg nem változtatják meg ezt a törvényt, és a cukor árát gyakorlatilag a piaci viszonyok így határozzák meg, akkor nem lehet, ezt én sajnálom, de ha megváltoztatják úgy, hogy a cukor ára módosul, akkor abban a pillanatban a piacon a kis cukorgyárban termelt cukorért ugyanannyit adnak, mint a nagy cukorgyárban, és azt oszthatja ő el mondjuk a dolgozói között, abban a pillanatban sajnos, kevesebb jut neki. *(Varga Géza: Az ökológiai gazdálkodás...)*

ELNÖK: Elnézést, képviselő úr, ne párbeszéd legyen, mert többen még jelentkeztek kérdéssel. Igazgató urat kérem, hogy tárgyyszerűen próbáljon válaszolni a kérdésekre, mert nagyon megy az idő, mert elfolyik így a dolog, hogy kérdések, válaszok, és akkor utána Simonka, Sáringer-Kenyeres Tamás és Varga képviselő úr még a második körben szeretne szólni.

DR. ZSIGMOND ANDRÁS, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója: A biológiai cukor: ugyanaz vonatkozik rá, mint a Steviára, amit én nem is ismerem, mert én nem

foglalkozom vele, és a kutatóintézet sem foglalkozik vele. Mi fehér-cukor-termelők nem vagyunk ebben érdekeltek, úgy érezzük, hogy mi ezt csináljuk.

A biológiai cukor egy érdekes dolog. Ilyet termel az Agránának a csehországi egyik cukorgyára. Azt nem tudom, hogy hogyan lehet értékesíteni. Ez piaci kérdés. Ha van rá vevő, aki megfizeti, most megint ezt mondom, megfizeti a magasabb árat, akkor igen.

A cukorban nagyon nagy probléma, hogy a magyar fogyasztó nagyon konzervatív. Az izoglükózt sem szereti. Az izoglükózzal sosem beszélünk, de van 270 ezer tonnás magyar kvóta izoglükózzal, amiből 70 ezret itt használunk el Magyarországon, de a magyar fogyasztó nem tart a polcon izoglükózt üvegben, amit beletesz a teájába, mert nem szereti.

Az a gyanúm, hogy ezzel a Steviával is ez lenne a helyzet, tehát addig bevezetni, amíg megfelelő piackutatás nincs, addig ez életveszélyes lenne vagy kidobott pénz lenne.

Hogyan látunk rá a külföldre és kaphatunk-e anyagot? Nem tudom konkrétan, hogy mire. Tehát a műszaki paramétereket úgy többé-kevésbé tudjuk, ennyi. *(Ivanics Ferenc: Itt a kvótacsökkentéssel kapcsolatosan!)*

Ami nem hangzott el Kelemen úrnál, elnézést kérek, Írország, Finnország, Portugália száz százalékban visszaadta, és azt hiszem, 50 százalékban Spanyolország, Olaszország, tehát azok az országok, ahol mondjuk az Alföldhöz hasonlóan nehezen tudják megtermelni a répát. *(Sáringger-Kenyeres Tamás: Finnország is egy tipikusan cukorrépa-termesztő ország.)*

ELNÖK: Megkérem képviselőtársaimat, hogy ne szóljanak közbe, és Zsigmond urat arra szeretném kérni, hogy a kérdésekre válaszoljon, és ne figyeljen oda ezekre a beszélőkre, hanem majd a második körben, mert nem fogunk végezni.

DR. ZSIGMOND ANDRÁS, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója: Az igaz, hogy a gyárbezárásokért annyi pénz jött be, ami körülbelül egy cukorgyár építésére elég. Ráhagyunk a piacra valamit, amiről aztán kiderült, hogy stratégiai termék. Igen, ez a véleményem. Húsz év alatt nem volt élelmiszerstratégia.

Volt-e más út? Erről nagyon sokat lehet beszélni. Azt mondom, hogy az adott keretek között kevés út volt, talán felhívtam egy-két dologra a figyelmet. A nagy kérdés az, és amit megpróbáltam érzékeltetni, hogy igen, szerintem az lett volna a jó, ha összevonják a 12 cukorgyárat egy akármibe, és a kutatóintézetet, egy ehhez kialakított stratégia nagyon jó lett volna.

Mit akarunk ehhez, hogy mik a gazdasági lehetőségeink? Ezt a versenytörvény nem engedte akkor. Nagy bajnak tartom az akkori versenytörvényt, ami szerintem ezt a lehetőséget gátolta.

Kvótát nem lehet országonként mozgatni. Nem lehet, mert termelési kvóta. Mi lett a magyar kvótával? Bevonták. Nem használták fel. Tehát a 20 millió tonna összkvótát 8 millióval – most a számok nem száz százalékosan igazak – csökkentették. Tehát senki más nem kapta meg. Erre lehetett bejelentkezni, ennyi. Tehát most a 20 millió helyett répából 12 milliót gyártunk. Senki nem kapta meg. Bocsánat, kicsi korrekciók voltak, de lényegében nem.

Gyárprivatizálás, mennyi bevétel, hogyan léptek ki, mennyit vittek ki? Tulajdonképpen nem azt a pénzt vitték ki, amit a gyárbezárások – most nem a termelőről beszélek, aki befektethette, ha akarta, ha volt, és nem fizetett rá többet -, a cukorgyárnál nem az volt a jelentősége, hogy ő azt a pénzt, amit a gyárbezárásért kapott, azt kifizette az országból. Nem, az itt maradt Magyarországon, mert magyar bontócégnek adta el, illetve magyar bontócég csinálta, de az kifizette és odaadta a dolgozóknak. Tehát annak a túlnyomó része valahogy Magyarországon maradt. De nem ez volt az érdekes, hanem a vagyon maradt meg. Tehát az a vagyon, amit ő valamennyiért megvett a privatizáció során, de ebbe nem szeretnék belemenni, az a vagyon, mondjuk a cukor, mint egy érték, ami neki befolyt a végén, eladta az előző év cukrát. Eladta, ott volt készpénzben, ahhoz hozzákapta a pénzt az Uniótól,

abból kifizette a dolgozókat és a bontót, és készpénzben gyakorlatilag hazavihette a saját vagyont. Tehát nem azt a pénzt vitte ki, amit kapott a gyárbezárásért, hanem a vagyont, amit nem tudom, hogy milyen áron, de megvett. Erről a privatizációs szerződések tudnának többet mondani.

Teljes bezárás vagy a termeléskoncentráció. A termelés nem csökkent, a magyar kapacitás az öt cukorgyár összes répafeldolgozó kapacitása bőségesen elég lett volna, a reform előtti időszakig beszélek, amikor maradt öt cukorgyár, ez bőségesen, 600 ezer tonna cukor termelésére elég lett volna fizikailag, tehát gépészetileg, technológiailag.

Az áprilisi árról, tehát erről az árról szeretnék annyit megjegyezni, hogy úgy gondolom, hogy anélkül, hogy védeném a kereskedőket, mert abszolút nem szeretném őket védeni, úgy áll a dolog, hogy ez egy pillanatnyi, inkább kéthónapos, két és fél hónapos mizéria volt. Ez a cukorrezsim miatt, és még azért, mert Ausztráliában volt egy 2 millió tonnás cukorhiány, ami megjelent volna a világpiacon. Volt az Unióban is egy átmeneti cukorhiány, Magyarországon is volt egy átmeneti cukorhiány, természetesen a kereskedők elkezdtek cukorárát emelni, a magyar ember látta, hogy megy fel a cukor ára, elkezdett többet venni, erre a kereskedő még többet vett. Nagyon sok családnál 4-5 évre való cukortartalék drága áron be van spejzolva, és akkor tudtuk, hogy két hónap után ennek vége lesz, mert mire megérkezik mondjuk Marseille-ből a többletcukor, addigra már sok ember drága áron bespejzolt. Ennek voltak haszonélvezői.

De egy ekkora volumen, hogy 8 millió tonnával csökken az Unióban, 40 százalékkal, azért gondolom, lengésekkel megy, ezt nem lehet előre dekára belőni.

Hogy mennyiért lehet előállítani egy tonna cukorrépat? Erre azt hiszem, válaszoltam, a jobbak most szerintem 36-38-ért, az, aki csak 40-50 tonnát tud termelni, az ennél kevesebért. *(Varga Géza: Pont fordítva!)* Igen, elnézést.

60-80 milliárdért egy új cukorgyár. Északi szomszédunkban van kisebb cukorgyár. Nem erről szól a történet. Teljesen igaz, a kaposvári cukorgyár jelenlegi állóeszköz-állománya, amivel 100 ezer tonna cukrot gyárt, hadd ne mondjam pontosan, de 15 milliárd alatt van. Most lehet, hogy 8 milliárd. A kabaié sem volt sokkal-sokkal több, mert viszonylag régi. A cukoriparban viszonylag gyors az eszközeírás, és sokáig lehet dolgozni a gépekkel, mert három hónapot dolgoznak, és éves leírási kulcsok vannak. Tehát viszonylag alacsony eszközállománnyal nagy értéket tud termelni, de egy új érték, egy új gyár építése bizony, 100 millió.

Nem hiszem azt, hogy feleakkora cukorgyárat meg lehet építeni. Ha valahonnan egy ilyet korrekt módon hoznak, nagyon szívesen segítünk ebben, örülnénk neki, de nem hiszem.

Nem tudom, hogy Kelemen úr a cukorrépa-termelők érdekeit képviseli-e. Azt gondolom, hogy ez nem nekem szólt.

Az Agrana megbízhatatlan. Mondtam, hogy amikor Kaba elhatározta, hogy bezár, visszszámolt, és a lehető legrövidebb időn belül bezárta a gyárat, azért, hogy minél előbb a pénzéhez jusson. Ugyanez történt, amikor született ez a tanulmány, hogy 50 százalék, és eldöntötték, hogy körülbelül 100-100 ezer tonna kvóta kellene. Petőházát és Szolnokot gyorsan bezárták, de a másik kettőt nem.

Tehát úgy gondolom, hogy ők meg akarták tartani ezt a kvótát, most lehet, hogy én naiv vagyok, de ha nem akarták volna megtartani, akkor nem fizettek volna 4-5 havi munkabért még az embereknek. Mert kit akarnak átvágni? Most nem látom a hasznot, hogy miért érdemes.

Tehát úgy gondolom, hogy mivel ez termelési kvóta, a Nordzucker szerintem valamilyen módon, most hogy jól járt vagy nem járt jól, szabad lett a piac, ahonnan ő kivonult, az egy szabad piac volt. Ide most már innentől nemcsak a Nordzucker fogja ugyanazt behozni Észak-Németországból, ide bárki behozhatja a cukrát az Európai Unióból.

Tehát nem látom az érdekét abban, hogy miért kell neki visszaadni, amikor onnantól kezdve az eddigi magyar piaci részesedését szabad prédává teszi.

Igazából én ezeket nem látom, hogy miért lenne ez. És még egy versenypiaci dolog: amikor a Südzucker gonoszságáról volt szó, a Südzucker tudomásom szerint meg akarta venni Kabát, de erről is a Cukoripari Egyesülés és a Magyar Cukor volt vezérigazgatója tudna beszélni, mert termelési kvótát akartak szerezni.

Tehát úgy tudom, hogy ha előre tudja, és megint ez a versenytörvény lehetővé tette volna, akkor a Nordzucker megpróbálta megvásárolni Kabát, hogy a kvótát megszerezze, mert neki a termelési kvóta az érték. Nincs értékesítési kvóta, ezt meg kell érteni. Tehát neki az érték itt csak a termelés, az hoz neki valamit.

A termelő mögött álló családok. Igen, ugyanúgy a cukorgyári kollégáink mögött is állnak családok. Egyetérték. A termelő kapott még egy kis pénzt. Tehát a termelőnél a föld ott maradt. A termelési joga most más termékekre ott maradt, neki bejött pénz, amiből esetleg tud valamit csinálni.

Most én nem akarom azt mondani, hogy ő milyen jól járt, igen, voltak, akik átvágták. A nagyobb termelők, akik a több százmillió forintos pénzzel mondjuk jól tudnak valamit kezdeni, lehet, hogy a kistermelőket rábeszélyték. De én azt tudom, hogy a Magyar Cukornak a vezetőjét, most hadd mondjam azt, és ezt hallottam első kézből, a répatermelő lehazaáruló, hogy te hazaáruló vagy, mert meg akarod fosztani az országot egy ekkora pénztől, ami bejön az országba. Ezt nem az összes répatermelő mondta, ezt egyvalaki bizalmasan, ami nagyon megviselte az illetőt, hogy ő azért hazaáruló, mert meg akarja tartani a cukorgyártást.

Tehát nagyon nagy érdekek mozogtak itt a háttérben, azért 70 milliárd forint nem egy kis pénz. Egy cukorgyári vezérigazgatónak vagy egy cukorgyári vezetőnek érdeke, hogy megmaradjon a cukorgyár.

Ivanics úr kérdései. A kisebb cukorgyárra visszatérve. Pici értéken vannak régi cukorgyárak Lengyelországban, kis cukorgyárak, ugyanúgy, mint Kaba, örökölték a szocializmusból, kicsi az értéke, de újat építeni már nem nagyon lehet.

Egy cukorgyári berendezés nem olyan, mint egy elektronikai berendezés. Edények, csövek, stb. Tehát ott főleg nem azért dobták ki ezeket a berendezéseket, mert technológiailag elavultak, hanem elsősorban azért, mert kicsik, tehát kicserélték nagyobbra. A régi cukorrépa és a cukorár a nagymama koporsóját is kibírta, és a németek nagyon elegánsan állandóan kicserélték a berendezéseket, és ezek eljöttek ide.

Most még egyszer mondom: ezek lehet, hogy 30 évesek voltak, de technológiailag ugyanaz, és hadd mondjam azt, hogy mi pedig kuruckodtunk úgy, hogy amit onnan kidobtak, mi abból akartunk egy olyat csinálni, hogy ha ez jut, akkor mi megmutatjuk, hogy ilyen volt gyakorlatilag majdnem minden gyár, ahol ezt be tudtuk vezetni.

Azért hozzáteszem, hogy a mozgó berendezéseknél, aminél tényleg érdekes, ott azért jöttek be, elektronikánál, automatikánál, Petőházán, Kaposváron, minden gyárban a legkorszerűbb volt. Tehát ilyenben nem alkudtunk meg, ilyenben csak a legkorszerűbb volt. De ilyen, hogy edény, vetettünk kettőt, két olyat, amit ők kidobtak egy nagyobbért, de nekünk ugyanúgy működött. Icipicivel rosszabb, de legalább jött.

Nemzetgazdasági szinten: attól függ, hogy milyen áron adták, nem tudom, volt gyár, aki így adta, volt, aki nem.

Miért Kaposvár és miért nem Petőháza? Nem tudom megmondani. Bocsánat, tudok érveket. A szállítási távolság, Petőháza az ország sarkában van, és sajnos, a 2000-es évek elején, az aszályos években sokkal jobban sújtotta Petőházát. Tehát sok tíz évre visszamenőleg Kaposvár és Szerencs környéke volt répa szempontjából nagyon jó, mert megbízható az eső. Ez mindig is így volt. Kabán öntözési lehetőség volt. Kaba óriási, a szívem majd' megszakadt, amikor Kabát zárták be, az utóbbi két-három évben a

répatermesztés így ment fel, minőségben, mennyiségben. Gyakorlatilag tényleg Közép-Európa legjobb gyárává sikerült hozni. Az egy nagy csapás volt.

Itt nagyon sokat lehet vitatkozni, hogy miért Kaposvár, miért nem Petőháza. A 2004 előtti répatermesztés az indok. Hogy ez most mennyire igaz, ezt nem száz százalékosan látom. Sokkal rosszabb volt a termésbiztonság Petőházán. Az az igazság, hogy az utolsó három évben, amikor nyáron szakad az eső, mindenütt jó termés van, de akkor nem volt.

ELNÖK: Akkor a végére értünk az első körnek. Rövid kérdésekre Simonka György képviselő úrnak adom meg a szót.

További kérdések, észrevételek, reagálások

SIMONKA GYÖRGY (Fidesz): Köszönöm szépen. Az idő előrehaladottsága miatt próbálok gyorsan, és nem feltenni politikai kérdéseket, illetve a felelősök személyére utaló kérdéseket, ami szerintem érdekes, és lehet, hogy az úr tudna is válaszolni rá, viszont egy szakmába vágó kérdést mindenféleképpen fel szeretnék tenni, mint egy olyan embernek, aki ért a kutatáshoz és a fejlesztéshez.

Konkrétan egy kérdésem van. Az ön prezentációjából az én számomra az jött le, hogy továbbra is kiszolgáltatottak leszünk egy olyan szervezetnek, akinek nem biztos, hogy azonosak az érdekei a magyar emberek, a fogyasztók, illetve a magyar termelők érdekeivel, akik egyébként a kaposvári cukorgyár mögött állnak. Akik egyébként részesei voltak az elmúlt években annak, hogy idáig tudtunk eljutni.

Gondolom ezt azért, mert ön, mint egy kutatáshoz értő ember, olyan irreálisan magas számokat mondott, amit egyébként mi is azt mondtunk, hogy természetesen 160 millió forint egy munkahelyért biztosan nem fogja megérni senki számára. Viszont én még mindig meg szeretném kérdezni azt, hogy honnan jönnek ki ezek a számok, és önök, mint kutatásért felelős szakemberek, miért nem gondolkodnak el továbbra is azon, hogy megpróbálkozzunk ennél kisebb léptékben is, ugyanis Ukrajnában jelen pillanatban is építenek szerb befektetők nagyjából 20 ezer tonna mennyiség kibocsátására alkalmas cukorgyárakat. Úgy gondolom, hogy ezek már azok a léptékek, amelyeket meg lehetne lépni és egy bank is le tudna finanszírozni.

Ráadásul nem tartom helytállónak azt az érvelését, amikor azzal érvel vissza egy kisebb cég létrehozásánál, hogy nem lehet egy 100 ezer tonna kibocsátású céget működtetni ugyanolyan szinten, mint egy 10 ezer tonnást – vagy szerintem ne is beszéljünk 10 ezer tonnásról, hanem 20 vagy 30 ezresről -, mert 140 embernek a munkája mindenféleképpen szükséges lesz a rendszerben, vagy nagyjából annyi, és 14 emberrel nem lehet működtetni.

Csak egy gyors fejszámolás: még egyszer mondom, nem jutott el hozzánk időben az anyag, így csak fejből mondom, amit az ön prezentációjában láttam. Úgy láttam, hogy egy 20 milliárd forintnyi árbevétellel számolt és ebből a répának a költsége volt 8 milliárd forintnyi összeg nagyjából, az összes többit pedig a gyár kiadására, illetve az értékcsökkenésre számoltak.

Ott azért van 10-12 milliárd forint, ha jól gondolom, és én gyorsan kiszámoltam, hogy 100 embernek 300 ezer forintos bruttó fizetés mellett átlagosan – ami egyébként magyar viszonylatban nem is volna olyan rossz – durván 300 millió forint lenne az éves fizetése. Ezért nem tartom ördögtől való dolognak, hogy mégiscsak elgondolkodjunk ezen, és azt sem tartom jó érvenek, hogy emiatt nem lehet ezt megvalósítani, mert bár nagyon soknak tűnik az összeg, de ez mégiscsak 300 millió forint esetlegesen egy óriási beruházáshoz képest, ami egyébként tud hozni – ha jól láttam -, az összes költség levonása előtt tud hozni akár 10-12 milliárd forintot is. Köszönöm szépen, ennyit szerettem volna mondani.

ELNÖK: Több kérdezőt nem láttam, Sáringer-Kenyeres Tamás visszalépett a kérdéstől, úgyhogy visszaadom a szót Zsigmond úrnak.

DR. ZSIGMOND ANDRÁS, a Cukoripari Kutatóintézet ügyvezető igazgatója: Hogy mennyire irreálisak a számok. Volt szerencsém egy Oroszországba tervezett cukorgyár építésében részt venni, ott mondtam, hogy alkudtunk a cukorgyárral, préseltük a különböző, a két lehetséges szállítót, és ebből a kedvezőbb adott akkor 220 millió eurós ajánlatot gyárépítésre, úgy, hogy amit lehetett, oroszországi beszállítókkal. Csak a fő gépeket adta, tehát 220 millió euró, csak a gyárépítésre. Ehhez jön az infrastruktúra, amin lehet vitatkozni.

Tény, hogy csináltunk, illetve majdnem bevontak minket egy kazahsztáni mini cukorgyár építésébe. Szaktanácsot adtunk, a tervezést nem, ami egy ottani tsz, ami mondjuk egy jókora magyarországi megye, ahol rengeteg munkaerő volt, és a tsz-elnök azt mondta, hogy nem érdeklí sem a munkaerő, sem semmi, ott náluk cukrot nem tud venni, megéri az, hogy ő az embereivel répát termel, és akkor ott elvannak az emberek, lapáttal tudnak dolgozni, és ott sokan dolgoztak is. Nem tudom. Én azt tudom, hogy mibe kerül. Vannak információim, hogy mibe kerül egy ekkora cukorgyár. Tudom, hogy ez 220 millió euró, ezt nem lehet kevesebből.

Lehet, hogy még nem gondolkodtunk, lehet, hogy a mi fejünkben az van, hogy mini cukorgyár építésével végig lehet gondolni, jelenleg nem látom azt, hogy egy 10-20 ezer tonnás cukorgyárat milyen módszerekkel, milyen gépekkel fogunk ellátni, mert boltban nem tudunk venni, magyarországi gépgyártás nincsen, és igazából ezt végig lehet gondolni. Ha tud olyat, aki ezt megtervezi, én nagyon szívesen nem oponálom, hanem segítem, hogy hogyan van, mint van. Nem tudom, hogy találna-e Magyarországon a cukoriparhoz értő embert. Ha tud, akkor én felajánlom a segítségemet ingyen és bérmentve, és abban a pillanatban, ahogy ez reális és megoldható, abban a pillanatban a Cukoripari Kutatóintézet teljesen támogatja. De abba nem megyünk bele, hogy egy általunk megvalósíthatatlannak ítélt valamibe akár szakmai segítséget is adjunk.

Tehát ha ez úgy adódik mégis, hogy nem alkalmas, nem megvalósítható, akkor azt leírjuk. Leírjuk az indokokat, hogy miért, és akkor felállunk az asztaltól. Ha igen, ha megvalósíthatónak tartjuk, nagy örömmel a megvalósításában, az emberek betanításában, mindenben benne vagyunk. De most úgy látjuk, hogy nem. Ugyanúgy a létszámmal is ez a helyzet. Tehát nem látom azt, hogy egy ilyen lehetne automatizálás nélkül jól működtetni, lehetne mechanizáció nélkül jól működtetni, lehetne környezetvédelmi előírások, csomagolás nélkül jól működtetni. De szívesen várom azt, aki azt mondja, hogy igen, szívesen végigbeszélem vele az egészet. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Több kérdést nem látok. Szeretném megköszönni Zsigmond úrnak a tartalmas előadását, illetve a vitában elhangzott érveket, illetve véleményeket. Ezt képviselőtársaim biztosan fogják használni a következő időszakban.

Az egyebekben szeretném azt megerősíteni, amit elnök úr mondott, hogy jelen pillanatban bizonytalan a következő bizottsági ülés időpontja. Amennyiben megérkeznek a válaszok a Vidékfejlesztési Minisztériumból, a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumból, a Gazdasági Versenyhivatalba, valamint a Magyar Nemzeti Vagyonkezelőhöz és a Fővárosi Cégbírószághoz írtunk leveleket, amelyekben kértük a szerződéseket, illetve a háttérinformációkat. Ha ezek megvannak, akkor a két társelnök egyeztet az időpontról, és akkor arról képviselőtársaimat is fogják tájékoztatni. Addig is, amíg erről nem kapunk információt, mindenkinek jó munkát vagy jó szabadságot, jó pihenést kívánok! Köszönöm szépen, az ülést berekesztem.

(Az ülés végének időpontja: 14 óra 22 perc)

Font Sándor
a bizottság társelnöke

Horváth István
a bizottság tagja

Jegyzőkönyvvezető: Molnár Emese és Pavlászky Éva